

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML)

ในหมู่บ้าน ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สืบเอกธรรมจักร สูดไพ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา

พ.ศ. 2556

**Public Political Participation in the Small-Medium-Large (SML) Village
and Community Development Loan Project in Mae Chao Yu Hua
Sub-district, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province**

Sgt. Tammajak Sudpai

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Political and Government

School of Political Science

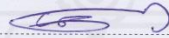
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ตำบลแม่แจ่ม อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล	สิเบกธรรมจักร สุคไพ
วิชาเอก	การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาภิรมย์

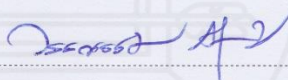
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2556

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

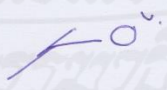
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาภิรมย์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ)

(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML)
ในหมู่บ้านตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ศึกษา สิเบอกรรมจักร สูดไพ รหัสนักศึกษา 2548000963 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน (2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) จำนวน 1 คน กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน ประชาชนที่เป็นกรรมการ (SML) จำนวน 4 คน ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 13คน วิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ทุกส่วนมีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้านอยู่ในขั้นดีและมีแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชนอย่างตื่นตัว โดยเฉพาะโครงการ (SML) ถือเป็นการส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ในการใช้สิทธิและการมีหน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง (2) ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ควรจะต้องมีการพัฒนาความรู้เรื่องประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองอย่างเป็นระบบ กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผลตามหลักประชาธิปไตย (3) ข้อเสนอแนะแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยตามหลักประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดกระบวนการ โดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้เรื่องประชาธิปไตยในหมู่บ้าน และควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะคล้ายกับการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ต่อไปอีก เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาการเมืองไทยโดยเฉพาะประชาธิปไตยในหมู่บ้านในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

Independent study title: Public Political Participation in the Small-Medium-Large (SML) Village and Community Development Loan Project in Mae Chao Yu Hua Sub-district, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province

Author: Sgt. Thammajak Sudpai; **ID:** 2548000963; **Degree:** Master of Political Science;

Independent Study advisor: Dr. Paisal Mukdarasree, Assistant Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study public political participation in the Small-Medium-Large (SML) Village and Community Development Loan Project in the sample village; (2) to study obstacles to public political participation in the SML project; and (3) to suggest approaches for improving public political participation in the SML project.

This was a qualitative research, based on documentary research and in-depth interviews with 13 key informants in Mae Chao Yu Hua Sub-district, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province, consisting of 1 official in charge of the SML project, 1 *kumnan* (local elected leader), 3 village headmen, 4 citizens who were on the SML committee, and 4 citizens who benefited from the SML loan. Data were analyzed through content analysis and descriptive analysis.

The results showed that (1) In terms of political participation in the SML project, all the people involved had a good understanding of democracy on the village level and agreed with the concept of continuously promoting democracy in their communities. They agreed that the SML project promoted citizens' basic rights under the principles of public participation in a democratic system, allowing them to use their rights and responsibilities as citizens. (2) As for obstacles to public political participation in the SML project, the key informants thought that more knowledge about democracy should be developed on the village level; people should constantly monitor political events and situations; people should systematically analyze the political situation; and people should dare to express their ideas in a rational way following democratic principles. (3) The recommendations for improving public political participation in the SML project were to create more opportunities for citizens to openly express their ideas and opinions; to give people opportunities to participate in every stage of the SML process; to promote understanding of democracy in the village; and to carry out further research similar to this research in order to gain more information that will lead to the development of democracy in Thailand, especially at the village level.

Keywords: Political participation, SML Project, Village and community development loan project

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์สมิ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความเมตตา กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ข้อคิดชี้แนะตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งมาตลอด ผู้ศึกษาวิจัยรู้สึกทราบบ้างซึ่งในความกรุณาและการเสียสละเวลาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วรณธรรม กาญจนสุวรรณ และคณาจารย์โครงการปริญญาโทคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ท่านอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้บรรยายให้ความรู้ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของคณะรัฐศาสตร์ที่คอยชี้แนะจนทำให้สามารถนำเอาความรู้ต่างๆ ที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณผู้นำชุมชน คณะกรรมการ (SML) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) ตลอดจนประชาชน ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยและสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีผู้ศึกษาวิจัย หวังว่าการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการค้นหาแนวทาง เพื่อการพัฒนาการเมืองและระบอบประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน และมีแนวทาง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตลอดจนการแก้ปัญหาอุปสรรคการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ธรรมจักร สุดไพ

พฤศจิกายน 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
ที่มาของแนวคิด.....	9
แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	12
แนวคิดเรื่องระบอบประชาธิปไตยชุมชน.....	21
แนวคิดเรื่องการให้ความรู้ทางการเมือง.....	26
การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง.....	27
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
หน้าการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	39
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
นโยบายรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ.....	48
โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน.....	61
รูปแบบการดำเนินงานของโครงการ SML.....	62
ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	63
ค่านิยมหลักสำหรับการปฏิบัติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	64
บทที่ 5 สรุปการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	65
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	66
ข้อคิดเห็นของผู้ศึกษาวิจัย.....	70
การอภิปรายผล.....	72
สรุปการดำเนินการตามยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาล.....	72
นโยบายที่สำคัญในการให้บริการของภาครัฐ.....	73
นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการให้บพัฒนาหมู่บ้าน (SML) (Supply).....	73
แบบประชาธิปไตย.....	84
องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดประชาธิปไตยในชุมชน.....	85
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย.....	87
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	89
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	94
ประวัติผู้ศึกษา.....	100

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนกระบวนการประชารัฐไปโดยชุมชน.....	33
ภาพที่ 5.1 ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินการโครงการ SML.....	72

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการ SML เป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2547 ที่มุ่งมั่นในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงความเป็นอยู่ที่ดีและประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยทุกคน โครงการนี้ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการในปีแรก เพราะเป็นโครงการที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ได้ร่วมคิด ร่วมทำ และมีอิสระในการดำเนินงาน รวมทั้งการแก้ปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างโอกาสในอาชีพอย่างยั่งยืน ตลอดจนสร้างสวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้โดยตรง "โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)" โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรง เพื่อประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนจะได้นำไปแก้ไขปัญหас่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด-ร่วมทำ) และถือเป็น "อีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย" (มติชนรายวัน วันที่ 01 มีนาคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 28 ฉบับที่ 9852)

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการให้งบพัฒนาหมู่บ้าน (SML) (Supply) สิ่งที่ได้จากการมีงบประมาณพัฒนาหมู่บ้าน คือ การมีเงินกองทุนภายในหมู่บ้านร่วมกับงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อรวมกับปัจจัยต่างๆ จากการบริการของรัฐซึ่งได้แก่ ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยยั่งยืน ปัจจัยพื้นฐาน และเมื่อได้รับปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้ เกิดการมีอาชีพ มีงานทำ มีความมั่นคง รวมไปถึงมีทุนทรัพย์และปัจจัยการผลิต ส่วนในเรื่องคุณภาพชีวิตก็ได้รับในเรื่องปัจจัยสี่องค์ความรู้ต่างๆ ความสะดวกสบาย ความมั่นคงในด้านชีวิตและทรัพย์สินและสภาพแวดล้อมที่ดี เมื่อประชาชนได้รับสิ่งต่างๆเหล่านี้ก็จะทำให้ จากขั้นแรกที่อาจจะเป็นผู้ขาดโอกาส/ผู้ด้อยโอกาส ในเรื่องการแข่งขันต่างๆ การมีส่วนร่วมต่างๆ ก็จะทำให้เป็นผู้มีโอกาสในสิ่งเหล่านั้น จนกระทั่งไปสู่เป้าหมายที่ได้วางเอาไว้คือ เป็นผู้มีศักยภาพในการแข่งขัน และเป็นตัวช่วยในการพัฒนาประเทศที่สำคัญต่อไป

เมื่อปี พ.ศ. 2547 โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย โดย...กรมการปกครองเป็นผู้ดำเนินการ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ปลัดอำเภอ พัฒนาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ทำหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษา และให้การสนับสนุนแก่ประชาชน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2555 โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) รัฐบาลมอบหมายให้สำนักกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นองค์กรที่รับผิดชอบควบคุมดูแลในการกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ แต่...กรมการปกครองเป็นผู้ดำเนินการ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ปลัดอำเภอ พัฒนาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังทำหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนแก่ประชาชน

วัตถุประสงค์โครงการ (SML)

1. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมคิด – ร่วมทำ ในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวม ร่วมกันที่ทุกส่วน / ฝ่ายในระดับหมู่บ้าน / ชุมชนต่างยอมรับและร่วมมือกันอย่างฉันทานุมัติ
2. เพื่อส่งเสริมการเพิ่มรายได้ การขยายโอกาสและการพัฒนาอาชีพให้ประชาชนในระดับหมู่บ้าน / ชุมชน
3. เพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของประชาชน เพื่อการพลิกฟื้นหมู่บ้าน / ชุมชนให้มีพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน
4. สร้างโอกาสและส่งเสริมภาวะ การเป็นผู้นำให้ประชาชนระดับหมู่บ้าน / ชุมชน
5. เพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน / ชุมชน
6. ส่งเสริมกระบวนการร่วมคิด – ร่วมทำ เพื่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดและการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เพื่อการดำรงชีพและการทำอาชีพของประชาชน โดยส่วนร่วม
7. เพื่อเสริมสร้างและปลูกจิตสำนึกในการบริหารงบประมาณ / ดำเนินการกิจกรรมร่วมกันที่ยึดหลักการบริหารแบบตรงไปตรงมา โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และความมีอยู่จริงของเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่ใช้ประกอบในการบริหารงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล
8. เพื่อเตรียมความพร้อมของประชาชนและชุมชนในการรองรับการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นที่เต็มรูปแบบในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปสาระสำคัญของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)

การจัดสรรงบประมาณตามโครงการ SML จะจัดสรรโดยยึดหลักความเป็นจริงตามจำนวนประชากร (ตามทะเบียนราษฎร) ของหมู่บ้าน/ชุมชน ที่ได้รับแจ้งจากกรมการปกครองตามเกณฑ์ ดังนี้

- ขนาดเล็กพิเศษ 1 (S1) จำนวนประชากรไม่เกิน 50 คน งบประมาณที่ได้รับไม่เกิน 50,000 บาท
- ขนาดเล็กพิเศษ 2 (S2) จำนวนประชากรตั้งแต่ 51-150 คน งบประมาณที่ได้รับไม่เกิน 100,000 บาท

- ขนาดเล็กพิเศษ 3 (S3) จำนวนประชากรตั้งแต่ 151-250 คน งบประมาณ ที่ได้รับไม่เกิน 150,000 บาท
- ขนาดเล็ก (S) จำนวนประชากรตั้งแต่ 251-500 คน งบประมาณที่ได้รับไม่เกิน 200,000 บาท
- ขนาดกลาง (M) จำนวนประชากรตั้งแต่ 501-1,000 คน งบประมาณที่ได้รับไม่เกิน 250,000 บาท
- ขนาดใหญ่ (L) จำนวนประชากรตั้งแต่ 1,001-1,500 คน งบประมาณที่ได้รับไม่เกิน 300,000 บาท
- ขนาดใหญ่มาก (XL) จำนวนประชากรตั้งแต่ 1,501 คน ขึ้นไป งบประมาณที่ได้รับไม่เกิน 350,000 บาท

โครงการที่เสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณ

โครงการต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้านและชุมชน มีความยั่งยืนมีผลที่สามารถวัดได้ และผลลัพธ์ควรมีความต่อเนื่องไม่สิ้นสุดในครั้งเดียว ตลอดจนควรเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานในลักษณะต่อไปนี้ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน / ชุมชน แก้ไขปัญหาความยากจนที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพิ่มศักยภาพการหารายได้ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพที่มั่นคง มุ่งแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง ก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน พัฒนาสินทรัพย์ของหมู่บ้านและชุมชนอนุรักษ์ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งการเชื่อมโยงทรัพยากรของรัฐท้องถิ่นและจังหวัด หมู่บ้านและชุมชนสามารถเสนอจำนวนโครงการได้ตามความเหมาะสมภายใต้กรอบวงเงินงบประมาณ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน และชุมชนได้พิจารณา

การจัดประชุมประชาคม เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กำหนดวันประชุมประชาคมได้แล้วให้ประธานหรือเลขานุการ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แจ้งความจำนงต่อนายอำเภอ / นายกเทศมนตรี / ผู้อำนวยการเขต เพื่อให้ นายอำเภอ / นายกเทศมนตรี / ผู้อำนวยการเขต จัดส่งผู้แทนมาร่วมประชุมและเป็นผู้สังเกตการณ์ และให้คำแนะนำในการประชุมประชาคมในวันและเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนด

คุณสมบัติคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านและชุมชน คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านและชุมชน จะต้องมียุทธศาสตร์ ดังนี้ 1. เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทย 2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุครบ 20 ปี บริบูรณ์ หรือบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและชุมชนไม่น้อยกว่า 6 เดือนและที่สำคัญคือ ต้องสมัครใจ มีเวลาและพร้อมเสียสละเพื่อส่วนรวม เพราะคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชนจะต้องทำหน้าที่ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้าน / ชุมชน ในการจัดกลุ่มปัญหา / ความต้องการ จัดลำดับความสำคัญและคัดเลือกโครงการรวมทั้งทำหน้าที่ในการดูแลการจัดทำบัญชีจัดซื้อจัดจ้างทำงาน ช่วยตรวจสอบความถูกต้องต่างๆ ของงานและรายงานผลการทำงาน โดยคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้าน และชุมชนควรมีทั้งชายและหญิงในสัดส่วนอายุ เพศ ของคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชนตามความเหมาะสมกับลักษณะของแต่ละหมู่บ้าน / ชุมชน ข้าราชการ หรือผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมือง / การปกครอง เช่น กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ไม่ควรเป็นประธานหรือกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชน แต่เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชนได้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านและชุมชน มีวาระการทำงาน 2 ปี เมื่อครบ 2 ปี ให้ประชุมจัดการประชุมเพื่อเสนอชื่อและเลือกคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชนใหม่ทุกปี ขอให้มีการประชุมเพื่อรับรองคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชนเป็นรายบุคคล

หากมีกรณี ไม่ได้รับการรับรองจากที่ประชุมในแต่ละปี หรือลาออก หรือไม่สามารถทำงานได้ หรือตาย ให้ที่ประชุมเสนอชื่อและเลือกคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้าน และชุมชนเพิ่มเติมแทนเท่ากับจำนวนที่ขาดหายไปในทุกครั้งที่มีการประชุม จำนวนและ ตำแหน่งของคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านและชุมชน ให้เป็นไปตามสัดส่วนของขนาด / จำนวนประชาชนในหมู่บ้าน / ชุมชน และควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการชาย / หญิง ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ในสังคมไทยที่ผ่านมา มอบอำนาจสาธารณะให้กับรัฐทั้งหมด อำนาจอธิปไตยเป็นของรัฐ แต่อยากจะนำเสนออีกแนวคิดหนึ่ง คือ อำนาจสาธารณะ เช่น อำนาจในการดูแลความปลอดภัย การดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนในเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งที่จริงแล้วมันสามารถแบ่งกันระหว่างรัฐกับสังคมได้ รัฐจะต้องสนใจสังคม ซึ่งหมายถึงชุมชนต้องเห็นความสำคัญของชุมชน ให้เกียรติ ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุน และเห็นว่ามีความชอบธรรมในการเข้ามาแก้ปัญหาบ้านเมืองประชาธิปไตยท้องถิ่น: ประชาชนมีส่วนร่วม การเมืองแบบบวมหอม เป็นตัวของตัวเอง ผู้บริหารท้องถิ่นต้องคิดตลอดเวลาว่า ประชาธิปไตยท้องถิ่นต้องไม่เหมือนระดับชาติ ต้องหมั่นเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หมั่นขอความคิดเห็นจากประชาชน หาวิธีให้ประชาชนเข้ามาอาสามากที่สุด อย่าคิดแต่การว่าจ้าง ต้องคิดในแง่ของการสร้างบรรยากาศให้คนอาสาเข้ามาช่วยให้ประชาชนสามารถเข้ามาทำงานด้วยใจให้มาก ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ของราชการให้น้อย และโครงการ (SML) ก็เป็นโครงการมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมคิด – ร่วมทำ ในการ

แก้ไขปัญหาของส่วนรวมร่วมกันที่ทุกส่วนทุกฝ่ายในระดับหมู่บ้านต่างยอมรับและ ร่วมมือกันอย่าง
นันทานุมัติ

และเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน เพราะทุกครั้งที่ประชาชนธรรมดาเข้าไปมีส่วนร่วมใน
จุดนี้ และเปิดประเด็นที่เป็นที่น่าสนใจและเป็นประเด็นร่วมของสังคมที่ทำให้เห็นสภาพปัญหา
ถึงแม้จริง ก็มักจะถูกคุกคาม ข่มขู่ จากผู้มีอำนาจ หรือถูกข่มขู่เมื่อออกมาใช้สิทธิของตนที่เป็นไปตาม
ประชาธิปไตย เป็นที่ทราบกันดีว่ากระแสปัจจุบันกำลังมีความตื่นตัวค่อนข้างสูง ในเรื่องของการ
มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเมืองยุคปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นอยู่
ของภาคประชาชน ที่ต้องการเห็นการเมืองและสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น
เอื้อประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น และสร้างสรรค์สังคมที่เกิดความเท่าเทียม อย่างที่เรียกได้ว่า
"ประชาธิปไตยกินได้" แต่เมื่อขย้อนมองดูสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจะพบว่าการมีส่วนร่วมของ
ภาคประชาชนในกระบวนการปฏิรูปการเมืองและสังคม ไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบันก็ตาม
ประชาชนธรรมดาทั่วไปที่ไม่ได้เป็นบุคคลมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของสังคมจะมีข้อจำกัดในการมีส่วน
ร่วมดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัดในหลายประการ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML)
ในหมู่บ้าน
- 2.2 ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม
โครงการ (SML) ในหมู่บ้าน
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม
โครงการ(SML) ในหมู่บ้าน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

3.1 แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

3.1.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1.2 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.2 แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย

3.2.1 ความหมายประชาธิปไตย

- ความหมายในเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง
- ความหมายในเชิงรูปแบบการปกครอง
- ความหมายในเชิงวิถีชีวิตของประชาชน

3.3. แนวคิดเรื่องการให้ความรู้ทางการเมือง

3.3.1 การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง (Civice Ducation)

3.2.2 การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

3.3.3 การเสริมสร้างประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy)

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาวิจัยในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

- แบบการวิจัย การสังเกต และสัมภาษณ์ (วิจัยเชิงคุณภาพ)
- ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะมีประชากรกลุ่มตัวอย่าง **รวมจำนวน**

13 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML)	จำนวน 1 คน
2. กำนัน	จำนวน 1 คน
3. ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 3 คน
4. ประชาชนที่เป็นกรรมการ (SML)	จำนวน 4 คน
5. ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML)	จำนวน 4 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

SML หมายถึง คำต่อท้ายโครงการนั้นเป็นตัวย่อแทนความหมายข้างต้นนั่นเอง S มาจาก “Small” M มาจาก “Medium” และ L มาจาก “Large” ในการจัดสรรเงินโครงการดังกล่าว รัฐบาลจะจัดสรรเงินตามขนาดของหมู่บ้าน โดยหมู่บ้าน ขนาดของหมู่บ้านแยกตามจำนวนประชากร (S เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ประชากร ไม่เกิน 200-500 คน) (M เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง ประชากร 501-1,000 คน) (L เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ประชากร 1,001 คนขึ้นไป)

ประชาธิปไตย หมายถึง ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า Democratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos กับ Kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demokratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครอง หรือการปกครองโดยประชาชน

ประชาธิปไตยชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชน คนจน คนรวย ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกวัย ทุกเพศ มาใช้สิทธิร่วมกันในการบอกปัญหา ความต้องการของตนเอง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน ที่ตอบสนองกับความต้องการแก้ปัญหาของชุมชน ที่มีความเป็นธรรม รวมทั้งคนปฏิบัติตามแผนและติดตามการตรวจสอบการทำงานร่วมกันระหว่าง ท้องถิ่น ท้องที่ และชุมชน

สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค หมายถึง นักปรัชญาการเมืองหลายท่านที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์เชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาสหรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใด ๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าว ก็คือระบอบประชาธิปไตย

สิทธิพื้นฐานของพลเมือง หมายถึง ซึ่งประกอบด้วย สิทธิในการได้รับความเสมอภาค ภายใต้กฎหมาย สิทธิในการมีเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน หรือสิทธิในการทำสัญญา

สิทธิทางการเมือง หมายถึง ได้แก่ สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง สิทธิในการรวมกลุ่มสมาคมหรือพรรคการเมือง

สิทธิทางสังคม หมายถึง ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น สวัสดิการการรักษาพยาบาล การศึกษาขั้นพื้นฐาน สิทธิในการประกอบอาชีพ และการประกันสังคม

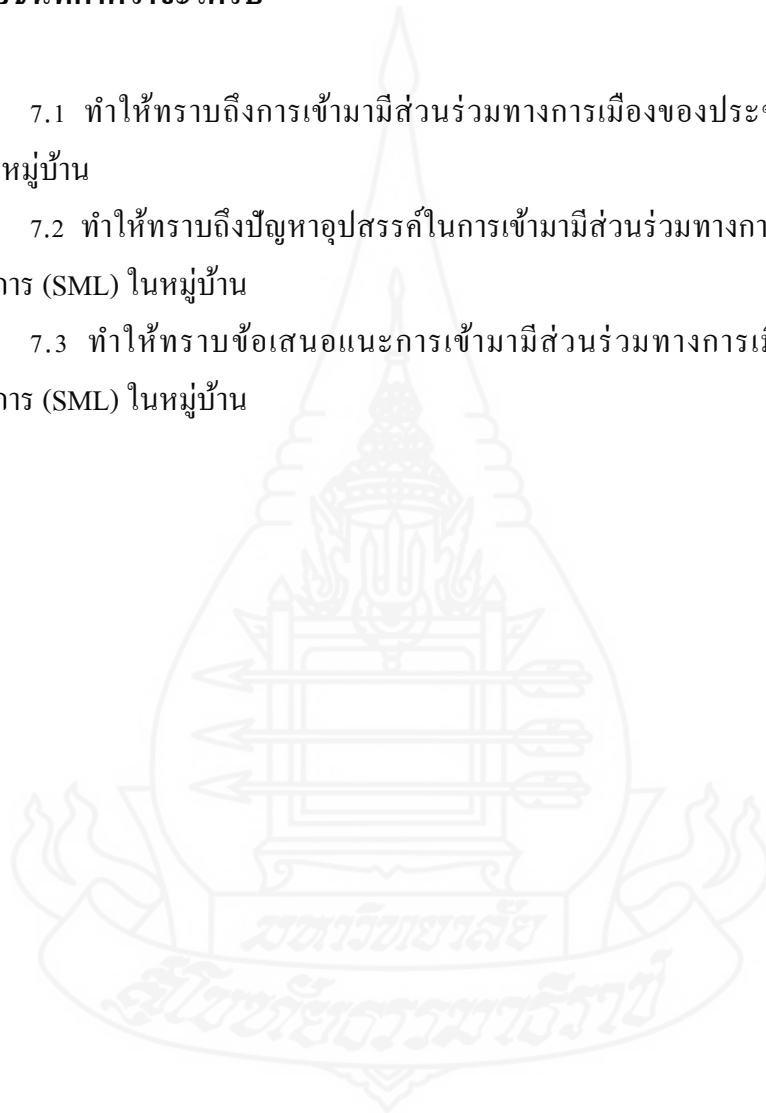
การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมกันในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและ การมีส่วนร่วมเป็นกลุ่ม

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม โครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

7.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

7.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ที่มาของแนวคิด

เงินผัน... เป็นนโยบายของพรรคกิจสังคมภายใต้การนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2518 เพื่อสร้างงานในชนบท เป้าหมายคือการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตของชนยากจนในชนบท เชื่อว่าการผันเงินจากส่วนกลางไปให้ท้องถิ่นในชนบทใช้จ่ายตามโครงการที่พวกเขากำหนดขึ้นมาเอง จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชนบท ที่ยากจนมีโอกาสหารายได้และทำงานในยามว่างหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว ในโครงการผันเงินนี้ พรรคกิจสังคมเชื่อว่าจะมีการรั่วไหลน้อยมาก ถ้าหากว่าประชากรชนบทสามารถควบคุมดูแลกันเองอย่างทั่วถึงเงินที่ส่วนกลางผันไปสู่ชนบทย่อมจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสนำไปใช้จ่ายสร้างสิ่งสาธารณูปโภคที่ขาดแคลน ขณะเดียวกันก็มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงานในโครงการ ที่มีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในท้องถิ่น นอกจากนี้ นโยบายเงินผันสู่ชนบทยังเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างสังคมเมืองกับชนบทและมุ่งหวัง ให้ประชากรทุกภาคส่วนได้รับผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน (วารสารพรรคกิจสังคม ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม 2530 หน้า 27-28) ในยุครัฐบาลทักษิณ นโยบายเงินผันมาในรูปแบบของโครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน SML เพื่อพลิกฟื้นหมู่บ้านให้มีพลังในการขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และการสร้างโอกาสให้ประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณแผ่นดินปีละ 20,000 ล้านบาท ไปให้หมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ SML ที่เป็นคำต่อท้ายโครงการนั้นเป็นตัวย่อแทนความหมายข้างต้นนั่นเอง S มาจาก “Small” M มาจาก “Medium” และ L มาจาก “Large” ในการจัดสรรเงินโครงการดังกล่าว รัฐบาลจะจัดสรรเงินตามขนาดของหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านขนาดเล็กจะได้เงินจัดสรรหมู่บ้านหรือชุมชนละ 20,000 บาท ขนาดกลาง 25,000 บาท และขนาดใหญ่ 30,000 บาท

โครงการ SML หรือนโยบายเงินผันทักษิณ.....นี้ ประกาศในโอกาสครบรอบ 6 ปี พรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2546 และได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวาง เพราะไม่มีใครไม่ชอบเงิน และเป็นนโยบายใหม่ในการหาเสียงเตรียมรับฤดูกาลเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงในเวลาอันไม่เกินรอ โครงการดังกล่าวได้ก่อเกิดปัญหาว่าเป็นโครงการที่ทำได้หรือไม่

ในแง่ของรัฐธรรมนูญที่ห้ามการซื้อเสียงโดยการให้ หรือสัญญาว่าจะให้ แต่ในที่สุดคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ลงมติว่า “ทำได้” ถ้าจ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน “ทำไม่ได้” ถ้าจ่ายจากเงินของปัจเจกบุคคลหรือเอกชน ถือเป็นการซื้อเสียง (มติชนรายวัน วันที่ 01 มีนาคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 28 ฉบับที่ 9852) นโยบายนี้จึงได้ถูกเรียกขานกันต่อมาว่านโยบาย SML

เมื่อนโยบาย SML ประกาศออกมา ได้มีหลายฝ่ายได้ยื่นรำลึกถึงนโยบายเงินผันของรัฐบาลของอาจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อ เกือบ 30 ปี มาแล้ว แต่เมื่อพิจารณากันให้ถ่วงถี่แล้ว จะเห็นได้ว่า เงินผันกับเงิน SML นั้นมีความคล้ายคลึงกันอยู่เพียงประการเดียว คือเป็นเงินก้อนหนึ่งในงบประมาณแผ่นดิน ที่ทุ่มออกไปให้ชาวบ้านโดยตรงเท่านั้นเอง โดยมีข้อสมมติฐานเหมือนกันว่า ชาวบ้านย่อมตระหนักในความต้องการของชุมชนของเขาได้ดีกว่าคนนอกชุมชน แต่ในแง่เป้าหมายและวิธีดำเนินการนั้น เงิน SML ต่างกับเงินผันทุกประการ

เมื่อเวลาล่วงเลยมานานเกือบ 30 ปี มาแล้ว รายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับเงินผันจึงจางหายไปจากความทรงจำของผู้คนส่วนใหญ่ ทุกวันนี้เราพูดถึงเรื่องเงินผัน โดยไปผูกติดกับท่านอาจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีผู้ริเริ่มโครงการนั้น นอกจากนี้ยังมีอารมณ์ค้างที่ติดมากับความทรงจำในอดีต อย่างที่เรียกเงินผันว่า “เงินผลาญ” เป็นต้น เงินผัน เป็นเงินก้อนหนึ่งที่รัฐบาลคึกฤทธิ์เมื่อ พ.ศ. 2518 จัดสรรให้สภาตำบลทั่วประเทศ ยอดเงินทั่วประเทศ 1,500 ล้านบาทในปีแรก จ่ายจากเงินคงคลังส่วนในปีต่อมาตั้งจ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน 2,500 ล้านบาท สภาตำบลเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่เมื่อ ต่อมามีถึงสมัยรัฐบาลคึกฤทธิ์ ได้ถูกทิ้งร้างไม่มีฝ่ายใดสนใจแล้ว เงินผันนั้นมีเป้าหมายสำคัญสองประการ ประการแรก เป็นเงินที่มุ่งประสงค์ให้มีการจ้างงานกันเองในระดับตำบล เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานตามฤดูกาล ตามปกตินอกฤดูเพาะปลูก ชาวบ้านในสมัยนั้นมักว่างงานอยู่เปล่าๆ จึงให้มีการจ้างงานให้ทำงานสาธารณะ เช่น ทำถนน ลอกคลอง ซ่อมหรือสร้างสะพาน เป็นการจ้างงานกันเอง เป็นการเพิ่มรายได้ให้ชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นการเพิ่มความ สะดวกสบายแก่ชาวบ้านเพิ่มขึ้นอีกด้วย ส่วนจะสร้างงานสาธารณะอย่างใดนั้นก็ให้สภาตำบลเป็นฝ่ายตัดสินใจกันเองว่าจะทำอะไร เมื่อตัดสินใจแล้วก็ใช้เงินผันนั้นแหละเป็นเงินค่าจ้างแรงงานในตำบลนั่นเองเป็นผู้ลงมือรับจ้างทำงานนั้นกันเอง วัตถุประสงค์ประการที่สองของเงินผันก็คือ ต้องการกระตุ้นให้สภาตำบลได้พัฒนาตนเองขึ้นมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชาวบ้านที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุดในการแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาล คึกฤทธิ์ ได้แถลงว่า มีนโยบายเงินผันครบ 4 ปี ปีละ 2,500 ล้านบาท รวมทั้งสิ้น 10,000 ล้านบาท เมื่อครบ 4 ปีแล้ว ก็เชื่อได้ว่าสภาตำบลจะมีความพร้อมที่จะก้าวขึ้นมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เต็มรูปแบบแล้ว แต่รัฐบาลคึกฤทธิ์ ไม่ได้อยู่นานอายุครบ 4 ปี เพราะพรรคกิจสังคม

ซึ่งเป็นพรรคแกนนำของนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น มีจำนวนที่นั่งในสภาเพียง 18 ที่นั่ง อยู่ได้เพียง 11 เดือน ก็ต้องยุบสภา และนายกรัฐมนตรี คือ ท่านอาจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ก็สอบตกในการเลือกตั้งใหญ่คราวนั้น ถึงแม้รัฐบาลคึกฤทธิ์จะมีอันเป็นไปแล้วก็ตาม แต่ก็ได้จุดประกายเรื่องสภาตำบลทิ้งไว้ สภาตำบลนั้นต่อมาก็ได้ก้าวหน้าอย่างระหกระเหินมาตามลำดับ จนในที่สุดก็ได้เป็นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเต็มรูป คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือ (อบต.) ในทุกวันนี้

คราวนี้หันมาดูเรื่องเงิน SML ของนายกรัฐมนตรีทักษิณกันบ้าง เสียงวิจารณ์เรื่องเงิน SML นั้น ส่วนใหญ่พุ่งไปวิจารณ์เนื้อหา นโยบายดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ได้ค่อยสนใจในคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ในการประกาศนโยบายเรื่อง “ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน” ในงานวันครบรอบ 6 ปี ของพรรคไทยรักไทยเท่าใดนัก แต่เมื่อได้พิจารณาคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี ในเรื่องนี้ จะได้เห็นมุมมองในเรื่องนโยบายเรื่องนี้ได้ชัดเจนขึ้น นายกรัฐมนตรีได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า ทุกวันนี้ระบอบประชาธิปไตยต้องการกระจายอำนาจ แต่การกระจายอำนาจเป็นการกระจายจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นและภูมิภาค แต่ไม่ได้กระจายอำนาจไปให้ประชาชนโดยตรง ประชาชนเป็นเพียงมาใช้สิทธิ มีสิทธิเพียงเลือกตั้งตัวแทน ซึ่งระบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเรา ระบบการศึกษาของเรา ยังไม่สามารถทำให้ระบบตัวแทน ทำงานให้ประชาชนได้ทันความทุกข์ยากที่ประชาชนประสบ ฉะนั้น รัฐบาลนี้จะลดอำนาจรัฐหรือของตัวเอง ทั้งที่ประชาชนมอบอำนาจให้แล้ว ก็จะคืนอำนาจไปส่วนหนึ่ง เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการจัดการ นั่นคือหลักการ นโยบายนี้ เกิดจากการที่ผมเดินสายที่ภาคอีสานและได้รับการร้องเรียนถึงปัญหาความทุกข์ ของชาวบ้านในระดับพื้นที่ แสดงให้เห็นว่า เรามีข้าราชการส่วนท้องถิ่น นักการเมืองส่วนท้องถิ่น มีองค์กรท้องถิ่นก็ยังไม่พอเพียงต่อการตอบสนองของปัญหาที่ชาวบ้านได้รับ นั่นคือสิ่งที่ผมได้พบเห็นระหว่างเดินทางไปภาคอีสาน”

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) เป็นโครงการที่ให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรง เพื่อประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนได้นำไปแก้ปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ร่วมคิด ร่วมทำ และถือเป็นอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีหลักการสำคัญของโครงการ คือ ให้ประชาชนมีอิสระในการดำเนินงาน ระดมความคิด สงเคราะห์ความต้องการตามปัญหาของหมู่บ้านและชุมชน บริหารจัดการ ลำดับความต้องการของคนส่วนใหญ่โดยให้ส่วนราชการในพื้นที่ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ทำหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนแก่ประชาชน

ในการศึกษาวิจัย ประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่

เกี่ยวข้องมาประกอบในการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้งานวิจัยมีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักวิชาการซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยชุมชน
3. แนวคิดเรื่องการให้ความรู้ทางการเมือง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 ความหมาย

Reeder (1963 : 39) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมกัน ในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมเป็นกลุ่ม

WHO / UNICEF (1978 : 4-8) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำในกลุ่ม

Peter Oakley and David Marsden (1991 : 17-20) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสัมพันธ์กับเรื่องการสร้างประชาธิปไตยทางการเมือง หรือ มิฉะนั้น ก็เอาไปเกี่ยวพันกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือการเติบโตตามคำว่า “พัฒนา” ขึ้นมา หรือที่ใช้กันบ่อยๆ คือ ในแง่ที่รัฐบาลจะเข้าไปกับสภาพของการ “มีส่วนร่วม” ที่รัฐบาล ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมอย่างกว้างๆ เช่น การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ การให้ประชาชน เข้าร่วมกับกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ ล้วนเป็นข้อความที่ดูจะมีความคล่องตัว ดูเป็นการปฏิบัติงานที่จริงจัง ซึ่งบ่งบอกว่าโครงการหรือแผนงานนั้น การมีส่วนร่วมจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมที่ระบุค่อนข้างเฉพาะเจาะจง เช่น การที่จะให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและ หน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของเขา ให้เขาเป็นผู้มีความริเริ่มและมุ่งใช้ความพยายามและ ความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการและความคุ้มครองรักษาและ ระเบียบในสถาบันต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ ก็เป็นการแสดงถึงความหมายที่บอกถึงสภาพการมีส่วนร่วม ที่เน้นให้กลุ่มร่วมดำเนินการ และมีจุดสำคัญที่จะให้การมีส่วนร่วมนั้นเป็นการปฏิบัติอย่างแท้จริง มิใช่เป็นไปอย่างเฉยเมยหรือมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีเท่านั้น

Goodman (อ้างใน พงษ์ธร รัญญูสิริ, 2543 : 37) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง

1. กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม

2. มวลชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเกี่ยวข้องของกิจกรรมต่างๆ ของมวลชน ในกิจกรรมต่างๆ จะมี 2 ด้าน คือ

2.1 ด้านความคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก 3 ระดับคือ

- มวลชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็น (Information Input)
- มวลชนมีส่วนแบ่งในอำนาจตัดสินใจ (Share Decision Making)
- มวลชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Formulation)

2.2 ด้านทำหรือด้านดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก 3 ระดับ คือ

- ร่วมกำหนดเป้าหมายแผนงาน (Participation on Formulating Objective and Plan)
- ร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ (Participating on Management Resourecs)
- ร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร (Supporting on Management Resources)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน การสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน

ทั้งรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชนสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528: 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2528 : 288) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง พฤติกรรมอันก่อรูปด้วยการร่วมและสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวังของกลุ่มทางการและไม่ใช้ทางการ หรือในความหมายก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ร่วมกันนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปแล้ว “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนมีความหมายเป็น 2 นัยด้วยกัน คือ (พรชัย รัชมีแพทย์, 2540 : 225-226)

1. ความหมายอย่างกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศ และการบริหารประเทศ โดยผ่านกระบวนการทางการเมือง เช่น การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเป็นรัฐมนตรี การเป็นคณะรัฐมนตรี เป็นต้น รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

2. ความหมายอย่างแคบ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปช่วยสนับสนุนงานซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยกระทำการภายในกรอบของกฎหมายหรือนโยบายของรัฐเงื่อนไขและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม การที่ชุมชนจะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกันในงานยุติธรรมชุมชน และร่วมรับผิดชอบในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งระบบนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากภายนอก ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff (1877 : 17-19) เสนอว่าบุคคล 4 ฝ่ายมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา

5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน

ทัตดาว บุญपाल (2530 : 27) กล่าวว่าไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนของบุคคลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจตกต่ำ จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง นอกจากนั้นแล้วได้มีการรวมแหล่งอำนาจและการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ๑๓ ตัวแปร ซึ่งจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือ ด้านการศึกษา และการเงินเป็นสิ่งที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคม แหล่งอำนาจทั้งสองชนิดนี้ ถ้าผู้ใดได้ครอบครองหรือมีไว้ ก็จะเป็นผู้ที่มิพบาทสูงในชุมชน โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน

นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาแล้ว คุณลักษณะทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนนิสัย ประเพณีในชุมชน ก็อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นเดียวกัน

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน Cohen and Uphoff (1980) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)
4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ทัศนีย์ ไทยภิรมย์ (2526) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ร่วมคิด : สภาพปัญหาที่มีอยู่ และสาเหตุปัญหา
2. ร่วมวางแผน : วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณา ทางเลือก
3. ร่วมดำเนินการ : ดำเนินงานตามโครงการและแผนกำหนดโครงการและแผนงาน
4. ร่วมติดตามประเมินผล : ประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะ

และแก้ไข

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 212-213) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ 8 ประการ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร
2. ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาขององค์กร หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร หรือสนองความต้องการขององค์กร
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดหรือแก้ไข และสนองความต้องการขององค์กร ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
4. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. ร่วมการลงทุน โครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
6. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดไป

อกิน ระพีพัฒน์(2527 : 320) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1981) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่มีได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การจัดการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้รับผลระยะยาว และจะมีผลเสียคือไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมเด็จพระราชินี (2549 : 142-149) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้น มีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิดร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสถานะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนเองและผู้อื่น ต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “รวมขอม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่าง ในผลประโยชน์และจุดยืนจะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

2. ทัศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องมีความทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้

ระยะเวลายาวนานต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อประชาชน ในขณะที่เดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรมีท่าทีที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3. การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลายหรือผู้มีส่วนได้เสีย และมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึง คือสมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งต้องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้าง และดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความไว้วางใจการร่วมมือซึ่งกันและกัน

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-Sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจ

ในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

6. ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหายุ่งยากซับซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้โดยสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในองค์กร ก็จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง(Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่าง ผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็จะเป็กลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกคน

8. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรม และความเข้มแข็งขององค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้อง

มีกิจกรรมเป้าหมาย ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบ และลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอน และประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

9. การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และซัดส์คนคิดส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือนี้ได้อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ ในทำนองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุม ร่วมคิดตาม ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

10. ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผนโครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

11. ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ความเป็นอิสระ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

12. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-Doing) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียม ประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้ง จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

13. เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็น หนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรม ร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์ของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องมีตัวแทนของประชาชน มาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็น กระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชน และกลุ่ม / องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบ ขององค์การการมีส่วนร่วมและชุมชน รวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชน ให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคน ในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของ เครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

2. แนวคิดเรื่องระบอบประชาธิปไตยชุมชน

สาระสำคัญ

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและ วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึด หลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน คำว่า ประชาธิปไตย เป็นศัพท์ที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายมากในโลกปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศต่างๆ แม้จะมีรูปแบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน แต่ต่างก็อ้าง ว่าประเทศของตน เป็นประชาธิปไตยกันทั้งสิ้น ในประเทศสังคมนิยมหลายประเทศ เช่น อดีต

สหภาพโซเวียต และจีน ต่างก็อ้างว่าประเทศของตน ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่เป็นประชาธิปไตยในอีกแง่หนึ่งที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ กล่าวคือ ยินยอมให้ประชาชน มีสิทธิและเสรีภาพในขอบเขตที่จำกัด ส่วนการดำเนินการทางการเมือง ยังคงตกอยู่ในมือของผู้มีอำนาจเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

นอกจากนี้ประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยหลังจากได้รับเอกราชจากเนเธอร์แลนด์ในสมัยของประธานาธิบดีซูการ์โน ได้ประกาศใช้ระบอบประชาธิปไตย นำวิถีจากความหลากหลายของการให้ความหมายนี้เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ในที่นี้จะขออธิบายประชาธิปไตยในความหมายของเสรีประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยแบบตะวันตกเท่านั้น ความหมายของประชาธิปไตย

1. ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า Democratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos กับ Kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demoskratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครอง หรือการปกครองโดยประชาชน

2. ความหมายที่เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค นักปรัชญาการเมืองหลายท่านที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์ เชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าว ก็คือระบอบประชาธิปไตย

3. ความหมายที่เน้นการเข้ามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน ในเมื่อระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ใช้อำนาจอี้ผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง บาทบาทของประชาชนในทางการเมือง จึงมีความสำคัญมากในระบอบนี้ จนมีผู้กล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นถือว่าประชาชนคือ เสียงสวรรค์ เป็นระบอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนเอง กิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทน หรืออาจเป็นทางตรง เช่นการประท้วง การร้องเรียนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงปัญหาเป็นต้น

4. ความหมายที่เน้นเจตนาธรรมณ์ของประชาชน ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้อย่างกระชับและคมคายว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้นำทาง

การเมืองเป็นผู้ที่ถือเสมือนเป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชน รัฐบาลเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก หรือได้รับเสียงสนับสนุน ส่วนใหญ่ รัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้ เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็โดยการแสดงให้ประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่า รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

5. ความหมายตามที่มาและขอบเขตอำนาจ มีผู้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่าอำนาจสูงสุดมาจากประชาชน ทั้งนี้โดยอ้างว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีสิทธิและเสรีภาพโดยธรรมชาติ พวกเขาสามารถที่คิดและกระทำการใดๆ ได้ แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม เขาจะสละสิทธิและอำนาจบางประการให้กับผู้ปกครอง เพื่อใช้อำนาจนั้นดำเนินการภายในกรอบที่กำหนด ฉะนั้นเราจะพบว่ารัฐบาลในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้นจะมีอำนาจที่มีขอบเขต

จากความหมายอันหลากหลายของคำว่า ประชาธิปไตย นี้ จึงอาจสรุปความหมายหลักได้ 3 ประการ คือ

1. ความหมายในเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง
2. ความหมายในเชิงรูปแบบการปกครอง
3. ความหมายในเชิงวิถีชีวิตของประชาชน

1. ความหมายในเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมือง คือระบบความคิดทางการเมืองอย่างหนึ่ง อุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นระบบความคิดทางการเมืองชนิดหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับหลักการ 3 ประการ

1. หลักมนุษยธรรมเป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว และสามารถปกครองตนเองได้ ประชาธิปไตยนั้นเป็นระบบที่สมาชิกจะต้องแสดงออกซึ่งเหตุผล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันเชื่อกันว่า ถ้าการดำเนินการใดๆ เป็นไปตามหลักการแห่งเหตุผลแล้ว ย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมอย่างไม่มีขีดจำกัด

2. หลักสิทธิเสรีภาพ คำว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการใดๆ ได้ แต่การใช้เสรีภาพจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นด้วย เสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยมีขอบเขตจำกัดในระดับหนึ่ง สิ่งที่จะมาเป็นตัวจำกัดเสรีภาพคือ กฎหมาย ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี

เสรีภาพขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจแสดงออกในรูปของการพูด การเขียน และการโฆษณาถือเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่งในสังคม

ประชาธิปไตยนั้นเป็นสังคมที่ถือว่า ประชาชน คือเสียงสวรรค์ เป็นสังคมที่ยินยอมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยเสรีการแสดงความคิดเห็น จึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งด้วย

2. เสรีภาพในการรวมกลุ่ม อาจจะเป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรที่ปลูกอ้อย จัดตั้งเป็นสหกรณ์ชาวไร่อ้อย หรืออาจจะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งอย่างใด ร่วมกันจัดตั้งเป็นสมาคม เป็นต้น และยังรวมไปถึงการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการใดๆ อีกด้วย แต่ทั้งนี้กิจกรรมอันเกิดจากเสรีภาพในการรวมกลุ่มจะต้องอยู่ในกรอบแห่งกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคม

3. เสรีภาพในการนับถือศาสนา มนุษย์แต่ละคนย่อมมีความเชื่อที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้างเป็นธรรมดา การนับถือหรือศรัทธาที่มนุษย์พึงมีต่อความเชื่อศาสนาใดๆ จึงนับได้ว่าเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง

4. สิทธิและเสรีภาพอื่นๆ นอกจากสิทธิและเสรีภาพข้างต้นแล้ว อุดมการณ์ประชาธิปไตยยังให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลด้านอื่นๆ อีก เช่น สิทธิจะได้รับการคุ้มครองทั้งทางร่างกายและทรัพย์สินจากรัฐ สิทธิในเคหสถาน สิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย สิทธิและเสรีภาพในการเดินทาง สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยสุจริต เสรีภาพในทางร่างกาย เป็นต้น

หลักความเสมอภาค ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน เป็นหลักที่สำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกหลักการหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันในที่นี้ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในสติปัญญา ความสามารถ หรือความสูงความต่ำ แต่เป็นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอดในสังคม ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้เป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากแนวความคิดที่ว่า ประชาธิปไตย เป็นเรื่องของกรปกครองโดยประชาชน ถือว่าเสียงของประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ รัฐประชาธิปไตยจึงต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเมื่ออายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายระบุไว้ และบัตรเลือกตั้งแต่ละใบจะมีเสียงเพียง 1 เสียง เท่าเทียมกัน ซึ่งตรงกับปฏิญญาสากลแห่งสิทธิมนุษยชนข้อ 21 (3) ที่ระบุว่า เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงเช่นว่านี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง

โดยอาศัยการออกเสียงทั้งไปและอย่างเสมอภาค และลงคะแนนเสียงลับ หรือการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

2. ความเสมอภาคที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในรัฐประชาธิปไตยนั้น จะถือว่า กฎหมายเป็นเสมือนข้อกำหนดของสังคม ที่ออกมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพฤติกรรมที่มีผลร้ายต่อสังคม โดยส่วนรวม นั่นคือกฎหมายจะให้ความคุ้มครองป้องกันแก่คนทุกคนโดยเท่าเทียมกันและผู้ที่จะเมิดกฎหมายก็จะได้รับโทษทัณฑ์ตามที่กำหนด หรือถ้ามีเหตุอันควรปรานีให้มีการลดหย่อนหรือยกเว้น โทษก็ควรจะได้รับพิจารณาโดยเท่าเทียมกันด้วย

3. ความเสมอภาคที่จะแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต ในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ เช่น จัดให้มีโรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ให้เพียงพอสำหรับคนที่ปรารถนาแสวงหาความรู้มีโอกาสรับการศึกษาได้รับความรู้ และมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเองและต้องบริหารระบบของสังคม ให้เปิดโอกาสสำหรับทุกๆ คนในการที่จะได้ทำงาน โดยสิทธิเท่าเทียมกัน เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกคน มีสิทธิเสมอภาคในการสอบคัดเลือกเข้าเป็นข้าราชการเป็นต้น

4. ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า รัฐประชาธิปไตยจะต้องทำให้สมาชิกทุกคนมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง กล่าวคือ มีรายได้สูงและมีความเป็นอยู่ที่หรูหรากันทุกคน แต่จะต้องพยายามกระจายรายได้ นำเอาทรัพยากรทางสังคมมาใช้ประโยชน์ ลดช่องว่างระหว่างชนชั้นให้น้อยลงโดยการสนับสนุนหรือช่วยเหลือ กลุ่มที่ด้อยโอกาส ว่าเป็นใหญ่และแข็งแรงพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การที่รัฐสนับสนุนโครงการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพในชนบท โครงการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิต สหกรณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ใด ๆ โครงการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับความกินดี อยู่ดี เป็นต้น

ความหมายในเชิงวิถีชีวิตของประชาชน วิถีชีวิตของประชาชน หมายถึง วิธีการในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความเชื่ออยู่ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะไร้เสถียรภาพ ถ้าบุคคลหรือสมาชิกของสังคมขาดแบบแผนของความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตยวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. ใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน ในทางปฏิบัติแม้ว่ามนุษย์จะไม่ได้ใช้เหตุผลตลอดเวลา แต่ก็ควรใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เพราะการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น โดยการใช้อารมณ์ จะนำมาซึ่งข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันโดยไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม

2. รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีสติสัมปชัญญะ ปราศจากอคติ และมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน
3. มีน้ำใจประชาธิปไตย กล่าวคือ มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่นิยมการยอมตามความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากจะถูกกลบด้วยเหตุผลที่น่าเชื่อถือกว่า ยอมรับเสียงข้างมาก เคารพในศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตใจกว้างขวางพร้อมที่จะยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
4. สนใจกิจการบ้านเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยถือว่าเป็นหน้าที่ เคารพกฎเกณฑ์หรือกติกาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด
5. รู้จักประนีประนอมมากกว่าที่จะดิ่งด้นเอาชนะกัน โดยอาศัยการชั่งเช็ด บังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในเงื่อนไขของฝ่ายตนแต่ฝ่ายเดียว
6. มองโลกในแง่ดี สมาชิกของสังคมประชาธิปไตยจะต้องมีศรัทธาและความหวังต่อชีวิตเสมอ กระบวนการในระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจต้องใช้เวลาความอดทนอดกลั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง
7. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เมื่อสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของทุกคนแล้ว ทุกคนจะเกิดความรักความภักดีต่อชาติบ้านเมือง ต่างพยายามที่จะประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม และต่างก็จะพยายามทำตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ ช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากในรูปของสังคมสงเคราะห์ เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมืองให้สะอาดร่มเย็นเป็นต้น

3. แนวคิดเรื่องการให้ความรู้ทางการเมือง

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญถึง 18 ฉบับ หากพิจารณากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยไทยภายในระยะเวลา 81 ปี ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชะงักงันในขั้นตอนการพัฒนาไปสู่การสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย การชะงักงันในการพัฒนาการเมืองไทยที่ผ่านมา เริ่มต้นจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดกรอบกติกาการเลือกตั้ง เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นก็นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล และเมื่อมีรัฐบาลเข้าบริหารประเทศ ก็มักประสบปัญหาความไร้เสถียรภาพของฝ่ายบริหาร ปัญหาความไม่โปร่งใส และการทุจริต ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ทั้งโดยกระบวนการทางรัฐสภา และการรัฐประหาร โดยกองทัพ และนำไปสู่ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว และท้ายที่สุดก็เกิดเป็นกระแสการเรียกร้องการปกครองแบบประชาธิปไตย เรียกร้องการเลือกตั้ง เรียกร้อง

รัฐบาลที่มาจากประชาชน และการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จากพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมา จะพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยหลักแล้วจะอยู่ภายใต้บทบาทของชนชั้นนำเป็นสำคัญ ในขณะที่ประชาชนมีบทบาทหลักเพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้การพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยในภาคประชาชนเป็นไปอย่างเชื่องช้า ด้วยเหตุดังกล่าว แผนพัฒนาการเมืองฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นความสำคัญของการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อสร้างรากฐานให้กับระบบประชาธิปไตยของไทยในระยะยาว

ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีพันธกิจหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังนี้

1. การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง (Civice Ducation)
2. การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)
3. การเสริมสร้างประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งมีรายละเอียด

ดังนี้

1. การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง (Civic Education)

สภาพปัญหา ความเป็นพลเมือง (Citizenship) คือ รากฐานสำคัญของวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย ที่ต้องเริ่มต้นที่ตนเองในฐานะพลเมืองที่มีความสัมพันธ์กับรัฐ และมีบทบาทตระหนักถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ทางการเมือง และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย เนื่องจากการปกครองในระบบประชาธิปไตยต้องอาศัยการมีบทบาทของพลเมืองที่ตื่นตัว และมีความรู้ที่พร้อมรับผิดชอบการตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวางในรูปแบบต่างๆ ในระบบประชาธิปไตย พลเมืองมีสิทธิที่จะแสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย พลเมืองที่มีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล อย่างไรก็ดี หากพิจารณาสภาพความเป็นจริงที่ผ่านมา จะสังเกตได้ว่าประชาชนไทย ยังคงมีบทบาทจำกัดในการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการตัดสินใจทางการเมือง ส่งผลให้การตัดสินใจทางการเมืองโดยมาก มักถูกรวมศูนย์ที่ภาครัฐเป็นหลัก ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชน ให้เข้าใจถึงบทบาทของความเป็นพลเมืองเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเมืองภายใต้วิถีทางแบบประชาธิปไตย ความเป็นจริงของสังคมไทย ที่ผ่านมาระไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ความเป็นพลเมือง เราได้แต่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ทุนกับอำนาจรัฐเข้มแข็งเป็นสำคัญ และทำให้ประชาชนของเราเป็นเพียงแค่ปัจจัยผลิต และปัจจัยทางการเมืองเท่านั้น ทั้งที่การพัฒนา

การเมืองของพลเมือง ความเป็นพลเมืองเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของการเมืองไทยในระยะยาว การพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยที่ผ่านมาจึงไม่ได้ก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น เพราะที่ผ่านมามีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่จะทำให้ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในฐานะความเป็นพลเมืองนั้นไม่เคยเกิดขึ้นจริงจังและเป็นรูปธรรม ในสภาพความเป็นจริงประชาชนมีฐานะและแสดงบทบาทแก่ผู้คุมม มากกว่าที่เข้ามามีบทบาทในฐานะพลเมือง ประเด็นนี้ คือ คัดนี้ชี้วัดความล้มเหลวของการพัฒนาประชาธิปไตยไทยและการสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทย

จากสภาพปัญหาข้างต้นในการวางรากฐานและสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย การให้ความสำคัญในการสร้างเสริมความรู้ทางการเมืองแก่พลเมืองจึงเป็นแนวทางสำคัญเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในความเป็นพลเมือง ที่มีความสัมพันธ์กับรัฐและสังคม จะต้องเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่าที่จะเป็นผู้ชมและปล่อยให้บทบาททางการเมืองอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยประชาชนไม่สนใจไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวคิด การสร้างความตระหนักในสิทธิพื้นฐานของพลเมือง (Civil Rights) และพันธะหน้าที่ทางการเมืองของพลเมืองที่มีต่อรัฐ (Obligations) นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีสำคัญต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพราะสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยย่อมประกอบด้วยเงื่อนไขพื้นฐาน คือ การมีประชาชนที่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน และที่สำคัญประชาชนเหล่านั้นจะต้องมีสำนึก ในความเท่าเทียม (Sense of Equality) กันในสิทธิระหว่างปัจเจกบุคคล ภายใต้สถานะความเป็นพลเมืองของรัฐ (Citizenship) ในหลักการเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของรัฐ พลเมืองย่อมได้รับการรับรองสิทธิจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. สิทธิพื้นฐานของพลเมือง (Civil Rights) ซึ่งประกอบด้วย สิทธิในการได้รับความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย สิทธิในการมีเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน หรือสิทธิในการทำสัญญา

2. สิทธิทางการเมือง (Political Rights) ได้แก่ สิทธิในการเลือกตั้งสิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองสิทธิในการรวมกลุ่มสมาคมหรือพรรคการเมือง เป็นต้น

3. สิทธิทางสังคม (Social Rights) ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น สวัสดิการการรักษาพยาบาล การศึกษาขั้นพื้นฐาน สิทธิในการประกอบอาชีพและการประกันสังคม เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การได้รับการรับรองสิทธิดังกล่าวของพลเมือง จำเป็นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการมีพันธะหน้าที่ที่พลเมืองต้องปฏิบัติต่อรัฐด้วยเช่นกัน นั่นคือ หน้าที่ในการเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร การมีความภักดีต่อรัฐ ตลอดจนการมีความรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ทั้งนี้ พันธะหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อาจเรียกได้อีกอย่าง หนึ่งว่าเป็น “คุณธรรมของพลเมือง” (Civic Virtue) คุณธรรมของพลเมือง หรือความสำนึกในความเป็นสมาชิกของรัฐและตระหนักในพันธะหน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเมือง จึงนับเป็นคุณสมบัติพื้นฐานสำคัญที่แสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริง คุณธรรมของพลเมืองไม่สามารถจะพัฒนาขึ้นเองได้โดยธรรมชาติ

หากจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้และ เสริมสร้างให้เกิดขึ้นในหมู่พลเมือง เช่นเดียวกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิของพลเมือง สำหรับกระบวนการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Values) ปรากฏข้อถกเถียงเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองใน 2 ลักษณะ ก็คือ ด้านหนึ่งเชื่อว่า ความโน้มเอียง ในการเป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป จากการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาสถาบันการเมือง เช่น พรรคการเมือง รัฐสภา รัฐบาล รวมถึง การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างระยะยาว อันเป็นผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมสู่ความเป็นสมัยใหม่ แต่อีกด้านหนึ่งเห็นว่า ความเป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้นได้จากปัจจัยระยะสั้น ผ่านกระบวนการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางการเมืองในชุมชน

การเสริมสร้างวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถเกิดขึ้นได้ โดยกระบวนการเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง (Civic Education) สองแนวทางคือ

แนวทางแรกได้แก่ กระบวนการที่เป็นทางการ เช่น ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทั้งในและนอกระบบเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมืองและ แนวทางที่สอง กระบวนการที่ไม่เป็นทางการ เช่น การรวมกลุ่มอย่างสมัครใจ (Voluntary Associations) และการสร้างเสริมปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมในวิถีสาธารณะ และปลูกฝัง “ความผูกพันกับชุมชน” (Community Attachment) หรือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและชุมชน (Group identity) ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศพบว่า การพัฒนาความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม

เนื่องจากความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจะทำให้คนเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการมีส่วนร่วมในวิถีพลเมือง (Civic Life) อย่างกระตือรือร้น ตัวชี้วัดความสำเร็จของการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย

1. ประชาชนมีความรู้ทางการเมือง
2. ประชาชนมีทักษะในการเป็นพลเมืองเช่นยอมรับในความแตกต่างและ
3. ประชาชนมีความไว้วางใจในสังคมและสถาบันทางการเมือง ตัวชี้วัดเหล่านี้คือ

เป้าหมายหลักของการเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องประชาธิปไตยชุมชนการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาดังนี้

คู่มือประชาธิปไตยชุมชน โดย ครูสน รูปสูง รองประธานสภาพัฒนาการเมือง (2553: 1- 5 และ หน้า ที่ 17 แผนภูมิแสดงขั้นตอนกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน)

ประชาธิปไตยชุมชนคืออะไร

ประชาธิปไตยชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชน คนจน คนรวย ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกวัย ทุกเพศ มาใช้สิทธิร่วมกันในการบอกปัญหา ความต้องการของตนเอง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน ที่ตอบสนองกับความ ต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน ที่มีความเป็นธรรม รวมทั้งคนร่วมกันปฏิบัติการตามแผนและติดตามสอบการทำงานร่วมกันระหว่าง ท้องถิ่น ท้องที่ และชุมชน

ทำไมต้องทำประชาธิปไตยชุมชน

1. เนื่องจากความล้มเหลวของประชาธิปไตยแบบตัวแทน ที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน เป็นช่องทางที่ให้ชาวบ้านได้ใช้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและ ความต้องการของตนเองเพื่อนำเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง
3. ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามและ ตรวจสอบการบริหารจัดการโครงการ รวมถึงการดำเนินการด้านนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ของตนเอง

4. เป็นการเพิ่มพลังอำนาจของประชาชนในการใช้สิทธิและการมีหน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง
5. เป็นบทเรียนประชาธิปไตยภาคปฏิบัติของประชาชนที่สามารถแก้ปัญหาปากท้องของชุมชนได้

เป้าหมายของประชาธิปไตยของชุมชนคืออะไร

เป้าหมายสำคัญ คือ การปลูกความตื่นตัว ปลูกความตระหนักถึงสิทธิความเป็นประชาชนของในชุมชนท้องถิ่น ตามสิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ ให้คนในชุมชนขึ้นมาปกป้องลุกขึ้นมาจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง มีความเสมอภาค มีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวมและเรียนรู้ร่วมกัน ในเรื่องของประชาธิปไตยโดยตรง ทำให้ประชาธิปไตยที่กินได้คือประชาธิปไตยที่สามารถแก้ปัญหา ปากท้องของชาวบ้านได้จริงๆ

กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเป็นเครื่องมือหรือเป็นกลไกหนึ่งที่รวมคนให้มาเรียนรู้ร่วมกัน มาแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมาทำงานพัฒนา โดยมีมิติทางการเมืองคือ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งยกระดับจิตของคนขึ้นให้มีความกล้าหาญให้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเองและต่อนักการเมืองที่ได้เลือกมาด้วย

กรอบแนวคิดของประชาธิปไตยชุมชนมีอะไรบ้าง

1. ประชาธิปไตยชุมชนเป็นกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมกับภาคการเมือง องค์กรรัฐ และส่วนราชการ ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การตัดสินใจทางการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งระดับตำบล จังหวัด และระดับชาติ
2. ประชาธิปไตยชุมชน ให้รวมถึงชุมชนใช้สิทธิของตนเอง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชน และบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประชาชน
3. ประชาธิปไตยชุมชน ให้รวมถึงการมีส่วนร่วมคิดตามผลการพัฒนาของภาคการเมือง องค์กรรัฐและส่วนราชการ การเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาอันเกิดแต่การพัฒนา นั้นด้วย
4. ประชาธิปไตยชุมชน ต้องดำเนินการโดย ต้องยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือนไม่ใช่กระบวนการ “เหมามาแทน”

หัวใจสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนมีอะไรบ้าง

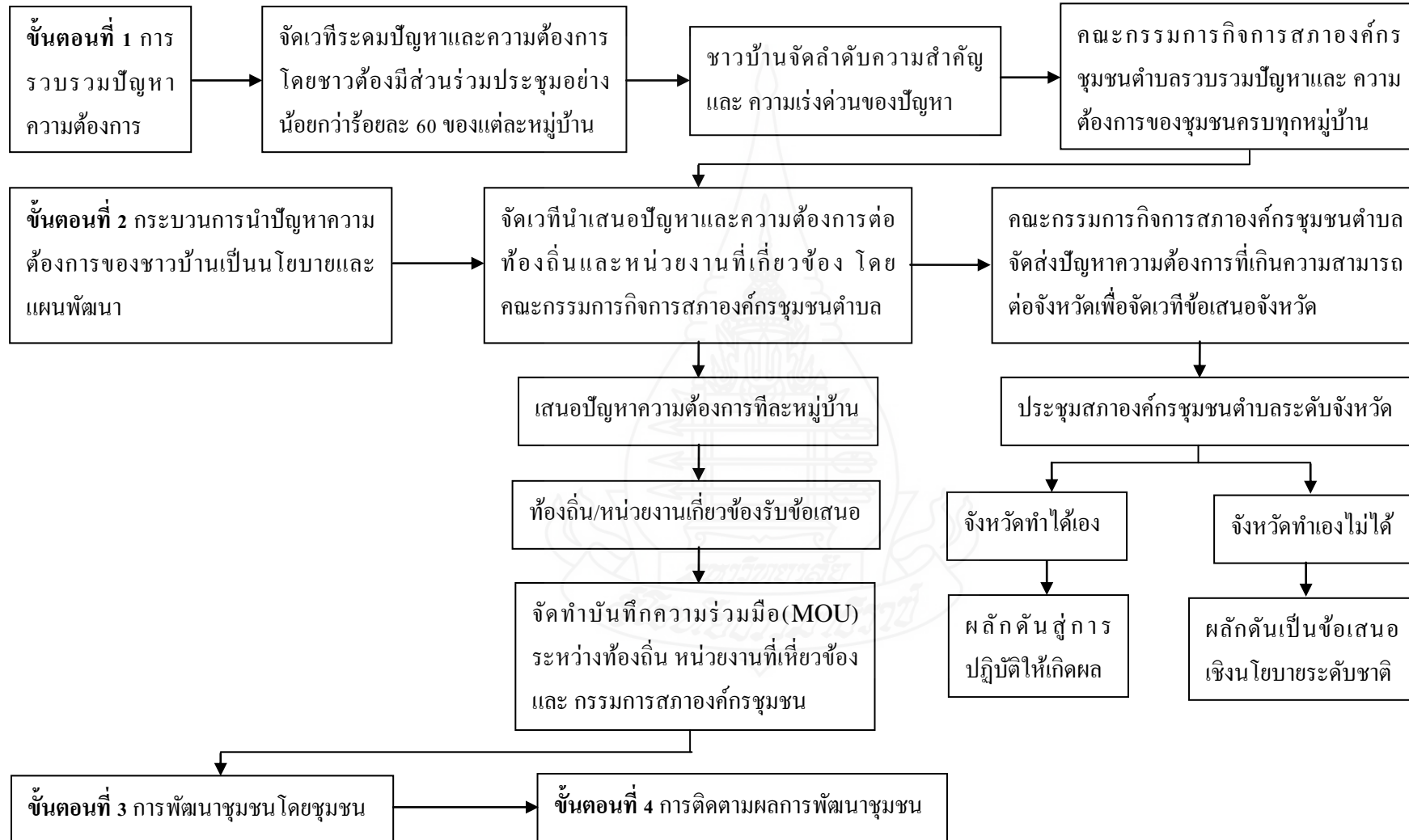
- ยึดหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นศูนย์กลาง
- เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม (ไม่เหมามาแทน)

- ยึดหลักความร่วมมือ 3 ฝ่าย (ท้องถิ่น ท้องถิ่น และชุมชน)
- ต้องสอดคล้องกับวิธีชุมชน
- ต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการและมีความต่อเนื่อง
- ต้องตั้งกลไกการขับเคลื่อนเพื่อเป็นกรรมการกิจการสภาในการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- ประสานเชื่อมโยง เวทีตำบล จังหวัด ระดับชาติ เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีพลัง

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้านในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1,3,6,9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร (Document Study) โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางการศึกษา บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบ อ้างอิง และเป็นแนวทางในการศึกษา

2. ศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured In-Depth Interview) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโดยตรง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (SML) ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1,3,6,9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1.1 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และรายงานการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเกี่ยวกับโครงการ (SML) ในประเทศไทย

1.1.2 กลุ่มบุคคลตัวอย่าง ในหมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม หมู่ที่ 3 น้ำบ่อ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 13 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการโครงการ (SML) ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (SML) ผู้วิจัยจึงเลือกตัวอย่างประชากรแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1.2.1 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) จำนวน 1 คน นายศุภชัย หมอกแก้ว
ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการ (SML)

1.2.2. กำนัน

1. นายสมยศ ชูโถม อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

1.2.3. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน

1. นายชะลอ เอี่ยมสุทธิ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

2. นายสมคิด ขุนทองจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว

ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

3. นายสมเกียรติ กองทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

1.2.4. ประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ (SML) จำนวน 4 คน

1. นางอุบล ภมรานนท์ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

2. นายพินิจ เสาวมล หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

3. นายจรูญ รอดแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

4. นางสาวพิมล กองทอง หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

1.2.5. ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) จำนวน 4 คน

1. นางอำนาจ คงสีปาน หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

2. นางจารึก บุญยัง หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

3. นายจิระยุทธ์ พรหมจันทร์ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

4. นางปรีดา ชูสุข หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลศึกษาวิจัย
ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ
(SML) ในหมู่บ้าน

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม โครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม โครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ความรู้ของประชาชน เรื่องประชาธิปไตยและบทบาทการมีส่วนร่วม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ งานที่เกี่ยวข้องตลอดจน ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการแสดงแนวคิดและบทบาทของประชาชนต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่และ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ (SML) และประชาชนในพื้นที่ หมู่ที่ 1,3,6,9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ให้รับทราบและขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวางแผนในการศึกษาวิจัย

3.2 สร้างสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน คณะกรรมการ (SML) และประชาชนในพื้นที่ หมู่ที่ 1,3,6,9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ติดต่อประสานงานบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ เพื่อขออนุญาตให้ความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4 นัดหมาย วัน เวลา สถานที่และการอำนวยความสะดวกอื่นๆ

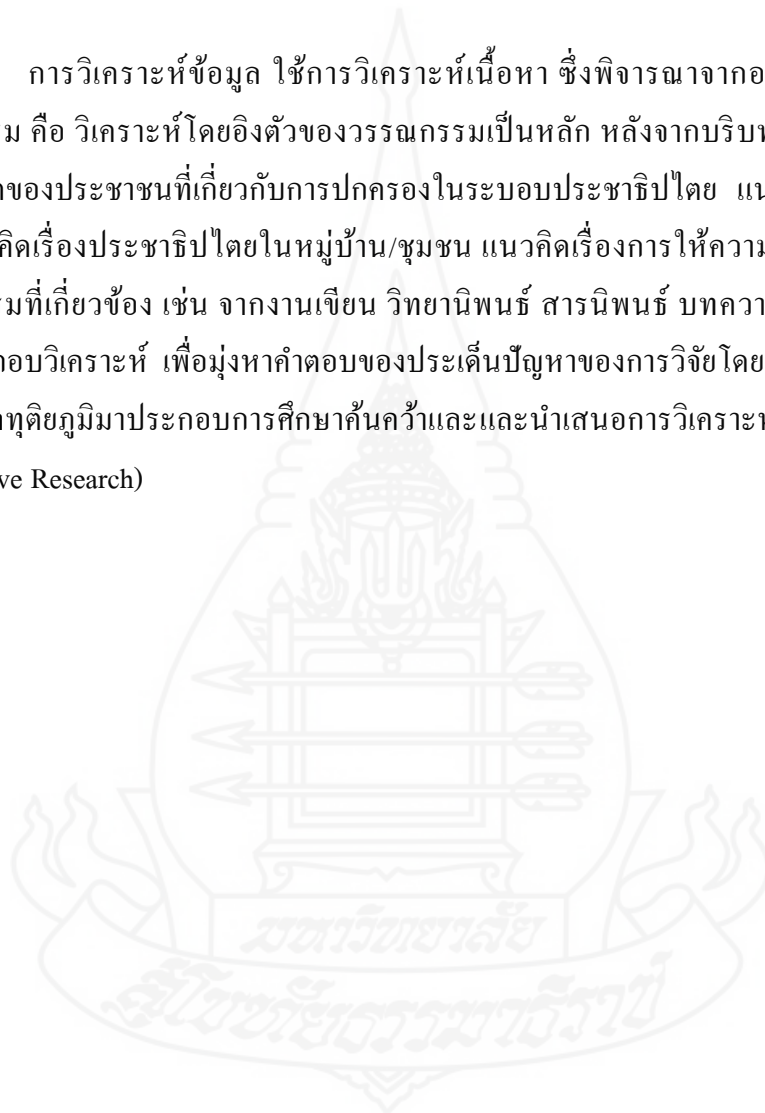
3.5 จัดการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ในเรื่องที่ต้องการศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในเรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนตาม โครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1,3,6,9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.6 นำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับมาสรุปให้ครบถ้วน ถูกต้องตามประเด็นต่างๆ ที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์

เชิงลึก เพื่อตรวจสอบประเด็นต่างๆ ที่ตั้งไว้ หากพบขาดประเด็นหรือไม่ชัดเจนประเด็นไหน ต้องลงไปสัมภาษณ์อีกจนกว่าได้ประเด็นและผลการศึกษาที่ครบถ้วนตามต้องการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งพิจารณาจากองค์ประกอบภายในวรรณกรรม คือ วิเคราะห์โดยอิงตัวของวรรณกรรมเป็นหลัก หลังจากบริบทสภาพแวดล้อมที่มีต่อแนวคิดของประชาชนที่เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แนวคิดเรื่องการเมืองมีส่วนร่วม แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในหมู่บ้าน/ชุมชน แนวคิดเรื่องการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จากงานเขียน วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความต่างๆ ที่นำมาเป็นส่วนประกอบวิเคราะห์ เพื่อมุ่งหาคำตอบของประเด็นปัญหาของการวิจัยโดยอาศัยข้อมูล ปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิมาประกอบการศึกษาค้นคว้าและแนะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัย “การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ตำบลแม่แจ๋อ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช” แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มบุคคลตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการโครงการ (SML) ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (SML)

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) จำนวน 1 คน นายสุกชัย หมอกแก้ว ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) สัมภาษณ์ วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

2. กำนัน จำนวน 1 คน

2.1 นายสมยศ ชูโถม อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่แจ๋อ อำเภอเชียรใหญ่ วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 14.00 น

3. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน

3.1 นายชลอ เอี่ยมสุทธิ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่แจ๋อ อำเภอเชียรใหญ่ วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 10.30 น

3.2 นายสมคิด ขุนทองจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัณแก้ว ตำบลแม่แจ๋อ อำเภอเชียรใหญ่ วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 09.30 น

3.3 นายสมเกียรติ กองทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่แจ๋อ อำเภอเชียรใหญ่ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 13.40 น

4. ประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ (SML) จำนวน 4 คน

4.1 นางอุบล ภมรานนท์ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่แจ๋อ อำเภอเชียรใหญ่ วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 11.00 น

4.2 นายพินิจ เสาวมล หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

4.3 นายจรูญ รอดแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขัวญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 14.00 น

4.4 นางสาวพิมล กองทอง หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.30 น

5. ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) จำนวน 4 คน

5.1 นางอำนวยการ คงสีปาน หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

5.2 นางจารึก บุญยัง หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

5.3 นายจิระยุทธี พรหมจันทร์ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขัวญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2556 เวลา 13.50 น

5.4 นางปริดา ชูสุข หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2556 เวลา 10.55 น

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ความเห็นเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

และในส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องของความเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ(SML) ในหมู่บ้าน ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาวิจัย๑.เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML)นายสุภชัย หมอกแก้ว กล่าวว่าความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเจ้าหน้าที่มีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติและมีแนวคิดเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับประชาชนได้ศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะโครงการ SML เป็นโครงการระดับพื้นฐานของหมู่บ้าน/ชุมชนที่จะได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยได้จริงและเกิดประโยชน์อย่างมากกับประชาชน ถ้าหากปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการโดยยึดหลักแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ SML เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานให้คำแนะนำเรื่องการบริหารโครงการ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการ SML ตามนโยบายรัฐบาล มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรงหรือเป็นโครงการประชานิยม เพื่อประชาชนในหมู่บ้านจะนำไปแก้ปัญหาส่วนรวมได้จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการดำเนินการของคณะกรรมการในการบริหารโครงการฯ บางหมู่บ้านการบริหารโครงการไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และการบริหารโครงการไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จึงขาดความโปร่งใสและขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานเกี่ยวข้องทำให้โครงการ SML ไม่สามารถบริหารต่อไปได้

2. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ กำหนดนายสมยศ ชูโหม อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวมีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตย ทุกระดับ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติ

และคิดว่าประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน/ชุมชน มีความจำเป็นทำให้ชุมชนมีความร่วมมือ มีความรักความสามัคคีและและทำให้ทุกคนเสียสละ โครงการ SML เป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันได้จริงหากดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด-ร่วมทำ) และถือเป็นอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยในหมู่บ้านที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

โครงการ SML ตามนโยบายรัฐบาล มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรงเพื่อประชาชนในหมู่บ้าน จะนำไปแก้ปัญหาส่วนรวมได้จริงหรือไม่ขึ้นงบประมาณโครงการ SML ถือเป็นเงินส่วนหนึ่งสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้แต่ไม่ทั่วถึง จะต้องได้รับการต่อยอดจากโครงการที่ดำเนินการอยู่แล้วเพิ่มขึ้น ประชาชนจะได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้น และคิดว่าประชาชนเกิดความตื่นตัวและมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพิ่มขึ้น เพราะประชาชนเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรง แต่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพราะจะเป็นช่องทางให้ชาวบ้านได้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเอง และเป็นการใช้สิทธิรวมทั้งความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เพราะประชาชนส่วนน้อยที่จะรู้เรื่องเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตย

3. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ผู้ใหญ่บ้านนายชโล เอี่ยมสุทธิ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

มีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยทุกระดับ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ และคิดว่าประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ทำให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน มีการแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่ายอย่างมีเหตุผล เคารพกติกา กระบวนการประชาธิปไตย เป็นช่องทางให้ชาวบ้านได้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองโดยใช้หลักประชาธิปไตย มีเสียงข้างมากในการตัดสินใจโหวตโครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการ

4. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ผู้ใหญ่บ้านนายสมคิด ขุนทองจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยทุกระดับ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน กระบวนการประชาธิปไตย เป็นช่องทางให้ชาวบ้าน ได้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองโดยใช้หลักประชาธิปไตย มีเสียงข้างมากในการตัดสินใจโหวตโครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

5. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ผู้ใหญ่บ้านนายสมเกียรติ กองทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวมีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ประชาธิปไตย หมู่บ้านมีความจำเป็นมากหากคนในหมู่บ้านเข้าใจถึงความเป็นประชาธิปไตย จะมีผลต่อการเลือกตั้งในทุกระดับ ตลอดจนการเลือกตัวแทนเข้ามาบริหารโครงการต่างๆ โดยเฉพาะโครงการ (SML) การเสนอโครงการเป็นไปตามความต้องการของเสียงส่วนใหญ่ในหมู่บ้านและดำเนินการไปตามกรอบการดำเนินงาน โครงการ

6. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ประชาชนที่เป็นกรรมการ (SML) นางอุบล ภมรานนท์ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวมีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยทุกระดับ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ท้องถิ่น และระดับชาติ และเห็นว่าประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน มีความจำเป็นมากทำให้ประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้สิทธิใช้เสียงแสดงออกในทางที่ดี ตามกฎเกณฑ์กติกาและโครงการ SML เป็นโครงการที่ดี โดยรัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง ถึงแม้บางครั้งการเมืองทำให้เกิดการแตกความสามัคคีกันบ้าง ถ้าหากประชาชนเข้าใจในเรื่องของการเมือง หลักประชาธิปไตยก็จะทำให้มีความรู้สึกดีต่อสิ่งเหล่านี้ และสามารถพัฒนาประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชนเพิ่มมากขึ้น

7. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ประชาชนที่เป็นกรรมการ (SML) นายพินิจเสาวมล หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวมีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วน

ร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ประชาธิปไตยในหมู่บ้าน คือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับ และโครงการ(SML)และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่ให้ประชาชน ร่วมกันคิด-ร่วมกันทำร่วมกันเสนอความคิดเห็นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่

8. ผลจากการศึกษาวิจัยประชาชนที่เป็นกรรมกร (SML) นายจรัญ รอดแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ประชาธิปไตยในหมู่บ้าน คือการที่ประชาชนใช้สิทธิ ใช้เสียง เป็นการแสดงออกทางที่ดี เป็นไปตามกฎเกณฑ์กติกาของสังคม และมีความจำเป็นมาก เพื่อเป็นการคานอำนาจของผู้มีอำนาจในหมู่บ้าน และโครงการ SML สามารถสร้างความเป็นประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้านได้จริง

9. ผลจากการศึกษาวิจัยประชาชนที่เป็นกรรมกร (SML) น.ส.พิมล กองทอง หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวมีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีความตื่นตัวและคิดว่าประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน/ชุมชน มีความจำเป็นทำให้ชุมชนมีความร่วมมือ มีความรักความสามัคคีและและทำให้ทุกคนเสียสละ โครงการ SML เป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาส่วนร่วมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันได้จริงหากดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด-ร่วมทำ) และถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย

10. ผลจากการศึกษาวิจัยประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) นางอำนาจ คงสีปาน หมู่ที่ 1 บ้านคลองล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้านประชาชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและคิดว่าประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน มีความจำเป็นและมีประโยชน์เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องการการมีส่วนร่วม และโครงการ (SML)เป็นโครงการที่สามารถพัฒนาประชาธิปไตยในหมู่บ้านได้จริง

11. ผลจากการศึกษาวิจัยประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) นางจารึก บุญยัง หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ประชาชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค การเคารพสิทธิซึ่งกันและกันก็มีกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีอำนาจในการตัดสินใจตาม

หลักการประชาธิปไตยและโครงการ (SML) สามารถแก้ปัญหาได้จริงสำหรับหมู่บ้านที่มีคณะกรรมการทำงานอย่างจริงจังตามนโยบายและวัตถุประสงค์ มีความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณที่รัฐจัดสรรได้มา เพราะโครงการนี้ช่วยให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้รับประโยชน์โดยตรง แก้ปัญหาความเดือดร้อนในระดับพื้นฐานได้ระดับหนึ่ง ประชาชนในหมู่บ้านบริหารจัดการเอง ประชาชนจะต้องมีความสามัคคีกัน มีการจัดรูปแบบการทำงาน ผู้รับผิดชอบโครงการแบ่งงานกันทำในแต่ละด้านตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มในการเลือกคณะกรรมการเข้ามาบริหารโครงการ โดยการใช้เสียงส่วนใหญ่ในการคัดเลือก ทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เกิดความตื่นตัวในกระบวนการประชาธิปไตย ไม่ถูกรวบงำโดยกลุ่มอิทธิพลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและเป็นช่องทางให้ชาวบ้านได้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเอง และเป็นการเพิ่มพลังอำนาจของประชาชนในการใช้สิทธิการมีหน้าที่ร่วมถึงความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองได้จริงโดยถือหลักปฏิบัติตามเสียงข้างมากและรับฟังเสียงส่วนน้อยในการตัดสินใจร่วมกัน

12. ผลจากการศึกษาวิจัยประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML)

นายจิระยุทธ พรหมจันทร์ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ประชาชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่บางครั้งผู้นำชุมชนยังเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นน้อย บางเรื่องก็มีการรวบรัด ยังมีการปิดหูปิดตาประชาชนอยู่บ้าง เพราะการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตยให้มากขึ้น

13. ผลจากการศึกษาวิจัยประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML)

นางปรีดา ชูสุข หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ประชาชน ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศจะได้เรียนรู้กระบวนการใช้อำนาจของตนเองโดยตรงในการระบุนโยบายความต้องการ รวมถึงเสนอแผนของตนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในขนาดแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชนนอกจากนี้ประชาชนยังต้องมีส่วนเข้าไปร่วมกระทำการในสิ่งที่ประชาชนสามารถทำได้ในฐานะของพลเมือง (คู่มือประชาธิปไตยชุมชน สพม.2553 : ก)

ตามนโยบายรัฐบาลต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรงเพื่อประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน โครงการ SML เป็นโครงการที่ดีเกิดกับประชาชนได้จริง แต่บางหมู่บ้านประชาชน

ได้ร่วมคิดร่วมทำครั้งเดียวตอนที่ขอมติจากที่ประชุม จากนั้นผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการนำไปทำเอง โดยไม่มีการแจ้งให้ประชาชนรับทราบในช่วงระยะเวลาการดำเนินงาน จนถึงเวลาได้รับจัดสรรเงินงบประมาณลงมาก็ใช้ระยะเวลานานพอสมควร

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

1. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ จากการสังเกตของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) นายสุภชัย หมอกแก้ว ปลัดอำเภอ มีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชุมชนพอสมควร แต่ควรจะต้องมีการพัฒนาความรู้ ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในส่วนของประชาชน ยังขาดความมั่นใจในการแสดงออกในที่ประชุม บุคลิกภาพในการพูดคุย ไม่สามารถอ้างเหตุผลในการคัดค้านหรือสนับสนุนตามหลักการประชาธิปไตย และยังขาดความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะภารกิจในเรื่องของอาชีพ ครอบครัว ร้อยละของ ผู้เข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมในการจัดเวทีประชาคมคิดเป็นร้อยละ 70 – 75 เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของกำนันนายสมยศ ชูโถม อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ผู้นำชุมชนและประชาชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชุมชน เพราะรู้ได้จากการเรียกประชุมเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมประชุมเกินร้อยละ 70 และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะ โครงการ SML ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างดี

แต่ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการเข้าร่วมก็คือ ข้อจำกัดในเรื่องของอาชีพฯ และครอบครัว เพราะผู้นำครอบครัว (ผู้ชาย) ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีได้น้อย

3. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของผู้ใหญ่บ้านนายชโล เอี่ยมสุทธิ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ผู้นำชุมชนและ ประชาชน มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยมาก ใกล้เคียงกันและ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ โครงการ SML สามารถส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้านได้ระดับหนึ่งในเบื้องต้น แต่ปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมก็คือ ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการช่วยบริหารจัดการ เพราะคิดว่าเป็นโครงการหาเสียงของนักการเมือง ไม่กล้าเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารมากนัก ปฏิเสธขอรับตำแหน่งกรรมการ โครงการ (SML)

4. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของผู้ใหญ่บ้านนายสมคิด ขุนทองจันทร์
 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวการเข้าร่วมในการจัดเวทีเพื่อคัดเลือก
 ตัวแทนมาบริหารจัดการโครงการ และร่วมคิด-ร่วมกำหนดแนวทางเสนอโครงการยังมีน้อยมาก
 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความตื่นตัวมากขึ้น

5. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของผู้ใหญ่บ้านนายสมเกียรติ กองทอง
 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวโครงการ SML สามารถส่งเสริมประชาธิปไตยใน
 ระดับหมู่บ้านได้ระดับหนึ่งในเบื้องต้น แต่ปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมก็ ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความ
 ร่วมมือในการช่วยบริหารจัดการ เพราะคิดว่าเป็นโครงการหาเสียงของนักการเมืองไม่กล้าเข้าร่วม
 เป็นกรรมการบริหารมากนัก

6. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ SML
 นางอุบล ภมรานนท์ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ
 SML มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชุมชนในระดับดีมาก และ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วม
 แสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ในระดับหนึ่ง เป็นโครงการที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมและ
 พัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ
 ในปัจจุบันก็คือความขัดแย้งทางการเมืองของคนในชุมชน มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เพราะสาเหตุ
 มาจากการเมืองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิก อบต./ นายก อบต./เลือกผู้ใหญ่บ้านจึงทำ
 ให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากผู้นำชุมชนบ้างในบางโอกาส

7. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ SML
 นายพินิจ เสาวมล หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวโครงการ SML สามารถส่งเสริมให้
 ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากพอสมควรถ้าหากมีการบริหาร
 จัดการดี มีความโปร่งใสแต่ประชาชนยังไม่มี ความเข้าใจในการดำเนินโครงการ(SML)อยู่
 พอสมควร

8. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ SML
 นายจรัญ รอดแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือใน
 การช่วยบริหารจัดการ เพราะคิดว่าเป็นโครงการหาเสียงของนักการเมืองไม่กล้าเข้าร่วมเป็น
 กรรมการบริหาร และคิดว่าโครงSML สามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิด
 ประโยชน์ได้จริง

9. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ SML
 นางสาวพิมล กองทอง หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวโครงการ(SML) ยังขาดการ

ประชาสัมพันธ์ ประชาชนยังขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการโครงการบางครั้งคณะกรรมการโครงการ(SML) ก็ยังปิดบังในบางเรื่องไม่สามารถตรวจสอบได้มากนัก

10. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ

SML นางอำนวยการ คงสีปาน หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ประชาชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชุมชนมากพอ อยู่ในระดับดี และมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในระดับหนึ่ง แต่ยังมีปิดกั้นความคิดอยู่บ้างในบางโอกาส เพราะอาจเป็นเรื่องของการเมืองท้องถิ่น โดยมีการจัดพวก จัดทีมเข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นเสียงข้างมากในการโหวตเพื่อลงมติฯ

11. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ

SML นางจาริก บุญยัง หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ประชาชนมีเวลาน้อยที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดเวทีแต่ละครั้ง เพราะบางครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ถ้าหากมีการประชุมบ่อยๆ จะมีปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อยมากเพราะผู้นำชุมชนให้ความสำคัญในการแสดงบทบาทของชาวบ้าน / ประชาชนน้อยมาก เมื่อผ่านมติที่ประชุมในการคัดเลือกกรรมการโครงการไปแล้ว

12. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ

SML นายจิระยุทธี พรหมจันทร์ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ขึ้นตอนในการบริหารของคณะกรรมการและผู้นำชุมชน / ชาวบ้าน / ประชาชนไม่สามารถติดตามได้ ชาวบ้านไม่สามารถตรวจสอบหรือรับทราบเรื่องเงินงบประมาณได้ บางโครงการฯ บางหมู่บ้าน โครงการไม่สามารถบริหารงานต่อยอดต่อไปได้ เงินงบประมาณสูญหายไม่สามารถตรวจสอบได้ มองเห็นชาวบ้านมีความสำคัญในช่วงของการลงมติ เสนอโครงการฯ เลือกคณะกรรมการเท่านั้น แต่บางหมู่บ้านก็มีการบริหารจัดการตามหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการฯ คัดเลือกโครงการฯ การบริหารงบประมาณที่ได้รับ และขั้นตอนการได้รับประโยชน์จากโครงการ(SML) ตลอดจนมีการต่อยอดโครงการเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

13. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ

SML นางปริดา ชูสุข หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวสิ่งสำคัญที่สุดในขณะนี้ก็คือ ประชาชนมีความเบื่อหน่ายกับการเมืองทุกระดับไม่อยากจะเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่นที่มีการแข่งขันกันสูงมากจึงทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย เพราะเลือกไปแล้วไม่ทำงาน ไม่เห็นความสำคัญของประชาชน คอร์ปชั่นมากขึ้น ทำเพื่อประโยชน์ของตัวเองและพวกพ้องเท่านั้น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในหมู่บ้าน

1. ผลจากการศึกษาวิจัยฯตามความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ SML

นายศุภชัย หมอกแก้ว ปลัดอำเภอ เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในระดับหมู่บ้าน / ชุมชน น้อยมาก ไม่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนได้จริง เพราะเกิดประโยชน์เฉพาะคนบางกลุ่ม ควรจะมีกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรง ควรให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยชุมชนกับประชาชนเพิ่มขึ้น

2. ผลจากการศึกษาวิจัยฯจากความเห็นของกำนัน นายสมยศ ชูโถม อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ควรให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น ให้ประชาชนรู้จักบทบาทในการแสดงความคิดเห็นตามหลักการประชาธิปไตยในทุกระดับ

3. ผลจากการศึกษาวิจัยฯในส่วนความคิดเห็นของผู้ใหญ่บ้าน นายชลอ เอี่ยมสุทธิ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ควรจะต้องให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการประชาสัมพันธ์แนวทางและวิธีการดำเนินโครงการ (SML) ให้ประชาชนเข้าใจอย่างถูกต้องเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยตรง

4. ผลจากการศึกษาวิจัยฯในส่วนความคิดเห็นของผู้ใหญ่บ้าน นายสมคิด ขุนทองจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องตามโครงการ และให้ความสำคัญกับผู้เข้าร่วมในการจัดทำเวทีประชาคม โดยเฉพาะประชาชนในหมู่บ้าน

5. ผลจากการศึกษาวิจัยฯในส่วนความคิดเห็นของผู้ใหญ่บ้าน นายสมเกียรติ กองทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการ (SML) นั้น น่าจะมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ และให้กรรมการโครงการฯ มีบทบาทมากกว่านี้

6. ผลจากการศึกษาวิจัยฯความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นกรรมการ SML นางอุบล ภมรานนท์ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เห็นว่า ควรให้ความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้เข้าใจบทบาทของตัวเอง ตลอดจนแนวทางในการดำเนินโครงการ SML ให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารเพิ่มมากขึ้นและเน้นย้ำเรื่องการประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น

7. ผลจากการศึกษาวิจัยฯความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นกรรมการ SML นายพินิจ เสาวมล หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ(SML) เข้ามาดูแลในการบริหารจัดการโครงการอย่างเป็นขั้นตอน

8. ผลจากการศึกษาวิจัยฯความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นกรรมการ SML
นายจรูญ รอดแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านประชาสัมพันธ์
โครงการ (SML) ให้มากขึ้นเพราะประชาชนจะได้รับรู้ข่าวสารและเป็นประโยชน์กับหมู่บ้าน

9. ผลจากการศึกษาวิจัยฯความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นกรรมการ SML
นางสาวพิมล กองทองหมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ให้ผู้นำในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมกับ
ประชาชน อย่างต่อเนื่อง และร่วมกับคณะกรรมการโครงการ (SML) ในการดำเนินงานโครงการ

10. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับประโยชน์
จากโครงการ SML นางอำนาจ คงสีปาน หมู่ที่ 1 บ้านคางคาลัย ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ควรให้ความรู้
เรื่องประชาธิปไตยในชุมชนและ ประชาธิปไตยทุกระดับกับประชาชนเพิ่มมากขึ้นให้ความสำคัญ
กับการประชาสัมพันธ์ในเรื่องข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะ โครงการ SMLให้ประชาชนมีเอกภาพใน
การทำงานในการตัดสินใจโดยตรง เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นมากขึ้นในส่วนของ
ภาคราชการควรเป็นที่ปรึกษา / พี่เลี้ยง

ติดตามการดำเนินงานโครงการเพื่อประเมินการทำงานของคณะกรรมการและ หมู่บ้าน
อย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานและ ป้องกัน
การทุจริต

11. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับประโยชน์
จากโครงการ SML นางจารึก บุญยัง หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เงินงบประมาณ
โครงการ(SML) ไม่ควรผ่านผู้ใหญ่บ้าน และควรจะผ่านงบประมาณเข้าบัญชีธนาคารฯของ
คณะกรรมการโครงการ SML เพราะประชาชนได้ลงมติ...เลือกเข้ามาบริหารโครงการ

12. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับประโยชน์
จากโครงการ SML นายจรัสฤทธิ์ พรหมจันทร์ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ให้
ประชาชนมีเอกภาพในการทำงาน ให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน
โครงการ SML

13. ผลจากการศึกษาวิจัยฯ ในส่วนของความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับประโยชน์
จากโครงการ SML นางปรีดา ชูสุข หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว โครงการ SMLได้
ประโยชน์กับหมู่บ้าน ประชาชน แต่เป็นได้ในระยะสั้นๆ ควรมีการต่อยอดโครงการในโอกาส
ต่อไป

นโยบายรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

1. นโยบายขจัดความยากจนรัฐบาลจะดำเนินนโยบายและมาตรการในการขจัดความ
ยากจนของประเทศให้หมดสิ้นไป โดยปรับปรุงระบบบริหารจัดการทั้งระบบ เชื่อมโยงการแก้ไข

ความยากจนทุกระดับ ตั้งแต่ บุคคล ชุมชน และประเทศ ตลอดจนสร้างกลไกที่เชื่อมโยงให้คนยากจนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในระดับบุคคล รัฐบาลจะเน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงทุน ซึ่งรวมถึง เงินทุน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ โดยเร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดิน ขยายโอกาสการเข้าสู่ทุนผ่านระบบการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน รวมทั้งส่งเสริมระบบสหกรณ์และกระบวนการเรียนรู้ในการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ทั้งนี้รัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงรุก โดยจัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่แก้ไขปัญหาความยากจนที่เรียกว่า “คาราวานแก้จน” เพื่อให้คำแนะนำและบริการต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพและเสริมสร้างทักษะต่างๆ

ในระดับชุมชน รัฐบาลจะดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและให้คนยากจนสามารถเชื่อมโยงประโยชน์จากปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาคไปถึงคนจนในชุมชน รัฐบาลจะพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับชุมชน เช่น โรงเรียนชุมชน โรงเรียนเกษตรอินทรีย์ชุมชน ซึ่งจะต้องจัดให้มีทั่วถึงทุกอำเภอ และสหกรณ์เครื่องจักรกลเกษตรขั้นพื้นฐาน การสร้างระบบบริหารจัดการขนส่งสินค้าเกษตร และระบบการตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้จะพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากจากกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมสู่ธนาคารหมู่บ้านที่ให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างยั่งยืน รัฐบาลเห็นว่าความเข้มแข็งของชุมชนเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ความยากจน ดังนั้น รัฐบาลจะได้จัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากร (Small Medium Large: SML) ให้ครบทุกหมู่บ้านและชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้บริหารแก้ไขปัญหาของตนเอง

ในระดับประเทศ รัฐบาลจะส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึงและพอเพียง เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในระยะยาวได้ โดยบริหารการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดควบคู่กับการปรับปรุงคุณภาพดิน รัฐบาลจะเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ จัดหาและจัดสรรน้ำให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการในระบบการผลิตของเกษตรกรอย่างทั่วถึง และจัดตั้งนิติบุคคลเฉพาะกิจ (Special Purpose Vehicles: SPV) เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และแหล่งทุน เพื่อลดความเสี่ยงให้แก่เกษตรกร จัดตั้งระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรรายผลิตภัณฑ์ เพื่อเน้นการสร้างเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตรที่ให้ผลตอบแทนต่อเกษตรกรอย่างเป็นธรรม รวมทั้งจะขยายขอบเขตการประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบและแรงงานในภาคเกษตรอีกด้วย

2. นโยบายพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ เป้าหมายของการพัฒนาคือการทำให้คนมีความสุข ซึ่งจะต้องประกอบด้วยการมีสุขภาพแข็งแรง ครอบครัวที่อบอุ่น มีสภาพแวดล้อมที่ดี มี

สังคมที่สันติและเอื้ออาทร รัฐบาลจึงถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ รวมถึงอนุรักษ์ส่งเสริมทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของประเทศไทยซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เศรษฐกิจมีความมั่นคงและยั่งยืนได้ รัฐบาลจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาให้มีความรู้และจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิด โดยให้ความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันสมัยและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย สร้างความเข้าใจให้แก่พ่อแม่ถึงวิธีการดูแลบุตรที่ถูกต้องตามระดับการพัฒนาของสมองด้วยหน่วยบริการเคลื่อนที่เข้าถึงตัวซึ่งเรียกว่า “คาราวานเสริมสร้างเด็ก” รัฐบาลจะส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ วงการศาสนา กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โรงเรียน และครอบครัวที่ต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนสนับสนุนให้สื่อมวลชนร่วมมีบทบาทในด้านเหล่านี้ยิ่งขึ้น และจะจัดให้มีสถานที่เพื่อการปฏิบัติธรรม และความสงบร่มเย็นทางจิตใจในทำนองเดียวกับพุทธมณฑลให้ครอบคลุมทั่วราชอาณาจักร รัฐบาลจะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนทุกรูปแบบ สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และสนับสนุนให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยคำนึงถึงคุณค่าของลักษณะเฉพาะและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รัฐบาลจะส่งเสริมนิสัยรักการอ่านหนังสืออย่างจริงจังตั้งแต่เด็กจนตลอดชีวิต เพื่อรองรับสังคมเศรษฐกิจบนฐานความรู้ พัฒนาทักษะและการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในช่วงวัยทำงานอย่างเป็นระบบ และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพของแรงงานเยาวชนไทยทุกคนจะได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างน้อย 12 ปี รัฐบาลจะจัดตั้งกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (Income Contingency Loans: ICL) สนับสนุนการศึกษาของเยาวชนตั้งแต่ ปวส. ถึงอุดมศึกษา โดยรัฐจะให้โอกาสในการศึกษา ก่อนและผ่อนชำระเมื่อมีรายได้ รัฐบาลตระหนักดีว่า มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องเร่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาความรู้ และเป็นสังคมที่ประชาชนมีความสุข สนุกสนานกับการหาประสบการณ์และความรู้ใหม่ ๆ ดังนั้น รัฐบาลจะร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้ให้กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศอย่างสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น อาทิ ระบบห้องสมุดสมัยใหม่ หรืออุทยานการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ ศูนย์พัฒนาด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ ศูนย์บำบัดและพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติกและผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ

ศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งจะดำเนินการเชื่อมเครือข่ายความรู้ของทุกโรงเรียนเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ รัฐบาลจะพิจารณาสิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างเต็มที่ให้แก่ภาคเอกชนที่เข้าร่วมโครงการเหล่านี้ รัฐบาลจะสนับสนุนผู้มี

ความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงอุดมศึกษา เช่น การเพิ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์ การให้สถาบันวิจัยมีส่วนร่วมในการผลิตบุคลากรระดับปริญญาโทและเอก เป็นต้น จะผลักดันให้ประชาชนมีความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียิ่งขึ้น รัฐบาลจะสนับสนุนให้โรงเรียนที่มีชื่อเสียงสามารถระดมทุนเองได้ เพื่อสร้างเครือข่ายของโรงเรียน และเป็นพี่เลี้ยงให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีความต้องการร่วมสร้างคุณภาพการศึกษา รวมทั้งจัดตั้งเขตปลอดคอบายมุขรอบสถานศึกษา โดยผลักดันกฎหมายและมาตรการเพื่อให้อบายมุข ยาเสพติด และสิ่งชั่วร้ายทางเพศ อยู่ห่างไกลจากเยาวชน นโยบายทางด้านวัฒนธรรม ในอีกสี่ปีต่อไปนี้จะเน้นที่การส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักษาดี ในทางที่ถูก มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเข้าใจถึงคุณค่า ซาบซึ้งในความสุนทรีย์ของศิลปะ เพื่อก่อให้เกิดศิลปินรุ่นใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์งานศิลป์ได้ทัดเทียมนานาชาติ โดย (1) จัดหาพื้นที่ถาวรทางศิลปะประเภทต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และเป็นเวทีพบปะศิลปิน (2) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพหรือส่อแววด้านศิลปะ (3) ส่งเสริมให้เกิดการประกวด แข่งขันผลงานศิลปะหลากหลายประเภท ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อค้นหาศิลปินรุ่นใหม่ และ (4) ประสานกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดหาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ ในด้านการพัฒนาสุขภาพของประชาชน รัฐบาลจะเพิ่มคุณภาพของระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาท และปฏิรูประบบบริหารจัดการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและครบวงจร ทั้งการซ่อม สร้าง และเสริมสุขภาพ โดยปรับระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค การนำมามาตรการภาษีการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมาใช้กระตุ้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลให้ ลด ละ และเลิก พฤติกรรมสุ่มเสี่ยงต่อสุขภาพ และนำรายได้จากภาษีดังกล่าวมาส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพและสังคม รัฐบาลจะปฏิรูประบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งจะจัดตั้งศูนย์ศึกษาและวิจัยทางการแพทย์เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่ รัฐบาลจะส่งเสริมการกีฬาเพื่อสร้างโอกาสให้เยาวชนได้พัฒนาทักษะทางด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศที่จะนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศชาติ สร้างนิสัยรักการกีฬาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นและมั่วสุมกับสิ่งอบายมุขและยาเสพติด รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสออกกำลังกายโดยการเล่นกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและพลานามัยที่ดี

ในด้านความมั่นคงของชีวิตและสังคม รัฐบาลจะสนับสนุนให้ประชาชนมีความมั่นคงในการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ทั้งในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่ต้องการที่อยู่อาศัยราคาถูกลงจาก

โครงการของรัฐ และในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง ที่ต้องการซื้อที่อยู่อาศัยโดยผ่อนชำระ แต่ยังคงขาดระบบเงินกู้ระยะยาวในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมอย่างพอเพียง และโดยมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยแล้ว รัฐบาลจะพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่ เช่น การมีสวนสุขภาพในชุมชน เป็นต้น รัฐบาลจะดำเนินการต่อเนื่องอย่างจริงจังที่จะปราบปรามผู้มีอิทธิพลและยาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทย โดยยังคงยึดหลักการ “ผู้เสพ คือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษา ส่วนผู้ค้า คือผู้ที่ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย” โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนควบคู่กับมาตรการปราบปรามทางกฎหมาย และตัดช่องทางการหาเงินทุจริตของผู้มีอิทธิพลในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการค้ายาเสพติด การตัดไม้ทำลายป่า การค้ามนุษย์ และการเป็นเจ้ามือการพนัน เป็นต้น รัฐบาลจะสร้างหลักประกันความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ให้เด็กและสตรี โดยจะขจัดขบวนการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นไป ขจัดการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิเด็กและสตรีในทุกรูปแบบและอย่างเด็ดขาด รวมทั้งส่งเสริมความรู้และอาชีพให้สตรีสามารถพึ่งพาตนเองได้ สำหรับการเตรียมความพร้อมให้แก่สังคมผู้สูงอายุ จะยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยสร้างหลักประกันด้านรายได้และระบบการออมในช่วงวัยทำงานที่เพียงพอสำหรับช่วงวัยชรา สร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย สนับสนุนครอบครัวให้เข้มแข็งสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างมีคุณภาพ ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับผู้มีอายุเกิน 65 ปี และส่งเสริมการใช้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยระบบคลังสมอง รัฐบาลจะสร้างความสุขให้คนกรุงเทพฯ ด้วยนโยบายกรุงเทพฯ แข็งแรงและน่าอยู่ โดยเร่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีโรงเรียนใกล้บ้าน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเดินทางสะดวกสบาย โดยปฏิรูประบบรถโดยสารประจำทาง และพัฒนาระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนให้ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง และลดมลภาวะ

3. นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและการแข่งขันได้สิ่งที่ท้าทายในอนาคต มิได้มีเพียงแต่การรักษาให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างพอเพียงต่อการจ้างงานและสร้างรายได้ แต่ที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ ที่สามารถขยายตัวได้อย่างยั่งยืน กระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ในช่วงสี่ปีต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศให้เข้มแข็ง รัฐบาลจะปรับโครงสร้างเศรษฐกิจทั้งระบบโดยมุ่งไปสู่การเพิ่มมูลค่าผลผลิตบนพื้นฐานความรู้และความเป็นไทยโดยผนวกฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทย เข้ากับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ การบริหารจัดการที่ดี การใช้นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ การสร้างตราสินค้าไทยให้เป็นที่ยอมรับ และการจัดระบบ

การตลาดให้มีการผลิตและบริการอันเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในตลาดโลกเพื่อการขยายตัวอย่างยั่งยืนของประเทศในอนาคตในการปรับโครงสร้างภาคการเกษตร รัฐบาลจะสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตร โดยส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนในการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยให้ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และนำผลผลิตเกษตรไปผลิตเป็นพลังงานทดแทน เช่น ปาล์ม น้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง การผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทางการตลาดสูง และมีโอกาสเพิ่มมูลค่า เช่น ยางพารา ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นต้น และส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรตามระบบมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร โดยพัฒนาระบบการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและส่งออกให้เป็นไปตามมาตรฐานโลก รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืนตามแนวทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในด้านภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่มีการแข่งขันสูง รัฐบาลจะเปลี่ยนผู้ประกอบการที่ยังเป็นผู้รับจ้างผลิตและได้รับส่วนแบ่งจากผลประโยชน์ในธุรกิจเพียงส่วนน้อย ให้เป็นผู้ประกอบการที่มีความรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด โดยจะพัฒนาให้ภาคอุตสาหกรรมสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ในด้านการใช้วัตถุดิบภายในประเทศและเพิ่มมูลค่าสินค้า รัฐบาลจะส่งเสริมโดยเน้นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและกลุ่มโอกาสใหม่ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพกลุ่มอุตสาหกรรมที่อ่อนแอ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายอุตสาหกรรม ตลอดจนการเพิ่มมูลค่าผลผลิตบนฐานความรู้ โดยส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ในทุกระดับตั้งแต่วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจขนาดใหญ่ขณะเดียวกันรัฐบาลจะพัฒนาระบบสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) พัฒนาระบบวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการผลิตและการค้า จะสนับสนุนให้มีการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาของคนไทย โดยร่วมกับภาคเอกชนในการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรม ผลักดันให้มีการจดทะเบียนลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรของคนไทยทั้งในและนอกประเทศ และให้นำทรัพย์สินทางปัญญานั้น ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้จริง(2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับภาคอุตสาหกรรม ให้มีความคิดสร้างสรรค์มีจิตสำนึกของผู้ประกอบการมีความสามารถในการเรียนรู้ มีทักษะในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสาขาใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในอนาคต รัฐบาลจะจัดให้มีการฝึกอบรมฝีมือแรงงานที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยมุ่งให้แรงงานมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล พร้อมทั้งจะเข้าสู่การแข่งขันในตลาดผู้บริโภคระดับสูง โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าแรงงานทุกคนจะต้องได้เรียนรู้จากการฝึกอบรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจะรณรงค์ให้ผู้จ้าง

เข้าใจถึงประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีสิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นแรงจูงใจ (3) กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความเชื่อมโยงในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร แพชั่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ ซอฟต์แวร์ และท่องเที่ยว และส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจอื่น ๆ เช่น พลังงาน สุขภาพ ชีวภาพ การบริการการศึกษา การสร้างสรรค์และออกแบบ เป็นต้น (4) สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและยกระดับภาคการผลิตและบริการในส่วนภูมิภาค โดยจะขยายโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์ หน่วยบ่มเพาะทางเทคโนโลยี เป็นต้น และ (5) ส่งเสริมการผลิตด้วยเทคโนโลยีสะอาด ส่งเสริมพลังงานทดแทนในการผลิต ตลอดจนฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมส่วนภาคบริการและการท่องเที่ยว นั้น รัฐบาลจะเน้นการเพิ่มมูลค่ามากกว่าการเพิ่มปริมาณ โดยรัฐบาลจะร่วมมือกับภาคเอกชน ท้องถิ่น และชุมชน ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม จัดระบบรับรองมาตรฐาน โรงแรมและสถานบริการ เพิ่มขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และพัฒนามาตรฐานบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ รัฐบาลจะเร่งฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมหรือประสบภัยพิบัติ เช่น ชายฝั่งทะเลอันดามัน ตลอดจนพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจะเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเชิงสุขภาพ รัฐบาลจะขยายฐานภาคบริการเพื่อสร้างรายได้ใหม่ เช่น บริการสุขภาพ การศึกษา การจัดประชุมและสัมมนา นานาชาติ การขนส่งทางอากาศ การถ่ายทำภาพยนตร์ การพัฒนาซอฟต์แวร์ การค้าส่งค้าปลีก และการเป็นศูนย์กลางธุรกิจ ในภูมิภาค เป็นต้น ในด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รัฐบาลจะสร้างโอกาสให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรม การตลาดทั้งในและนอกประเทศ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยผ่านกลไกต่าง ๆ ที่ริเริ่มแล้วอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กองทุนและธนาคารหมู่บ้าน การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รัฐบาลจะสร้างโอกาสการพัฒนาให้แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยสนับสนุนองค์ความรู้ในการขยาย การตลาด ระบบบัญชี การให้ความรู้ในการปรับปรุงคุณภาพสินค้าและการผลิต รวมทั้งการช่วยเหลือจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้านและชุมชนอย่างกว้างขวาง ตลอดจนจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าของประเทศไทยในเมืองใหญ่ในต่างประเทศเพื่อสร้างตลาดและเผยแพร่ชื่อประเทศไทยให้เป็นที่รู้จัก รัฐบาลจะปรับเปลี่ยนระบบบริหารจัดการขนส่งสินค้าใหม่ ให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และทันเวลา ให้สามารถรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจ เพื่อเชื่อมโยงแหล่งผลิตจากท้องถิ่นไปสู่ตลาดในทุกระดับ ซึ่งจะลดต้นทุนในทุกขั้นตอนของการกระจายสินค้ามีระบบเชื่อมโยงการขนส่งหลายรูปแบบ ทั้งทางรถ เรือ รถไฟ และทางท่อ โดยให้

ความสำคัญในการเชื่อมโยงท่าเรือแหลมฉบัง และท่าอากาศยานสากลสุวรรณภูมิ ให้เป็นประตูสู่ตลาดโลก รัฐบาลจะขยายเครือข่ายและบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้ทันสมัยและทั่วถึงทั่วประเทศในราคาที่ เป็นธรรม มีความเพียงพอ สามารถรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจ และนำมาใช้ประโยชน์ในการเพิ่มความรู้อให้แก่สังคม การบริหารประเทศ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในภาวะปัจจุบันที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกยังคงสูงและมีความผันผวน รัฐบาลจะดำเนินนโยบายพลังงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของระบบการผลิต การขนส่ง และการดำรงชีวิตของประชาชนเพื่อให้เกิดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการนำเข้าพลังงาน และพัฒนาพลังงานทางเลือกที่ประเทศไทยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาก๊าซธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความมั่นคงด้านพลังงานในภูมิภาค และเพิ่มมูลค่าในประเทศโดยการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และอุตสาหกรรมผลิตพลังงานชีวภาพ ส่งเสริมการใช้เอทานอลและไบโอดีเซลที่เป็นผลผลิตการเกษตรเพื่อทดแทนน้ำมัน เพื่อให้การลงทุนและการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจะเพิ่มศักยภาพของรัฐวิสาหกิจ โดยการปรับปรุงการบริหารและแปรสภาพเป็นบริษัท จัดกลุ่มเพื่อการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลไกการกำกับดูแลกิจการที่เกี่ยวข้องกับบริการ โครงสร้างพื้นฐาน รัฐบาลจะกำกับดูแลการบริหารจัดการและพัฒนา รัฐวิสาหกิจ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ผู้บริโภคในฐานะผู้รับบริการในการขจัดความยากจน การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบเศรษฐกิจ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนั้น มีความจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก รัฐบาลจะพิจารณาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม โดยยึดหลักการให้เศรษฐกิจขยายตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาวินัยทางการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด โดยจัดทำงานประมาณที่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ ดูแลระดับเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม รักษาทุนสำรองระหว่างประเทศและดุลบัญชีเดินสะพัดให้อยู่ในระดับที่เพียงพอ และสามารถคงสถานภาพของประเทศผู้ให้กู้สุทธิได้ในส่วนของตลาดเงิน รัฐบาลจะสร้างความเข้มแข็งและโปร่งใส พร้อมไปกับการสนับสนุนให้องค์กรธุรกิจและประชาชนในทุกภาคส่วนของประเทศมีโอกาและช่องทางที่จะเข้าถึงแหล่งทุนทางการเงินต่าง ๆ ได้อย่างพอเพียง ในส่วนของตลาดทุน รัฐบาลจะพัฒนาทั้งตลาดตราสารทุนและตลาดตราสารหนี้ ให้เป็นแหล่งระดมทุนระยะยาวสำหรับองค์กรธุรกิจทุกขนาด นอกจากนี้ รัฐบาลจะส่งเสริมการออมของประเทศ เพื่อความมั่นคงของชีวิตประชาชน และเป็นแหล่งเงินที่จะช่วยลดการพึ่งพาเงินทุนต่างประเทศในการขยายการลงทุนของประเทศในด้านการเงินระหว่างประเทศนั้น รัฐบาลจะดำเนินการต่อเนื่องในการผลักดันความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค โดยการพัฒนาคตลาดตราสารหนี้เอเชีย ให้เป็นกลไกสำคัญในการระดมเงินทุนเพื่อประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาคและประเทศไทย

4. นโยบายบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องมีความสมดุลในการใช้ การอนุรักษ์ และการทดแทนอย่างเหมาะสม เพื่อรักษาทรัพยากรดินของประเทศที่มีค่านี้ให้เป็นสมบัติของคนในรุ่นต่อไป ดังนั้น รัฐบาลจะส่งเสริมและเร่งฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดินและน้ำสู่ธรรมชาติ แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมและมลภาวะเพื่อคืนสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับคนไทย รัฐบาลจะกำหนดวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐและเอกชนภายใต้การมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชน ท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญของการใช้ประโยชน์ การถือครอง และการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร ที่ดิน ป่าไม้ กลุ่มน้ำ ทรัพยากรชายฝั่ง การใช้ภูมิสารสนเทศ การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนา ประเทศและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน รัฐบาลจะดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำฝายน้ำล้นและฝายชะลอความชุ่มชื้นหรือฝายแม้วตามแนวพระราชดำริ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม รัฐบาลจะ ลงทุนเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบตามลักษณะกายภาพของกลุ่มน้ำ ตั้งแต่การพัฒนาแหล่ง ต้นน้ำ กลางน้ำ และการกระจายการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง รัฐบาลจะฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรดินอย่างเต็มที่ การยุติการเผาไร่นาและทำลายหน้าดิน การลดการใช้สารเคมีเพื่อ การเกษตร รวมทั้งการฟื้นฟูดินและป้องกันการชะล้างทำลายดินโดยการปลูกแฝกตามแนว พระราชดำริ และให้มีมาตรการป้องกันและเตือนภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ธรณีพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงของชั้นบรรยากาศ และดำเนินมาตรการลดผลกระทบและความ เดือดร้อนของประชาชน ด้านมลภาวะ รัฐบาลจะเร่งรัดการควบคุมมลพิษจากก๊าซ ขยะ น้ำเสีย กลิ่น และเสียง ที่เกิดจากการผลิตและบริโภค โดยเร่งรัดการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากสังคม เมืองและการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การจัดการระบบกำจัดขยะโดยวิธีที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมและเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำจัดขยะ

รัฐบาลจะส่งเสริมให้ภาคเอกชนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมการผลิตวัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ การหมุนเวียนการใช้วัสดุคืบและ เทคโนโลยีที่สะอาด และการใช้หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลด การก่อมลภาวะและลดภาระของสังคม นอกจากนี้ รัฐบาลจะป้องกันการใช้ประเทศไทยเป็น ประเทศปลายทางของการรับภาระจากการส่งขยะ ของเสียและกากพิษอุตสาหกรรม

5. นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในกระแสการเปลี่ยนแปลง ของโลกในปัจจุบัน ประเทศไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก ได้ รัฐบาลจึงต้องดำเนินนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่จะรักษา

ผลประโยชน์ของประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันต้องแสวงหาพันธมิตรและสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ ทั้งในระดับประเทศเพื่อนบ้านและในระดับภูมิภาคเพื่อร่วมกันพัฒนาและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดผลกระทบต่อประเทศไทยได้ รัฐบาลจะดำเนินนโยบายการต่างประเทศเชิงรุกที่ยึดถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค และจะมุ่งส่งเสริมและขยายสัมพันธ์ไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ ทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยจะอาศัยการต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ กับนานาประเทศ รัฐบาลจะสานต่อความเข้าใจอันดีและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้น และขยายความร่วมมือ ทั้งในระดับภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Acmeqs) และกรอบอนุภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งในด้านการค้า การลงทุน การเกษตร อุตสาหกรรม การเชื่อมโยงเครือข่ายคมนาคมขนส่งทางบก น้ำ และอากาศ การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาลจะร่วมมือกับประเทศอาเซียนในการเร่งจัดตั้งประชาคมอาเซียน ให้บรรลุเป้าหมายเร็วยิ่งขึ้น และผลักดันให้กรอบความร่วมมือเอเชีย (ACD) เป็นเวทีเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชีย รวมทั้งเพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมแห่งเอเชีย นอกจากนี้ รัฐบาลจะสานต่อและขยายความร่วมมืออย่างทัดเทียมกัน ในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ กับประเทศและกลุ่มประเทศที่มีบทบาทสำคัญของโลกบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งจะเสริมสร้างความยอมรับและความเชื่อมั่นของต่างประเทศต่อประเทศไทย ด้านความร่วมมือภายใต้กรอบพหุภาคี รัฐบาลจะยึดมั่นต่อพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ กรอบความร่วมมือต่าง ๆ ที่ไทยเป็นภาคีสมาชิก และข้อผูกพันระหว่างประเทศของไทย รวมทั้งจะมุ่งสานต่อการเพิ่มบทบาทของไทยภายใต้กรอบสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศ องค์การระดับภูมิภาค และเครือข่ายระหว่างประเทศ ในการส่งเสริมและสนับสนุนสันติภาพ ความมั่นคง กระบวนการประชาธิปไตย และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วิชาการ และความมั่นคงของมนุษย์ การให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม โดยเฉพาะการฟื้นฟูบูรณะภายหลังความขัดแย้ง ตลอดจนให้ความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย และการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้าและการประชุมระหว่างประเทศ รัฐบาลจะสนับสนุนให้คนไทยมีบทบาทสำคัญในเวทีสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ และให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและมีส่วนร่วมกำหนดและสร้างกฎกติการะหว่างประเทศที่สำคัญ และในกระบวนการปฏิรูปสหประชาชาติ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาข้ามชาติที่ประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง โรคระบาดร้ายแรง ภัยพิบัติ

ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดความยากจนและการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับมิติด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รัฐบาลจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และมีความเชื่อมโยงกับนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อนำความร่วมมือระหว่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้แก่บุคลากรในทุกกระดับให้มีความพร้อมในการเข้าสู่และเกื้อหนุนต่อการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่ และพัฒนาศักยภาพของไทยให้มีบทบาทนำในการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค รัฐบาลจะสานต่อการทำงานข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ โดยรวม การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยอย่างต่อเนื่อง และการดำเนินนโยบายการค้าเสรีทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่ เพื่อส่งเสริมให้สินค้าและบริการของไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างแพร่หลายจากผู้บริโภคในต่างประเทศ รัฐบาลจะเสริมสร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของผู้แทนไทยในการเจรจาการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบพหุภาคีเพื่อเสริมอำนาจต่อรองและรักษาผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ รวมทั้งมุ่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร วัตถุดิบ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในต่างประเทศ เพื่อนำมาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของไทยในเวทีการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้การดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนคนไทยได้อย่างแท้จริง รัฐบาลจะสานต่อการดำเนินงานการทูตเพื่อประชาชน โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมในการกิจด้านการต่างประเทศ การเสริมสร้างและสนับสนุนชุมชนไทยในต่างประเทศให้มีบทบาทและส่วนร่วมในการปกป้องรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งจะมุ่งส่งเสริม รักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประเทศ ภาคเอกชนไทย แรงงานไทย และคนไทยในต่างประเทศ ตลอดจนจะมุ่งพัฒนาระบบบริหารราชการในต่างประเทศแบบบูรณาการให้สมบูรณ์ขึ้น

6. นโยบายพัฒนากฎหมายและส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่ประเทศจะมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและมีสังคมที่สงบสุข จะต้องมีพื้นฐานของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเฉพาะความโปร่งใสและปลอดความทุจริตในทุกกระดับและทุกวงการทั้งภาครัฐและเอกชน รัฐบาลจะพัฒนากฎหมายทั้งระบบให้ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยยกเลิกกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ยกเลิกกฎหมายที่ไม่มีการบังคับใช้ สร้างภาระไม่จำเป็นแก่ประชาชน และก่อให้เกิดความยุ่งยาก ลำบาก ข้ำซ้อนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ และไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนากฎหมายเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการ

ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการขยายโอกาสให้คนจนและคนด้อยโอกาส และการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศให้ทันกับกระแสโลกาภิวัตน์รัฐบาลจะปรับปรุงระบบอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากกระบวนการยุติธรรมโดยทั่วถึงและรวดเร็ว นอกจากนี้ จะปรับปรุงระบบการจัดการศึกษากฎหมาย การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทางกฎหมายในภาครัฐ และการส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้กฎหมายในชีวิตประจำวัน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการรักษาสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของตนรัฐบาลจะพัฒนาระบบราชการอย่างต่อเนื่องต่อไป ด้วยการปรับโครงสร้างราชการและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้บทบาทและภารกิจมีความกระชับ มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งการดูแลพื้นที่ การปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ปกติ และการปฏิบัติราชการตามระเบียบวาระงานพิเศษ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางรัฐบาลจะเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบการบริหารงานแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องไม่ว่าในระดับจังหวัดหรืออื่นๆ รัฐบาลจะเน้นระบบการบริหารงานบุคคลภาครัฐให้มีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล จัดระบบค่าตอบแทนให้เป็นธรรม นอกจากนี้จะปรับปรุงระบบบริการประชาชนให้เป็นเชิงรุกมากขึ้นในรูปแบบการให้บริการถึงตัวบุคคลผ่านระบบศูนย์บริการร่วมและระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์แบบยกระดับสมรรถนะของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ พัฒนารูปแบบโครงสร้างและระบบการบริหารงานใหม่ที่มีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูง มุ่งเน้นการจัดการความรู้ และพัฒนาส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

รัฐบาลจะดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงราชการอย่างต่อเนื่องให้เป็นระบบราชการที่โปร่งใสและสะอาดโดยการวางระบบการตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม ความคุ้มค่า พัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบลงโทษผู้ทุจริตอย่างเด็ดขาด เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ตลอดจนการจ่ายเงินแผ่นดินให้เกิดความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ สนับสนุนภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการรณรงค์เรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง และปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมของสังคม ให้ประชาชนร่วมกันต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการที่ดีในภาคเอกชน โดยเฉพาะระบบการตรวจสอบกิจการที่โปร่งใส และสนับสนุนให้ภาคเอกชนยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อลูกค้า ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สังคม โดยการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อสร้างความเป็นธรรม ตลอดจนป้องกันการผูกขาดตัดตอน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. นโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม ระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและพัฒนา ระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การที่รัฐบาลได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาทำให้เกิดมิติใหม่ของระบบการเมืองไทยที่มีรัฐบาลเข้มแข็ง แต่รัฐบาลก็ตระหนักดีว่าสังคมในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการตรวจสอบการบริหารกิจการบ้านเมืองโดยมีภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ดังนั้น รัฐบาลจะรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในรูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายเกี่ยวกับเรื่องสำคัญตามรัฐธรรมนูญมาตรา 59 และร่วมกับทุกฝ่ายที่จะส่งเสริมและยกระดับสิทธิมนุษยชนให้ทัดเทียมระดับสากล รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ติดตามคนหายและระบบพิสูจน์ศพนิรนามเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทย รัฐบาลจะส่งเสริมสนับสนุนการทำงานขององค์กรอิสระต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ท้องถิ่น กระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองและสามารถตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้ และส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนที่สร้างสรรค์และกระบวนการประชาสังคม ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

8. นโยบายรักษาความมั่นคงของรัฐ รัฐบาลจะพัฒนาระบบการป้องกันประเทศตามแนวทางการป้องกันประเทศที่ได้มาตรฐาน โดยการเสริมสร้างจิตสำนึก และนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ พัฒนาความพร้อมและความทันสมัยของกองทัพให้มีประสิทธิภาพและความพร้อมในการรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ และสนับสนุนภารกิจในการรักษาสันติภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ภายใต้กรอบของสหประชาชาติ ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนกองทัพให้มีบทบาทในการร่วมพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน เพื่อให้มีความพร้อมต่อการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ทั้งในภาวะปกติและไม่ปกติ ในการแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองและแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย รัฐบาลจะมุ่งการสกัดกั้นและป้องกันการเข้ามาใหม่ การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว และการปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างเฉียบขาด โดยเฉพาะขบวนการที่มีผู้มีอิทธิพลสนับสนุน เพื่อลดขนาดและผลกระทบของปัญหาต่อความมั่นคงระยะยาวให้เหลือน้อยที่สุดควบคู่ไปกับการจัดการกับปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลที่ยังไม่มีสถานภาพที่ชัดเจน และสร้างคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมภายใต้ความสมดุลระหว่างการดูแลด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน กับการรักษาความมั่นคงของชาติ รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยระดมทรัพยากร และปรับปรุงการบริหารจัดการทั้งปวงตาม

หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินขึ้นในพื้นที่โดยเร็วที่สุด รวมทั้งมุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสร้างความสมานฉันท์ ทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่ การอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและความยุติธรรม การขจัดอิทธิพลอำนาจมืด การประพาดพิงทุจริตผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเฉียบขาด ควบคู่ไปกับการขจัดความยากจน การพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชน ตลอดจนร่วมมือกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อความไม่สงบบริเวณชายแดน สถานการณ์ด้านความมั่นคงเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลจะปฏิรูปร่างงานด้านการข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ ทั้งระบบข้อมูลเชิงลึกด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง รวมถึงการสร้างความพร้อมในการเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่เป็นภัยพิบัติขนาดใหญ่ ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์ โดยให้ความสำคัญในการจัดตั้งศูนย์เตือนภัยระดับชาติและการบริหารวิกฤตการณ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไวต่อวิกฤตการณ์และการบริหารจัดการ ฉะนั้นภายใต้การดำเนินนโยบายการจัดสรรทุนให้แก่ชุมชนแลให้ชุมชนไปดำเนินการเองนั้น ได้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและเป็นวิถีคิดของนายกรัฐมนตรีอยู่หลายยุคหลายสมัยที่ต้องการจะแก้ไขปัญหาของชุมชน และอยู่ภายใต้กระบวนการที่ว่าการนำเม็ดเงินลงไปสู่ชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน

เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความพร้อมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิด และนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตและมีอาชีพอย่างมีคุณภาพมั่นคงและยั่งยืน 1.เป็นเครื่องมือซึ่งทำให้เห็นทิศทางและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน(Demand) 2.เป็นรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในภาคประชาชนจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการ 3.เพื่อการดำรงชีพและการมีอาชีพของประชาชนโดยส่วนรวม 4.เป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน 5.เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชน โดยแท้จริงเพื่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพในอนาคตหากจะวิเคราะห์ถึงเป้าประสงค์ของโครงการจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามโครงการSML มุ่งที่จะสร้างคนและพัฒนาศักยภาพของคนภายในท้องถิ่นในชุมชนให้เป็นผู้ที่สามารถจัดการในการแก้ไขปัญหาโดยกระบวนการพึ่งตนเอง

(Self-Help) โดยมีงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้เพื่อให้เป็นเพียงเครื่องมือหรือน้ำมันในการหล่อลื่นการทำงานภายในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

รูปแบบของการดำเนินงานตามโครงการSML

มักจะมีการดำเนินการในรูปแบบที่เบ็ดเสร็จและตายตัวในการดำเนินงานโดยพอวิเคราะห์ให้เห็นภาพการดำเนินงานได้ดังนี้การดำเนินกิจกรรมเกือบทุกขั้นตอนจะต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐได้แก่นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ /ปลัดตำบล / พัฒนาการ เป็นผู้คอยช่วยเหลือและหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรม โครงการ SML ถือได้ว่าเป็นโครงการที่รัฐบาลทักษิณสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองระบบทุนนิยมแต่ภายใต้แนวคิดใหม่ระบบทุนนิยมมิได้เกิดขึ้นในระดับทุนมหาภาคแต่เกิดขึ้นที่ระดับชุมชนเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของระบบทุนในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องการจะเจาะตลาดท้องถิ่นให้เข้ามาสู่วังวนของระบบทุนนิยมที่เงินระบบเงินตราเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ ภายใต้แนวคิดที่ว่าท้องถิ่นสามารถจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ หากมีงบประมาณในการสนับสนุนแม้แนวคิดดังกล่าวของรัฐบาลจะได้รับการคัดค้านและวิพากษ์ในเชิงลบมากมายแต่หากจะวิเคราะห์ในมุมมองของการพัฒนาชุมชน จะเห็นได้ว่าหลายแนวคิดของโครงการ(SML)ได้นำเอาหลักการพัฒนาชุมชนเข้ามาใช้ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

1. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน (Participation) ในการร่วมประชุม ร่วมวางแผนร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์
2. ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งตนเอง (Self-help) หรือ Self – Reliance เช่น เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การหาแนวทางแก้ไขการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. เสริมสร้างผู้นำชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (ParticipationLeadership)
4. ปรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการทำงาน โดยระบบ Top-Down โดยการสั่งการเป็นระบบของการหนุนเสริมและการทำงานร่วมกับชุมชน (Facilitator)

โครงการSML ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจการลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการ

เผชิญหน้าใน “กรณีที่น่ากลัวที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมและช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของของสาธารณชนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงานหากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและให้ผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง กล่าวโดยสรุป ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (Responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (Accountability) อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาลตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง อย่างไรก็ตามไม่มีเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนเทคนิคใดเทคนิคหนึ่งที่มีความเหมาะสมและสามารถใช้ได้ผลดีกับทุกสถานการณ์ สำหรับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น นอกจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นเงื่อนไขหลักของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมแล้ว ยังจะช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและโครงการต่างๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความรอบคอบ ลดความขัดแย้งในสังคมและบังเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ชุมชนและประเทศชาติ ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีเป้าหมายสำคัญคือ นำค่านิยม ความคิดเห็น

ของสาธารณชนเข้าสู่การตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจที่สำคัญ แก้ปัญหาความขัดแย้งจากความต้องการที่เหมือนกัน การสร้างความเชื่อมั่นและให้การศึกษาและให้ข้อมูลแก่สาธารณชน

ค่านิยมหลักสำหรับการปฏิบัติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. สาธารณชนควรมีความคิดเห็นในการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับการกระทำที่มีผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนรวมถึงสมมติฐานที่ว่าความช่วยเหลือจากสาธารณชน จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ 3. การมีส่วนร่วมของประชาชน สื่อสารถึงความกระบวนกรสนใจต่าง ๆ และบรรลุความต้องการในกระบวนกรของผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด 4. กระบวนกรการมีส่วนร่วมของประชาชนแสวงหาและเอื้ออำนวยในการเข้าร่วมของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบ 5. กระบวนกรที่มีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการระบุว่าจะพวกเขาจะเข้าร่วมได้อย่างไร 6. กระบวนกรมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ผู้เข้าร่วมมีข้อมูลที่พวกเขาต้องการเพื่อใช้ในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง 7. กระบวนกรการมีส่วนร่วมสื่อสารถึงผู้เข้าร่วมถึงวิธีการที่ความคิดเห็นของพวกเขามีผลต่อการตัดสินใจ

โดยสรุปหลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้ คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส และคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างนันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน“กรณีที่ร้ายแรงที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

บทที่ 5

สรุปการศึกษาวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในหมู่บ้าน ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาการเรียนรู้ของคนในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมือง และ การมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยในระดับพื้นฐานของสังคม ตลอดจนผลกระทบในการเรียนรู้และ แนวทางแก้ไขเพื่อเป็นการสะท้อนการพัฒนาการเมืองการปกครองไทย ที่ผ่านมา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มบุคคลตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการโครงการ (SML) ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (SML)

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) จำนวน 1 คน นายศุภชัย หมอกแก้ว ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการ (SML) สัมภาษณ์ วันที่ 19 เมษายน พ.ศ.2556 เวลา 10.00 น
2. กำนัน จำนวน 1 คน
  - 2.1 นายสมยศ ชูโถม อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 14.00 น
3. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน
  - 3.1 นายชล เอี่ยมสุทธิ ผู้ใหญ่บ้านน้ำบ่อ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 10.30 น
  - 3.2 นายสมคิด ขุนทองจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านทุ่งขวัญแก้ว หมู่ที่ 6 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 09.30 น
  - 3.3 นายสมเกียรติ กองทอง ผู้ใหญ่บ้านบางดี หมู่ที่ 9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 13.40 น
4. ประชาชนที่เป็นกรรมการโครงการ (SML) จำนวน 4 คน
  - 4.1 นางอุบล ภมรานนท์ หมู่ที่ 1 บ้านคางคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 11.00 น

4.2 นายพินิจ เสาวมล หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์
วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

4.3 นายจรูญ รอดแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์
วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 14.00 น

4.4 นางสาวพิมล กองทอง หมู่ที่ 9 บางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์
วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.30 น

5. ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) จำนวน 4 คน

5.1 นางอานวย คงสีปาน หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์
วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

5.2 นางจาริก บุญยัง หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์
วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.00 น

5.3 นายจิระยุทธี พรหมจันทร์ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว
สัมภาษณ์ วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 13.50 น

5.4 นางปรีดา ชุสุข หมู่ที่ 9 บ้านบางดี ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์ วันที่ 18
พฤษภาคม พ.ศ. 2556 เวลา 10.55 น

1. สรุปการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเอกสารและข่าวสารต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ ดังนี้

**ส่วนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม
โครงการ SML ในหมู่บ้าน สรุปได้ว่า**

ความเห็นที่เกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน และการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองของประชาชน มีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ระดับท้องถิ่น อยู่ใน
ระดับถึงขั้นดีและมีแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตย ในหมู่บ้านอย่างตื่นตัว แต่ถ้าหากมี
การศึกษาเพิ่มเติมจากตำราหรือสื่อต่างๆ บวกกับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันทำให้
ประชาชนเข้าใจการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะโครงการ SML ที่เป็นโครงการของรัฐบาล พยายามที่
ให้ประชาชนเกิดความนิยมชมชอบเพื่อหวังผลการเลือกตั้งครั้งต่อไป และได้กำหนดวัตถุประสงค์
ของโครงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิ ถือเป็น การส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานตาม

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยโดยการจัดสรรงบประมาณให้กับประชาชนโดยตรงตามขนาดของหมู่บ้าน เล็ก กลาง ใหญ่ (SML) เพื่อนำไปแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนโดยผ่านเวทีประชาคมในหมู่บ้านเพื่อกำหนดโครงการตามเสียงข้างมาก เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนคนจน คนรวย ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกเพศทุกวัย มาใช้สำหรับสิทธิร่วมกัน โดยใช้หลักการประชาธิปไตย เป็นการเพิ่มพลังอำนาจของประชาชนในการใช้สิทธิและ การมีหน้าที่รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง

ถึงแม้ว่าโครงการ SML จะเป็นโครงการประชานิยม โครงการที่นักการเมืองคิดขึ้นมาเพื่อเอาใจประชาชน บางหมู่บ้านอาจจะบริหารงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการบ้าง ก็ต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการเพื่อให้เกิดความโปร่งใสต่อไป

โครงการ SML เป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้การใช้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและ ความต้องการของตนเองและ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยตนเอง ประชาธิปไตยชุมชนต้องดำเนินการ โดยชุมชนต้องยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง เปิดให้ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุดให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน ไม่ใช่กระบวนการ “เหมาทำแทน”

สรุปข้อคิดเห็นของผู้ศึกษาวิจัย ความเห็นที่เกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน และการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประชาชนมีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน อยู่ในระดับขั้นดีและมีแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตย ในหมู่บ้านอย่างตื่นตัว แต่ถ้าหากมีการศึกษาเพิ่มเติมจากตำราหรือสื่อต่างๆ บวกกับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันทำให้ประชาชนเข้าใจการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านมากขึ้นเพาะถือปฏิบัติขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะโครงการ SML ถึงแม้ว่าจะเป็นโครงการที่สนองตอบประชานิยมที่นักการเมืองคิดขึ้นมาเพื่อหวังผลการเลือกตั้งครั้งต่อไปทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจนิยมชมชอบในตัวรัฐบาลซึ่งมีการกำหนดวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมคิด – ร่วมทำ ในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวมร่วมกันที่ทุกส่วน / ฝ่ายในระดับหมู่บ้าน / ชุมชนต่างยอมรับและร่วมมือกันอย่างฉันทานุมัติ 2. เพื่อส่งเสริมการเพิ่มรายได้ การขยายโอกาสและการพัฒนาอาชีพให้ประชาชนในระดับหมู่บ้าน / ชุมชน 3. เพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของประชาชน เพื่อการพลิกฟื้นหมู่บ้าน / ชุมชนให้มีพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน 4. สร้างโอกาสและส่งเสริมภาวะ การเป็นผู้นำให้ประชาชนระดับหมู่บ้าน / ชุมชน 5. เพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน / ชุมชน 6. ส่งเสริมกระบวนการร่วมคิด – ร่วมทำ เพื่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดและการร่วมแรงร่วมใจกัน

ปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เพื่อการดำรงชีพและการที่อาชีพของประชาชนโดยส่วนร่วม 7. เพื่อเสริมสร้างและปลูกจิตสำนึกในการบริหารงบประมาณ / ดำเนินการกิจกรรมร่วมกันที่ยึดหลักการบริหารแบบตรงไปตรงมา โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และความมีอยู่จริงของเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่ใช้ประกอบในการบริหารงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล. เพื่อเตรียมความพร้อมของประชาชนและชุมชนในการรองรับการกระจายอำนาจการปกครองผู้ท้องถิ่นที่เต็มรูปแบบในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยในหมู่บ้านทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วม โดยผ่านเวทีประชาคมใช้หลักการเสียงข้างมากในการลงมติอนุมัติโครงการฯ ในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตามความเร่งด่วน น้อย ปานกลาง มาก ตามขั้นตอน ถึงแม้ว่าจะมีงบประมาณในการดำเนินโครงการตามขนาดของหมู่บ้านไม่มากนัก แต่จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ มีประโยชน์ต่อประชาชนมากน้อยอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารโครงการ SML ที่ประชาชนคัดเลือกเข้าไปและประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกันตรวจสอบเอาใจใส่ดูแลกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในหมู่บ้าน สรุปได้ว่า

ควรจะต้องมีการพัฒนาความรู้ เรื่อง ประชาธิปไตยชุมชนและ ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในส่วนของประชาชนยังขาดความมั่นใจในการแสดงออกในที่ประชุม บุคลิกภาพในการพูดคุย สามารถอ้างเหตุผลในการคัดค้านหรือสนับสนุน ตามหลักการประชาธิปไตยและ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เกรงใจผู้นำชุมชนประชาชนยังขาดความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และ วิธีการดำเนินงาน โครงการเท่าที่ควรและ มีการท้วงเรื่องการประกอบอาชีพ ในการเลี้ยงครอบครัวผู้เข้าร่วมจัดเวทีคิดเป็นร้อยละ 70 – 75 เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ที่โครงการกำหนดไว้เท่านั้นและเข้าร่วมประชาชนได้ไม่มากนักประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในช่วงของการคัดเลือกคณะกรรมการและ คัดเลือกโครงการเท่านั้นในช่วงของการบริหารโครงการ SML ไม่สามารถติดตามตรวจสอบการทำงานอย่างต่อเนื่องได้ เพราะไม่มีอำนาจในการตรวจสอบ

ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น คนในชุมชนมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก พวกมากลากไปทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากผู้นำชุมชนในบางโอกาส ประชาชนมีความเบื่อหน่ายกับการเมือง โดยเฉพาะการเมืองท้องถิ่นมีการแข่งขันสูงมาก มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง

ขาดการประชาสัมพันธ์และ ชี้แจงแนวทางการดำเนินการ โครงการ SML จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ประชาชนขาดความรู้ในเรื่องของแนวทางการดำเนินโครงการฯ ทำให้ผู้นำชุมชนปิดบังและ ครอบงำในบางเรื่องที่ประชาชนไม่รู้

สรุปข้อคิดเห็นจากผู้ศึกษาวิจัย ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ผู้นำชุมชน คณะกรรมการบริหาร โครงการตลอดจนถึงประชาชนที่ได้รับประโยชน์ มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยในหมู่บ้านและการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างดี แต่จะต้องมีการพัฒนาความรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้สถานการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องหรือศึกษาจากสื่อต่างๆเพิ่มขึ้นซึ่งมีปัญหาอุปสรรคจากการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนยังขาดความมั่นใจในการแสดงออกในที่ประชุม ไม่สามารถอ้างเหตุผลในการคัดค้านหรือแสดงออกในการสนับสนุนตามหลักการได้

2. ขาดความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน เพราะภารกิจในเรื่องอาชีพครอบครัว รายได้ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้บ่อยนักเพราะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จะมีเฉพาะ สตรีและคนแก่เข้าร่วมกิจกรรม เพราะหัวหน้าครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

3. ประชาชนไม่กล้าเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร โครงการ เพราะคิดว่าเป็นโครงการหาเสียงของนักการเมืองจึงไม่กล้าเข้ารับตำแหน่งเป็นคณะกรรมการโครงการ SML

4. ผู้นำชุมชนยังเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้น้อยมาก ยังปิดบังข้อมูลทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจในตัวโครงการอยู่มาก

5. ปัจจุบันมีความขัดแย้งทางการเมืองของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพราะการเมืองในระดับท้องถิ่นมีความรุนแรง เช่น เลือกสมาชิก อบต./นายก อบต./เลือกผู้ใหญ่บ้านฯ จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากผู้นำชุมชนในบางโอกาสมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก

6. บางหมู่บ้านยังขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โครงการขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ SML

7. ขาดการประชาสัมพันธ์และการชี้แจงรายละเอียดของโครงการ SML อย่างมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้นำชุมชนยังปิดบังในบางเรื่อง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในหมู่บ้านสรุปได้ว่า

ควรมีการประชาสัมพันธ์และ ชี้แจงข้อมูลและแนวทางในการจัดทำโครงการอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและ มีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่เริ่มจนไปถึงกระบวนการที่ให้ประโยชน์กับประชาชนควรมีการส่งเสริมความรู้เรื่องประชาธิปไตยทุกระดับให้กับประชาชน โดยเฉพาะประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานในชุมชนอย่างต่อเนื่องและ เพิ่มขึ้น

เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออก แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยตามหลักการประชาธิปไตย อย่าไปครอบงำหรือชี้นำ

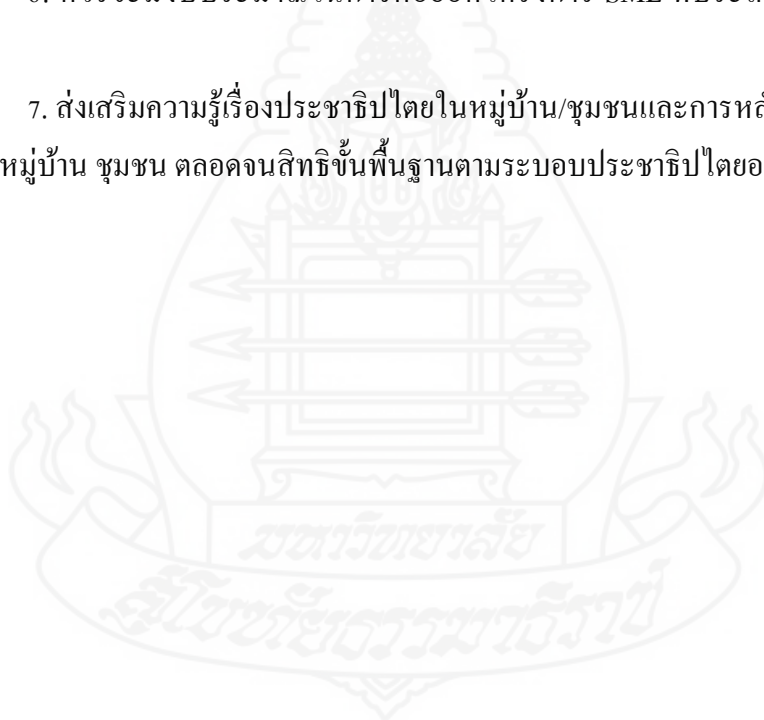
สรุปข้อคิดเห็นของผู้ศึกษาวิจัย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในหมู่บ้าน และได้ศึกษาความเป็นมาในอดีต เงินผันและ SML เป็นนโยบายของพรรคกิจสังคมภายใต้การนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2518 เพื่อสร้างงานในชนบทเป้าหมายคือการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตของคนยากจนในชนบทเชื่อว่าการผันเงินจากส่วนกลางไปให้ท้องถิ่นในชนบทใช้จ่ายตามโครงการที่พวกเขากำหนดขึ้นมาเองจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชนบทที่ยากจนมีโอกาหารายได้และทำงานในยามว่างหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว ในโครงการผันเงินนี้พรรคกิจสังคมเชื่อว่าจะมีการรั่วไหลน้อยมากถ้าหากว่าประชากรชนบทสามารถควบคุมดูแลกันเองอย่างทั่วถึงเงินที่ส่วนกลางผันไปสู่ชนบทย่อมจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสนำไปใช้จ่ายสร้างสิ่งสาธารณูปโภคที่ขาดแคลนขณะเดียวกันก็มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงานในโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในท้องถิ่น นอกจากนี้นโยบายเงินผันสู่ชนบทยังเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างสังคมเมืองกับชนบท และมุ่งหวังให้ประชากรทุกภาคส่วนได้รับผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

(วารสารพรรคกิจสังคม ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม 2530 หน้า 27-28) ในยุครัฐบาลทักษิณ...นโยบายเงินผันมาในรูปแบบของโครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน SML เพื่อพลิกฟื้นหมู่บ้านให้มีพลังในการขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนและการสร้างโอกาสให้ประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณแผ่นดินปีละ 20,000 ล้านบาทไปให้หมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ SML ที่เป็นคำต่อท้ายโครงการนั้นเป็นตัวย่อแทนความหมายข้างต้นนั่นเอง S มาจาก “Small” M มาจาก “Medium” และ L มาจาก “Large” ในการจัดสรรเงินโครงการดังกล่าวรัฐบาลจะจัดสรรเงินตามขนาดของหมู่บ้านโดยหมู่บ้านขนาดเล็กจะได้เงินจัดสรรหมู่บ้านหรือชุมชนละ 20,000 บาท ขนาดกลาง 25,000 บาท และขนาดใหญ่ 30,000 บาท โครงการ SML หรือนโยบายเงินผันของทักษิณ...นี้ประกาศในโอกาสครบรอบ 6 ปีพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2546 และได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวาง เพราะไม่มีใครไม่ชอบเงินและเป็นนโยบายใหม่ในการหาเสียงเตรียมรับฤดูกาลเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงในเวลาอันไม่เกินรอโครงการดังกล่าวได้ก่อเกิดปัญหาว่าเป็นโครงการที่ทำได้หรือไม่ในแง่ของรัฐธรรมนูญที่ห้ามการซื้อเสียงโดยการให้หรือสัญญาว่าจะให้ แต่ในที่สุดคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือ กกต.ลงมติว่า “ทำได้” ถ้าจ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน “ทำไม่ได้” ถ้าจ่ายจากเงินของปัจเจกบุคคลหรือเอกชนถือเป็นการซื้อเสียง

ข้อเสนอแนะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ SML ในหมู่บ้าน ประชาชนมีความรู้เรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นมีการแสดงความคิดเห็นตามหลักการ

ระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ถึงแม้บางครั้งอาจเกิดประโยชน์เฉพาะคนบางกลุ่มแต่ก็ยังทำให้ประชาชนได้เรียนรู้สิทธิขั้นพื้นฐานได้บ้างและมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ของโครงการ SML ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากขึ้น
2. ให้ประชาชนรู้จักบทบาทในการแสดงความคิดเห็นตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยตลอดจนหลักการเข้ามีส่วนร่วมโดยการเรียนรู้เพิ่มเติมจากตำราหรือสื่อต่างๆ
3. ให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางและวิธีการดำเนินโครงการ SML อย่างถูกต้องเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยตรง
4. ให้ประชาชนมีเอกภาพในการทำงานและการตัดสินใจโดยตรงต่อโครงการ
5. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ SML ตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานและการป้องกันการทุจริต
6. ควรจะมีงบประมาณในการต่อยอดโครงการ SML ที่ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง
7. ส่งเสริมความรู้เรื่องประชาธิปไตยในหมู่บ้าน/ชุมชนและการหลักการเข้ามีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ชุมชน ตลอดจนสิทธิขั้นพื้นฐานตามระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ

2. การอภิปรายผล

ภาพที่ 5.1 ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินงานโครงการ SML

สรุปการดำเนินการตามยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาล

ยุทธศาสตร์การดำเนินการแบ่งออกเป็น

1. การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
2. การแก้ไขปัญหาความยากจนโดย
  - 2.1 ความยากจนของกลุ่มเป้าหมายต้องลดลง
  - 2.2 ต้องลดรายจ่ายลง
  - 2.3 ต้องมีการเพิ่มรายได้
  - 2.4 ขยายโอกาส
  - 2.5 ปัญหาการว่างงานของกลุ่มเป้าหมายต้องลดลง
3. การแก้ไขปัญหาสังคม
  - 3.1 สังคมไทยมีรากฐานที่นำไปสู่ สังคมแห่งการเรียนรู้
  - 3.2 ส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน
  - 3.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในชุมชน

นโยบายที่สำคัญในการให้บริการของภาครัฐ

1. การให้ปัจจัยส่งเสริม

- ส่งเสริมในด้านปัจจัยการผลิต เช่น การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
- ส่งเสริมในด้านการสร้างงาน เช่น การรวมกลุ่ม OTOP, SME S

2. การให้ปัจจัยยั่งยืน

- การให้การศึกษาที่ เช่น การมีโครงการ โรงเรียนในฝัน การให้ทุนการศึกษากองทุน ICL

3. การให้ปัจจัยพื้นฐาน

- ในด้านสาธารณสุข เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค
- ในด้านความมั่นคงและที่อยู่ เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร ประกันชีวิตเอื้ออาทร
- ในด้านปัจจัยพื้นฐานในด้านอื่นๆก็เช่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุขการสาธารณสุขโลก

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการให้งบประมาณหมู่บ้าน (SML) (Supply)

สิ่งที่ได้จากการมีงบประมาณพัฒนาหมู่บ้าน คือ การมีเงินกองทุนภายในหมู่บ้าน รวมทั้งงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อรวมกับปัจจัยต่างๆ จากการบริหารของรัฐ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยยั่งยืน ปัจจัยพื้นฐาน และเมื่อได้รับปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้เกิดการมีอาชีพ มีงานทำ มีความมั่นคง รวมไปถึงมีทุนทรัพย์และปัจจัยการผลิต ส่วนในเรื่องคุณภาพชีวิตก็ได้รับในเรื่อง ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ความสะดวกสบาย ความมั่นคงในด้านชีวิตและทรัพย์สินและสภาพแวดล้อมที่ดี เมื่อประชาชนได้รับสิ่งต่างๆเหล่านี้ก็จะทำให้ จากขั้นแรกที่อาจจะเป็นผู้ขาดโอกาส/ผู้ด้อยโอกาสในเรื่องการแข่งขันต่างๆ การมีส่วนร่วมต่างๆ ก็จะทำให้เป็นผู้มีโอกาสในสิ่งเหล่านั้น จนกระทั่งไปสู่เป้าหมายที่ได้วางเอาไว้คือ เป็นผู้มีศักยภาพในการแข่งขันและเป็นตัวช่วยในการพัฒนาประเทศที่สำคัญต่อไป

ปัญหาที่พบในแต่ละพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้านอาจมีปัญหามากไม่เหมือนกันหรือทราบปัญหาแต่ยังไม่เห็นแนวทางแก้ไขเพราะงบประมาณที่ อบต.มีอยู่อาจจะไม่เพียงพอที่แก้ปัญหานั้นได้ ส่วนปัญหาที่พบในหลายๆ หมู่บ้าน/ชุมชนที่เจอสามารถสรุปปัญหาหลักๆ ออกมาได้ดังต่อไปนี้คือ

ปัญหาที่ 1 ไม่มีร้านค้าชุมชนเพื่อที่จะเอาของหมู่บ้านไปขาย อยากได้ศูนย์เศรษฐกิจฯ ร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายผลิตผลในหมู่บ้านของตนเอง

ปัญหาที่ 2 ถนนเพื่อการเกษตรมีปัญหา หน้าแล้งเป็นหลุมเป็นบ่อ หน้าฝนมีน้ำขังลำบากในการขนผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาด ทำให้ได้ค่าตอบแทนน้อย ไม่คุ้มค่าเนื่องจากต้นทุนในการผลิตและค่าขนย้ายสูง

ปัญหาที่ 3 แหล่งน้ำ คลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรเนื่องจากบางหมู่บ้าน/ชุมชน อาศัยน้ำธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร เมื่อถึงหน้าฝนน้ำมา คลองตื้นเขินทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำและส่งน้ำไปตามพื้นที่การเกษตรไม่สะดวกเป็นปัญหาสำหรับชุมชน

ปัญหาที่ 4 ปัญหาหนี้สิน ต่างๆ เช่น เกิดจากราคาพืชเกษตรตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงทำการเกษตรไม่ได้ผลผลิตที่คุ้มกับการลงทุนๆทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นเป็นต้น

ปัญหาที่ 5 ปัญหาการส่งเสริมจากภาครัฐ/เอกชนไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องหรือไม่ตรงจุดตามสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง

ทั้งหมดนี้คือปัญหาหลักๆ ที่แต่ละหมู่บ้านประสบอยู่ และนี่คือการให้อำนาจประชาชนในการแก้ปัญหาของตัวเองด้วยตัวเอง จะเกิดความสามัคคีในชุมชนขึ้นในการที่จะแก้ปัญหาของตัวเอง นั่นคือหลักที่มาของโครงการนี้

วิธีการคิดแก้ปัญหาที่มีอยู่ หลังจากที่ทราบถึงปัญหาแล้ว ก็เรียกประชาชนมาประชุมกันเพื่อให้ทราบปัญหาของ หมู่บ้าน/ชุมชน โดยทั่วกัน แต่ปัญหาบางเรื่องที่เกิดขึ้นกำลังของชุมชนต้องส่งให้จังหวัด ๆ ปัญหาแก้ได้ก็แก้ที่จังหวัด เพราะจังหวัดแต่ละจังหวัดนี้ มีงบของจังหวัดอยู่แล้ว ถ้าจังหวัดแก้ไขไม่ได้ก็ต้องส่งเรื่องให้รัฐบาล ทางจังหวัดอาจมีการประสานส่งเรื่องให้ อบจ.ก็ได้ หรือ อบต.ก็ได้ แล้วแต่การพิจารณา เพราะฉะนั้นมันยังมีงบ ใหญ่คืองบของรัฐบาล ของกระทรวง แล้วกระจายมาให้จังหวัด คืองบผู้ว่า ๆ กับส่วนราชการที่อยู่ในจังหวัด และยังมีงบท้องถิ่นประกอบด้วย อบจ.และ อบต. แต่งบประชาชน.....ไม่มี (SML)อันนี้คืองบประชาชน แต่ก็ต้องใช้งบให้ประหยัดที่สุดเพื่อให้เงินงบประมาณนี้เกิดประโยชน์มากที่สุด อันนี้คือสิ่งที่จะบอกให้ประชาชนที่อยู่ตามหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศไทยทราบว่า ต้องเรียนรู้และดูปัญหาของตัวเองว่ามีความเดือดร้อนในด้านไหน อะไรคือปัญหาแล้วเรียงลำดับความสำคัญให้พอกับเงินที่มีอยู่ การเรียงลำดับความสำคัญ of ปัญหา เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งคือ เมื่อหมู่บ้าน/ชุมชน ได้งบประมาณมาจัดสรรพัฒนาแก้ปัญหาภายในหมู่บ้านแล้ว ต้องดูต่อไปอีกว่าเป็นปัญหาที่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนนั้นเดือดร้อนมากแค่ไหนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยตรงไหม ไม่ใช่ว่า นำงบประมาณนี้มาใช้แก้ปัญหาไม่ถูกจุดก็จะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณเปล่าๆ และต้องรู้จักเก็บเงินไว้ใช้ระหว่างมันมีปัญหาขึ้นมาหรือเก็บเงินไปใช้อีกโครงการหนึ่งด้วย สมมุติว่าศูนย์ร้านค้าชุมชนมันเป็นสิ่งที่ทำรายได้และมีที่ขายของ ถ้าเราคิดว่าอันนี้สำคัญก็เก็บไว้ เรื่องที่ทิ้งขยะถ้าคิดว่า หมู่บ้านช่วยกันลงแขกมาช่วยกันขุดก็ใช้เงินน้อยลงหน่อย ก็อาจจะพอมีเงินเหลือ อันนี้กรรมการหมู่บ้าน

จะต้องจัดประชุมกัน แล้วประชุมชาวบ้าน เพื่อที่จะให้ชาวบ้าน ได้เห็นว่า ถ้าทุกคนเห็นพ้องก็ตัดสินใจได้ เพราะ โครงการ (SML) ต้องการให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนเกิดกระบวนการคิดร่วมกัน ของปัญหาส่วนรวมแล้ว จะเกิดความรักความสามัคคีกัน ช่วยกันเสนอแนะปัญหาแล้วนำมาแก้ปัญหา เวลานี้สมมุติว่าตกลงกันไม่ได้ว่าจะตัดอะไรออกไปหรือจะทำทั้งหมดก็ให้มีการโหวตลงคะแนนกัน เมื่อเห็นพ้องต้องกันแล้วว่าปัญหาใดควรตัดไปก่อน เงินก็จะเหลือ อันนี้คือการบริหารเงิน ที่ได้รับการจัดสรรมาจากรัฐบาล ๆ มาให้หมู่บ้าน/ชุมชนมาบริหารจัดการกันเอง เพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น แต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนจะต้องสำรวจว่าหมู่บ้านนี้/ชุมชนนี้มีปัญหาอะไร เช่น หมู่บ้าน/ชุมชนนี้มีปัญหาอะไร ก็ให้จัดปัญหา มา ถ้าจุดเสร็จก็ทำการโหวต ว่าอะไรคือปัญหาที่เห็นว่าสำคัญที่สุด ถ้าโหวตเสร็จเรียบร้อย ก็ทำเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา แล้วก็ให้ทุกคนประเมินว่าปัญหาแต่ละปัญหาใช้เงินเท่าไร แล้วเรามีเงินอยู่ 250,000 บาท จะเลือกใช้แก้ปัญหาอะไรก่อน เพื่อที่จะได้ใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เงินแก้ปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชนได้ เป็นปัญหาที่เป็นปัญหาที่เจอจริงๆ เดือดร้อนจริงๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชาวบ้านที่เป็นคณะทำงานของโครงการ SML ประมาณร้อยละ 90 มาจากคณะกรรมการในส่วนของกองทุนหมู่บ้านเนื่องจากเห็นว่า กลุ่มดังกล่าวเคยมีประสบการณ์ในการทำงาน รู้จักการจัดทำระบบบัญชีรายรับ รายจ่าย เพราะฉะนั้นเจตจำนงของหลักการที่ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชนโดยแท้จริง เพื่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่เป็นข้อจำกัดของชุมชนในการที่จะสร้างผู้นำท้องถิ่นให้เกิดขึ้นมาใหม่ได้ และในขณะเดียวกัน ทุกวันนี้แม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจการปกครอง แม้ว่าจะมีการสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้นกว่าในอดีต จะมีก็แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มักจะกระทำกันเพียงแค่พิธีกรรม หรือ แคให้เห็นว่าสร้างการมีส่วนร่วมเท่านั้น มิได้เกิดจากสำนึกสาธารณะร่วมกันในการที่จะสร้างสำนึกของความเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging) อีกประการหนึ่งที่ยังเป็นจุดด้อยของโครงการ SML คือ การที่หลักการของ โครงการ ไม่ได้ระบุกรอบแนวทางในการดำเนินงานหรือการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการ SML เป็นเหตุให้ชุมชนหรือสมาชิกในชุมชนใช้จ่ายงบประมาณไปในรูปแบบของเงินทุนหมุนเวียน

จากการติดตามผลการดำเนินงานของหมู่บ้าน/ชุมชน สามารถจำแนกโครงการ SML ได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน	(ร้อยละ 39.43)
2. ด้านการเกษตร	(ร้อยละ 15.00)
3. ด้านการส่งเสริมรายได้/อาชีพ	(ร้อยละ 13.80)

4. ด้านสวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 27.22)

5. ด้านอื่นๆ (ร้อยละ 4.56)

วิธีการดำเนินโครงการ วิธีการดำเนินโครงการมีอยู่หลายวิธี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความเห็นชอบของที่ประชุมของหมู่บ้าน/ชุมชนได้แก่

1. ประชาชนทำกันเองทั้งหมด คือ ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินโครงการ โดยการขอแรงประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนหรืออาจจ่ายเป็นค่าแรง ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆแก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้

2. ประชาชนทำเองแต่ต้องขอคำแนะนำ คือ ประชาชนสามารถดำเนินโครงการเองได้ แต่จำเป็นต้องขอคำแนะนำและความช่วยเหลือทางวิชาการจากสถาบันการศึกษาหรืออำเภอ เป็นต้น

3. ประชาชนขอความช่วยเหลือในการดำเนินการ คือ ประชาชนสามารถดำเนินโครงการได้เองเพียงบางส่วน แต่เนื่องจากมีเงินงบประมาณน้อยหรือไม่มีความชำนาญ จึงต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก/นักศึกษา/อาสาสมัคร/เอกชน/มาร่วมกันทำ

4. ประชาชนให้หน่วยงานอื่นทำ คือ ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่สามารถดำเนินโครงการได้เอง ต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่นเช่นจากภาครัฐหรือภาคเอกชนทำให้ทั้งหมด

การใช้จ่ายเงินงบประมาณ การใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ SML สามารถเลือกได้หลายแหล่งหลายวิธี แล้วแต่ความเหมาะสม และความเห็นชอบของหมู่บ้าน/ชุมชน ว่าวิธีใดจะเกิดประโยชน์กับหมู่บ้าน/ชุมชนมากที่สุด

1. เงิน SML คือ เงินที่หมู่บ้าน/ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลตามโครงการ SML ซึ่งสามารถตัดสินใจใช้จ่ายได้ตามความต้องการของส่วนรวม

2. เงินจากแหล่งอื่น คือ เงินที่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกันบริจาคหรือขอรับการสนับสนุนจากบริษัทห้างร้านต่างๆ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกมัด

3. เงินที่ขอรับความช่วยเหลือ คือ เงินที่หมู่บ้าน/ชุมชนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือท้องถิ่น

หลักการวางแผนโครงการที่ดี คือ 1. โครงการมีเป้าหมายชัดเจน 2. กิจกรรมมีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน 3. แต่ละกิจกรรมมีผู้รับผิดชอบ 4. รู้ว่าในแต่ละกิจกรรมใช้เงินงบประมาณเท่าใด

ลักษณะโครงการที่ดี ควรเป็นโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้านและชุมชนมีความยั่งยืนมีผลที่สามารถวัดได้และผลลัพธ์ควรมีความต่อเนื่องไม่สิ้นสุดในครั้งเดียวตลอดจนควรเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานในลักษณะต่อไปนี้เสริมสร้างความ

เข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนแก้ไขปัญหาความยากจนที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มศักยภาพ การหารายได้ลดรายจ่ายสร้างโอกาสในอาชีพที่มั่นคงมุ่งแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเองก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืนพัฒนาสินทรัพย์ของหมู่บ้านและชุมชนอนุรักษ์และรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชนและการเชื่อมโยงทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่นและจังหวัดการคัดเลือกโครงการควรเริ่มจากการพิจารณาถึงกลุ่มปัญหาอาจแบ่งออกเป็น ปัญหาส่วนรวมหรือปัญหาส่วนตัวคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าที่จะได้รับความเร่งด่วนของ ปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน/ชุมชนการจัดลำดับความสำคัญและจำนวนงบประมาณที่ต้อง ใช้ดำเนินงานรวมถึงการพิจารณาวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพกระบวนการคิด ก่อให้เกิดระบบต่อยอด ระบบต่อยอด ก็คือ การทำให้เกิดการเพิ่ม การขยาย ยกตัวอย่าง เช่น หมู่บ้าน หนึ่ง ทำทอผ้ากับจักรสาน ผลงานดีเหลือเกิน เอาไปขายก็ขายได้ ทีนี้เครื่องจักรที่ซื้อ สมมุติว่าต้อง ซื้อเครื่องจักร 3 แสนบาท แต่มีเงินเพียง 2 แสน 5 หนาการมาเห็นว่า โครงการอย่างนี้ดี เขาก็อาจจะ ให้กู้ อย่างนี้เรียกว่า "ต่อยอด" หรือไม่บาง โครงการเกิดประโยชน์ในสาธารณชน เช่นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งทุกวันนี้บริษัทธุรกิจทั้งหลาย เขาได้รับการเพิ่มค่าลดหย่อนจาก ประกาศของรัฐบาลเมื่อไม่กี่วันมานี้ เขาก็อาจจะอยากมาทำงานร่วมกับชุมชน พอชุมชนทำงานดีมี เงินแสน เขาอาจจะต่อยอดให้อีกสองแสนสามแสน ซึ่งหลังจากนี้แล้วระบบต่อยอดจะเกิดขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง เพราะว่าเกิดกระบวนการคิดของประชาชน คิดร่วมกันประชุมร่วมกัน เกิดกระบวนการคิดของ ประชาชน เมื่อประชาชนรู้ปัญหา ผลสุดท้ายก็แก้ปัญหาของตนเองได้ส่งผลให้ต่อไปฐานะการคลัง ประเทศดีขึ้น งบก็จะเพิ่มไปเรื่อยๆ เพราะต่อไปนี้ส่วนนี้เป็นประวัติศาสตร์ที่ประชาชนมี งบประมาณของตัวเอง แล้วพอมีแล้ว ใครจะตัดไม่ได้มันจะมีต่อเนื่อง นี่คือการกระจายอำนาจของ รัฐบาลมายังประชาชนโดยตรง แล้วเองบที่ได้อำนาจจัดการกันเอง เพราะประชาชนจะรู้ทุกข์ ของตัวเองดีกว่ารัฐบาล แทนที่รัฐบาลจะมาสั่งบให้ประชาชน ก็เปลี่ยนเป็นเองบมาให้ประชาชน สั่งการเอง นี่คือหลักทั้งหมด

งบประมาณที่รัฐบาลแบ่งให้ประชาชนใช้

สรุปคือว่า สิ่งที่รัฐบาลทำ ก็คือการกระจายงบประมาณซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของ รัฐบาลที่จะใช้เองก็ได้ หรือใช้ตามที่รัฐบาลเห็นว่าควรจะใช้ เรื่องอะไรก็ได้ แต่รัฐบาลก็แบ่งให้ ประชาชนแก้ปัญหาเพราะประชาชนจะเข้าใจปัญหาของตัวเองซึ่งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรง จุดมากกว่าการที่รัฐบาลเข้าไปแก้ปัญหาโดยที่ไม่รู้ปัญหาที่แท้จริงของประชาชน นั่นคือการแบ่ง งบประมาณมาเพื่อให้ประชาชนได้ปรึกษาหารือและแก้ปัญหาตนเอง อันนี้จะสร้างความเป็น ปึกแผ่นของชุมชนชุมชนเป็นอย่างดี เพราะชีวิตเหล่านี้มันเป็นชีวิตที่ในอดีตผู้ใหญ่สมัยในก่อน สมัยที่

บ้านเมืองไม่ยุ่งเหยิงอย่างนี้ สมัยก่อนจะมีแต่ความสามัคคีปรองดองกัน ทำแกงก็ทำแกงเพื่อข้างบ้าน เอาไปฝากกัน อะไรกันบ้านหนึ่งนี้ทำแกงอย่างเดียว แล้วไปแบ่งเพื่อนบ้าน เพื่อนบ้านก็ทำแกงอีก อย่างก็มาแบ่งเพื่อนบ้าน คือทำอย่างเดียว แต่กิน 3-4 อย่าง นั่นคือสิ่งที่เป็นอดีต เพราะฉะนั้นวันนี้ งบประมาณที่ประชาชนได้ไปเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะสร้างความสามัคคี แล้วสอนการคิดร่วมกัน ฝึกเรียนรู้ด้วยกันของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านได้มองเห็นปัญหา ร่วมกันและช่วยกันแก้ เมื่อก่อนนี้อาจจะคิดร่วมกันได้ แต่ไม่มีสตางค์มาแก้แก้ปัญหา ถ้าฟังจะลง ขันคงไม่ไหว เพราะรายได้ก็เยื้องอยู่แล้ว วันนี้รัฐบาลจึงกระจายงบประมาณมาให้ประชาชน เท่ากับ เป็นการลดอำนาจการใช้จ่ายของรัฐบาล มาเป็นอำนาจการใช้จ่ายในการแก้ปัญหาของประชาชน ด้วยประชาชนเอง ซึ่งจะเป็นยิ่งกว่าคำว่าประชาธิปไตย คือให้ประชาชนจัดการเอง อันนี้ก็ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ของการงบประมาณ ที่มีการกระจายงบประมาณสู่ประชาชนอย่างแท้จริงและจะเป็นอย่างนี้ไปตลอด เพราะต้องการให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กรท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่นก็จะทำหน้าที่ของตัวเอง ได้งบประมาณเหมือนเดิม แต่องค์กรท้องถิ่นก็ต้องแก้ปัญหาให้ประชาชนด้วย แต่บางปัญหาใหญ่ ที่มีงบแก้ได้ก็แก้ งบใหญ่กว่าก็ต้องไปองค์กรที่สูงขึ้น คือ อบจ.อบจ.แก้ไม่ได้ก็ต้องไปที่จังหวัด จังหวัดแก้ไม่ได้ก็ไปที่กระทรวง หรือไปที่รัฐบาล แต่เล็กๆ ก็คือหมู่บ้าน ซึ่งต่อไปนี้ เล็กๆ ของหมู่บ้านนี้มีงบประมาณแล้ว เพราะปัจจุบันนี้ได้มีงบประมาณมาแค่ระดับตำบลเพราะ ผ่าน อบต. แต่ระดับหมู่บ้านยังไม่มี แต่วันนี้ระดับหมู่บ้านแทนที่จะผ่านกลไกอื่น ก็ผ่านกลไก ชุมชนเลย เพื่อชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็ง และชุมชนได้คิดร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน นี่ คือสิ่งที่สำคัญ ทั้งหมดของการสร้างนโยบายนี้ขึ้นมาจากนโยบายนี้รัฐบาลต้องการให้ประชาชน ได้ซึ่งงบประมาณนี้ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง แล้วสามารถมองไปได้ปีหน้า เรา จะแก้ปัญหาอะไรต่อ หรือว่างบมีเหลือระหว่างปี ถ้าหากว่ามันมีอะไรจะต้องแก้ ก็แก้ต่อ ถ้ามันไม่มี ปัญหาและเงินเหลือก็เก็บไว้ใช้ต่อไปได้ เพราะว่าเงินไม่มีขาด และสามารถเก็บไว้ได้ แต่ว่าเมื่อมี ปัญหาที่ไม่ควรที่จะเก็บเงินไว้ เมื่อมีปัญหาที่แก้เลย ถ้ายังไม่มีปัญหา ถ้าปัญหายังไม่มี หรือปัญหายัง ตกกลงกันไม่ได้ ก็อย่าไปรีบใช้ เพราะฉะนั้นควรจะมีความกระบวนกรของการประชุมร่วมกัน การ ประชุมใหญ่ๆ ก็จะมีกระบวนกรประชุมของกรรมการ เพราะฉะนั้นกรรมการก็ต้องประชุม เพื่อที่จะมีหลักการ แล้วนำไปสู่การประชุมใหญ่ เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมมากๆ ในการ แก้ปัญหาของชุมชนและเป็นการส่งเสริมความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องดังนั้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและ การสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยง การเผชิญหน้าใน ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมและช่วยให้ทราบความห่วงกังวล

ของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชื่อชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน สำหรับประเทศไทยแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไรจึงเป็นสิ่งที่กล่าวถึงในที่นี้จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มีหลายมาตราที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้มีการเปิดกว้างทั้งด้านรูปแบบ และวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงหมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของตนหรือกลุ่มตน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนทุกระดับมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมายที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อมีอิทธิพลในการตัดสินใจของรัฐบาลเป็นสำคัญ และการกระทำที่ไม่มิตุประสงค์เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือเลือกบุคคลสำคัญที่สามารถกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้ ก็ไม่ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากประชาธิปไตยมีหลายรูปแบบ อาทิ แบบทางตรง แบบทางอ้อม ยกตัวอย่างรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยทางตรง คือการที่ประชาชนของรัฐทั้งหมดเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรงด้วยการร่วมกันประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ หรือทำหน้าที่เป็นสภาเอง เนื่องจากอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยมีหลักการว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม กล่าวคือประชาชนมีส่วนร่วมในการบัญญัติกฎหมาย แต่ในปัจจุบันนี้ไม่สามารถนำประชาธิปไตยทางตรงมาใช้ได้ เพราะจำนวนประชาชนมากเกินไป จะทำให้โอกาสประชาชนทุกคนเข้ามาใช้สิทธิในการปกครองประเทศได้ จึงมีการนำประชาธิปไตยโดยผู้แทนหรือประชาธิปไตยโดยอ้อมมาใช้ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ประชาชนจะเลือกผู้แทนทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา และเจตจำนงของรัฐสภาถือเป็นความต้องการของประชาชน โดยที่ประชาชนยังมีช่องทางในการควบคุมทางการเมืองการปกครองได้บ้าง โดยขอบเขตของการมีตัวแทนของปวงชนนั้น ต้องเป็นไปอย่างกว้างขวาง ประชาชนทั่วไปต้องมีสิทธิที่จะมีตัวแทน สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งจะเป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือมีเงื่อนไขกีดกันประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมิได้ และสิทธิพื้นฐานของประชาชน

ต้องได้รับการรับรอง เช่น สิทธิในการพูด สิทธิในการเขียน สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการนับถือศาสนา ซึ่งต้องเป็นสิทธิที่เท่าเทียมกัน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การพูดคุยเรื่องการเมือง การช่วยพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง การเป็นผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง หรือแม้แต่การเดินทางประท้วง หรือสนับสนุนการดำเนินการของรัฐที่ยังผลให้ตนเองได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทน คือการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งผู้แทนที่ไม่มีการทุจริตและไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็คือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อยๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาหารือกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่างๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่เหมาะที่จะเป็นเวทีแห่งการมาพูดคุยกันหากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นหลายๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (Negotiation) หรือ เจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (Mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา หากทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุกฝ่ายพอใจ ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลงมติแต่ละคนที่ละคนได้ แต่การลงมติดังได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การดำเนินโครงการ (SML) จะสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ในข้อที่ 1 และข้อที่ 7

1. นโยบายขจัดความยากจน รัฐบาลจะดำเนินนโยบายและมาตรการในการขจัดความยากจนของประเทศให้หมดสิ้นไป โดยปรับปรุงระบบบริหารจัดการทั้งระบบ เชื่อมโยงการแก้ไขความยากจนทุกระดับ ตั้งแต่ บุคคล ชุมชน และประเทศ ตลอดจนสร้างกลไกที่เชื่อมโยงให้คนยากจนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในระดับบุคคล รัฐบาลจะเน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงทุน ซึ่งรวมถึง เงินทุน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ โดยเร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดิน ขยายโอกาสการเข้าสู่ทุนผ่านระบบการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน รวมทั้งส่งเสริมระบบสหกรณ์และกระบวนการเรียนรู้ในการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ทั้งนี้รัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงรุก โดยจัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่แก้ปัญหาความยากจนที่เรียกว่า “คาราวานแก้จน” เพื่อให้คำแนะนำและบริการต่างๆ ในการประกอบอาชีพและเสริมสร้างทักษะต่างๆ

ในระดับชุมชน รัฐบาลจะดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและให้คนยากจนสามารถเชื่อมโยงประโยชน์จากปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาคไปถึงคนจนในชุมชน รัฐบาลจะพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับชุมชน เช่น โรงสีชุมชน โรงปุ๋ยเกษตร อินทรีย์ชุมชน ซึ่งจะต้องจัดให้มีทั่วถึงทุกอำเภอ และสหกรณ์เครื่องจักรกลเกษตรขั้นพื้นฐาน การสร้างระบบบริหารจัดการขนส่งสินค้าเกษตร และระบบการตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้จะพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากจากกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมสู่ธนาคารหมู่บ้านที่ให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างยั่งยืน รัฐบาลเห็นว่าความเข้มแข็งของชุมชนเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ความยากจน ดังนั้น รัฐบาลจะได้จัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากร (Small Medium Large: SML) ให้ครบทุกหมู่บ้านและชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้บริหารแก้ไขปัญหาของตนเอง

2. นโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม ระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การที่รัฐบาลได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามีทำให้เกิดมิติใหม่ของระบบการเมืองไทยที่มีรัฐบาลเข้มแข็ง แต่รัฐบาลก็ตระหนักดีว่าสังคมในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการตรวจสอบการบริหารกิจการบ้านเมือง โดยมีภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ดังนั้น รัฐบาลจะรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนใน

รูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายเกี่ยวกับเรื่องสำคัญตามรัฐธรรมนูญมาตรา 59 และร่วมกับทุกฝ่ายที่จะส่งเสริมและยกระดับสิทธิมนุษยชนให้ทัดเทียมระดับสากล รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ติดตามคนหายและระบบพิสูจน์ศพนิรนาม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทยรัฐบาลจะส่งเสริมสนับสนุนการทำงานขององค์กรอิสระต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชน หรือประชาชนท้องถิ่น กระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเอง และสามารถตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้ และส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนที่สร้างสรรค์และกระบวนกรประชาสังคม ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

แต่หลังจากการดำเนินโครงการ ควรให้มีการติดตามการบริหารโครงการ (SML) อย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ป้องกันการทุจริตถึงแม้ว่าจุดเด่นของโครงการ (SML) ก่อนข้างจะเป็นข้อได้เปรียบในเชิงของการนำเอาแนวคิดของการพัฒนามาใช้มากกว่าโครงการเชิงนโยบายประชานิยมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็โครงการมิยาซาว่าโครงการพักชำระหนี้สินเกษตรกรและให้โอกาสประชาชนในหมู่บ้านในการบริหารจัดการโครงการเองก็ตามที่เราก็ยังคงพบว่า ชุมชนเองก็ยังมีสภาพของความเป็นอยู่ที่เหมือนเดิมซึ่งนั่นเท่ากับว่าโครงการ (SML) ไม่ได้สร้างชีวิตที่เป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวบ้าน เนื่องจากว่าตัวโครงการเองมีจุดด้อยและมีข้อจำกัดที่หน่วยงานเบื้องบนไม่สามารถเข้าใจถึงความเป็นไปของวิถีชุมชนที่อยู่ท่ามกลางภาวะหนี้สินภาวะของความไม่มี และการขาดโอกาสในการจัดการชีวิตของตนเองโดยปราศจากการชี้แนะจากหน่วยงานรัฐ หรือจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในรูปแบบต่างๆอย่างใดก็ตามแต่ จากการที่ผู้ศึกษาวิจัยได้มีโอกาสในการร่วมเป็นที่ปรึกษาในส่วนโครงการ (SML) ได้ข้อค้นพบบางประการที่พอจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเพราะเหตุใดโครงการ (SML) จึงไม่สามารถบรรลุเป้าประสงค์ของโครงการได้ จากกรณีศึกษาจะเห็นได้ว่าแต่ละชุมชนแต่ละหมู่บ้านล้วนแล้วแต่นำเงินมาพัฒนาชุมชนของตนเองในรูปแบบของสิ่งก่อสร้างเนื่องจากเห็นว่างบประมาณดังกล่าวหากจะต้องการดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมและง่ายต่อการตรวจสอบน่าจะนำมาสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชนแม้ว่าบางชุมชนจะมีศาลากลางบ้านเดิมอยู่แล้วก็ตามแต่ หากจะวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งซึ่งพบว่าแม้ว่าในกระบวนการเตรียมชุมชนเพื่อรองรับ SML การจัดชาวบ้านหรือเวทีประชาคมก็อาจไม่ใช่การคำตอบหรือการตัดสินใจที่ถูกต้องทั้งหมด หากชุมชนไม่เคยมีระบบฐานข้อมูล มาวิเคราะห์ปัญหา เวทีประชาคมบางครั้งก็จะเป็นการยกมือเอาใจผู้นำในหมู่บ้านหรือบางครั้งหากผู้นำในหมู่บ้านไม่ถูกกัน ต่างฝ่ายต่างเสนอโครงการใครพวกมากกว่าก็จะยกมือให้โครงการนั้นนี่คือลักษณะของชุมชนที่ตัดสินใจโดยใช้อารมณ์ความรู้สึกมากกว่าการตัดสินใจโดยใช้

ข้อมูลและเหตุผลและความต้องการส่วนใหญ่ของชุมชน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชาวบ้านที่เป็นคณะทำงานของโครงการ SML ประมาณร้อยละ 90 มาจากคณะกรรมการในส่วนของกองทุนหมู่บ้านเนื่องจากเห็นว่ากลุ่มดังกล่าวเคยมีประสบการณ์ในการทำงาน รู้จักการจัดทำระบบบัญชีรายรับรายจ่ายเพราะฉะนั้นเจตจำนงของหลักการที่ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างผู้นำท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชนโดยแท้จริงเพื่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่เป็นข้อจำกัดของชุมชนในการที่จะสร้างผู้นำท้องถิ่นให้เกิดขึ้นมาใหม่ได้ และในขณะเดียวกันทุกวันนี้แม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจการปกครองแม้ว่าจะมีการสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้นกว่าในอดีต จะมีก็แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มักจะกระทำกันเพียงแค่วิธีกรรมหรือแค่ให้เห็นว่าสร้างการมีส่วนร่วมเท่านั้นมิได้เกิดจากสำนักสธารณะร่วมกันในการที่จะสร้างสำนึกของความเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging) นั้นหมายความว่าสุดท้ายของคำตอบในการพัฒนาคือ “แล้วแต่หัวหน้า” อันจะส่งผลกระทบต่อการสร้างฐานอำนาจในระดับชุมชนและระดับตำบลหรือที่เราเรียกว่า(มาเฟียท้องถิ่น) อีกประการหนึ่งที่ยังเป็นจุดด้อยของโครงการ SML คือ การที่หลักการของโครงการไม่ได้ระบุกรอบแนวทางในการดำเนินงานหรือการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการ SML เป็นเหตุให้ชุมชนหรือสมาชิกในชุมชนใช้จ่ายงบประมาณไปในรูปแบบของเงินทุนหมุนเวียน ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน คำถามที่ตามมาคือเมื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบดอกผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจะถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนหรือไม่ อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อไหร่ที่การดำเนินการในรูปแบบเงินทุนหมุนเวียนทำสุดแล้วเรื่องของการผูกขาดและผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะเข้ามาเกี่ยวข้องหากชุมชนใดมีระบบบริหารจัดการที่ไม่เข้มแข็งเพียงพอจะนำมาสู่ความขัดแย้งของชุมชนในที่สุดงบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้รับการจัดสรรลงสู่ชุมชนพบว่ากว่าร้อยละ 90 เม็ดเงินดังกล่าวจะถูกนำมาใช้จ่ายในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้างนั้นมีต้องสงสัยว่าสุดท้ายแล้วผลกำไรที่เกิดขึ้นอยู่กับผู้ใดในเมื่อชาวบ้านเองทำหน้าที่เพียงแค่นำเงินมาจ้างผู้รับเหมาให้สร้างศาลากลางบ้านจ่ายเงินเพื่อซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วคงจะพอมองเห็นได้ว่าเม็ดเงินที่ถูกจัดสรรลงมายู่ชุมชนกระทำไปเพื่อกลุ่มผลประโยชน์ใดเป็นหลักใครได้ผลประโยชน์และ ชาวบ้านอย่างมากที่สุดก็คงเป็นได้แค่ผู้ผ่านเงินเท่านั้นเองตราบดีที่กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมที่มาจากสำนึกร่วมกันของคนในชุมชนยังไม่เกิดขึ้น

ทำไมต้องประชาธิปไตยชุมชน เนื่องจากความล้มเหลวของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ขาดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านได้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเอง เพื่อนำเสนอต่อ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และจะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการบริหารจัดการโครงการ รวมถึงการดำเนินการด้านนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นการเพิ่มพลังอำนาจของประชาชนในการใช้สิทธิการมีหน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง รวมทั้งเป็นบทเรียนประชาธิปไตยภาคปฏิบัติของประชาชนที่สามารถแก้ไขปัญหาปากท้องของชุมชนได้

เป้าหมายสำคัญ คือการปลูกความตื่นตัว ปลูกความตระหนักถึงสิทธิความเป็นประชาชนของคนในชุมชนท้องถิ่น ตามสิทธิความเป็นประชาชนของคนในชุมชนท้องถิ่น ตามสิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ ให้คนในชุมชนขึ้นมาปกป้อง ลุกขึ้นมาจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีความเสมอภาคมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องการของส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกัน ในเรื่องของประชาธิปไตยโดยตรง ทำให้เป็นประชาธิปไตยที่กินได้ คือประชาธิปไตยที่สามารถแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้านได้จริงๆ กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเป็นเครื่องมือหรือเป็นกลไกหนึ่งที่รวมคนให้มาเรียนรู้ร่วมกัน มาแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมาทำงานพัฒนา โดยมีสถิติทางการเมือง คือการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในทุกระดับ รวมทั้งการยกระดับจิตของคนให้มีความกล้าหาญ ให้มีความรู้สิทธิรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเองประชาธิปไตยระดับชุมชนจึงสำคัญที่สุด เป็นพื้นฐานที่สุดของประชาธิปไตยทั้งหมดเป็นโรงเรียนฝึกพลเมืองได้ดีที่สุด พลเมืองคือประชาชนที่กระตือรือร้น ไม่เป็นแต่เพียงผู้รับนโยบายหรือเป็นเพียงผู้หย่อนบัตร แต่ต้องเป็นคนที่น่าสนใจกับบ้านเมือง ไม่ฝากบ้านเมืองไว้กับผู้นำเท่านั้น ต้องเลิกความคิดว่าเป็นผู้น้อย เป็นผู้ไม่รู้ ยากไร้ ไม่เคยทำ เป็นผู้อ่อนหัด เราต้องมีความคิดใหม่ที่จะบอกตัวเองว่า ในทางเศรษฐกิจเราอาจจะยังยากจน ในทางการศึกษาเรายังศึกษาระดับพื้นฐานอยู่ แต่หัวใจของประชาธิปไตยคือต้องมีความเป็นพลเมืองแนวทางในการปฏิรูปประชาธิปไตยของเรา ต้องเอาความสำคัญไปอยู่ที่ฐาน ซึ่งก็คือ ‘ชุมชน’ ที่สำคัญรองลงมาคือ “ท้องถิ่น” แต่ที่ต้องใช้ประชาธิปไตยระดับชาติ ไม่ใช่เป็นปรปักษ์กับการเมืองระดับชาติ ขณะเดียวกันต้องเป็นตัวของตัวเองโดยไม่คล้อยตามหรือเลียนแบบ ต้องตระหนักว่า กำลังทำประชาธิปไตยระดับไหน แน่แน่นอนว่าประชาธิปไตยระดับชาติอาจจะไม่สามารถให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพราะต้องเกี่ยวข้องกับคนส่วนมาก แต่ที่ชุมชนระดับท้องถิ่น เราสามารถทำประชาธิปไตยอีกแบบได้

แบบประชาธิปไตย

แบบแรกคือทางอ้อม คือ การเลือกตั้งผู้แทนหรือผู้นำมาใช้อำนาจแทนเราเพื่อให้เกิดประโยชน์กับเรา เป็นประชาธิปไตยที่สอนกันส่วนใหญ่ แต่ประชาธิปไตยไม่ได้มีแค่นี้ และที่

แยกคือเราก็มาทำกับท้องถิ่นแบบนี้ เพียงแต่ย่อกว่า ย่อยกว่า และหากไม่ระมัดระวัง ท้องถิ่นก็จะทำแบบประชาธิปไตยทางอ้อมอีก

แบบที่สอง คือ ทางตรง คือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่แค่เลือกตั้ง แต่เข้ามารับรู้ปัญหา แก้ปัญหา พัฒนา มีวิธีการที่จะได้งบประมาณของตนเอง ระดมสติปัญญาของตนเอง ไม่อยู่เฉยๆ หรือแค่ไปเลือกตั้ง ลูกซื้อขบไล่ หรือประท้วงแบบที่กำลังเกิดขึ้นในอาหรับ แต่ที่เราต้องคิดคือ เราต้องทำเรื่องประชาธิปไตยมากขึ้น คือประชาชนมีส่วนร่วมอาสา เป็นเจ้าของประชาธิปไตยมากขึ้น

แบบที่สาม คือ ประชาธิปไตยแบบที่รัฐกับสังคมแบ่งอำนาจสาธารณะกัน ในสังคมไทยที่ผ่านมา มอบอำนาจสาธารณะให้กับรัฐทั้งหมด อำนาจอธิปไตยเป็นของรัฐ แต่อยากจะนำเสนออีกแนวคิดหนึ่ง คือ อำนาจสาธารณะ เช่น อำนาจในการดูแลความปลอดภัย การดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน สิ่งแวดล้อม ซึ่งที่จริงแล้วมันสามารถแบ่งกันระหว่างรัฐกับสังคมได้ รัฐจะไม่ทำหน้าที่สูงกว่า รัฐจะต้องสนใจสังคม ซึ่งหมายถึงชุมชนต้องเห็นความสำคัญของชุมชน ให้เกียรติให้กำลังใจ ให้การสนับสนุน และเห็นว่ามี ความชอบธรรมในการเข้ามาแก้ปัญหาบ้านเมือง ประชาธิปไตยท้องถิ่น: ประชาชนมีส่วนร่วม การเมืองแบบรวมช่อมเป็นตัวของตัวเองผู้บริหารท้องถิ่นต้องคิดตลอดเวลาว่า ประชาธิปไตยท้องถิ่นต้องไม่เหมือนระดับชาติ ต้องหมั่นเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หมั่นขอความคิดเห็นจากประชาชน หาวิธีให้ประชาชนเข้ามาอาสามากที่สุดอย่าคิดแต่การว่าจ้าง ต้องคิดในแง่ของการสร้างบรรยากาศให้คนอาสาเข้ามาช่วย ให้ประชาชนสามารถเข้ามาทำงานด้วยใจให้มาก ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ของราชการให้น้อย การใช้มาตรวัดว่าท้องถิ่นเข้าใกล้ส่วนกลางได้มากเท่าไรนั่น เป็นการชี้วัดที่ผิด แต่ต้องถามว่าประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรท้องถิ่นหรือไม่ต้องยื่นหยัดทางความคิดให้ชัดว่าประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงเผด็จการของเสียงส่วนใหญ่เท่านั้น หากแต่ประชาธิปไตยยังหมายถึงการเคารพสิทธิ เสรีภาพของคนส่วนน้อย และการที่ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้งอย่างมีวิจรรย์ญาณเพื่อส่วนรวมในระยะยาวด้วย เช่น หากคนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม7% แต่ผู้นำต้องการเก็บภาษีนี้อย่างเป็นทางการเพื่อนำไปพัฒนาประเทศ รวมถึงไปจ่ายเงินชดเชยให้กับกระบวนยุติธรรมที่เลว

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดประชาธิปไตยในชุมชนได้ คือ

ข้อ 1 หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ อันนี้เป็นประชาธิปไตยหรือเปล่า ถ้าเป็นเผด็จการก็ไม่ต้องมาประชุมกัน มาประชุมกันทำไม ฉันตั้งเลข อันนี้บอกข้อหนึ่ง หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ แปลว่า ทุกคนมีความสำคัญ ทุกคนมาให้ความคิดเห็น ออกความเห็นช่วยกัน ทุกคนมีความสำคัญอย่างที่บอก หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์

ข้อ 2 พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันกระทำกิจที่พึงทำ อันนี้เราอาจจะเรียกว่าธรรมเนียมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนก็ได้ แต่ตรงนี้เป็นประชาธิปไตยที่ละเอียดอ่อน แล้วมีความประณีต มีคุณภาพมากกว่าการเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งเราไม่รู้ว่าใครต่อใครคนไหนมาสมัครรับเลือกตั้งบ้าง บางทีเราไม่รู้จักเลย ฟังแต่เสียงโฆษณา ฟังแต่เสียงแจกเงินต่างๆ คุณภาพมันน้อย แล้วไม่รู้ไปได้อะไรมา แต่ว่ากระบวนการทำงานร่วมกันของชุมชน ทุกคนมาร่วมกัน ทำร่วมกันจะรู้หมดว่าใครดีใครไม่ดี ใครขยัน ใครเห็นแก่ส่วนรวม ใครเก่ง จะเป็นกระบวนการที่คัดเลือกผู้นำตามธรรมชาติขึ้นมาผู้นำอาจจะมีสามประเภทด้วยกัน 1. ผู้นำโดยการเลือกตั้ง 2. ผู้นำโดยการแต่งตั้ง 3. ผู้นำตามธรรมชาติ

4. ปัญหาในทางปฏิบัติของกลไกกฎหมายและรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในกระบวนการตรากฎหมายลูกและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ นับเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายการเมืองสามารถเข้ามาผลักดันและกำกับได้อย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้ภาครัฐที่มีอำนาจมีการตีความกรณีต่างๆ โดยอ้างกฎหมายเก่าโบราณที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อภาคประชาชนอยู่ตลอดเวลา โดยไม่คำนึงถึงรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่ใหญ่กว่า ซึ่งกฎหมายต่างๆ เหล่านั้นที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ คาดว่ามีมากกว่า 600 ฉบับ และรัฐก็ยังเพิกเฉยในการปรับปรุงกฎหมายเหล่านั้น ดังนั้นเพื่อให้ปัญหาในเรื่องกฎหมายไม่มีความทันสมัย และไม่อิงตามรัฐธรรมนูญ ก็ควรมีการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนในการออกกฎหมายลูก และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในประเด็นต่างๆ ให้ชัดเจนไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้เลย โดยระยะเวลาในการออกกฎหมายลูกและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต้องไม่ยาวนานเกินไป ซึ่งไม่ควรเกิน 6 เดือน และอาจจะเร็วกว่านั้นโดยไม่เกิน 45 วันในกรณีประเด็นที่เร่งด่วน

5. กลไกข้าราชการและนักการเมือง ที่ไม่สามารถปฏิเสธได้โดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการและนักการเมือง ที่ยังยึดติดกับระบบราชการการเมืองแบบเก่า ไม่มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย โดยวัฒนธรรมแบบเก่าๆ นั้นบางครั้งเหมือนเป็นการกดขี่ภาคประชาชนให้เป็นผู้ที่ต่ำกว่าโดยใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมืองของตน

ประเด็นที่กล่าวข้างต้นเป็นเพียงกรณีตัวอย่างของข้อจำกัดและปัญหาในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนแค่บางกรณีเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วยังมีข้อจำกัดอีกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านั้นควรจะถูกกำจัดให้หมดไปจากสังคมประชาธิปไตยพลที่เกิดขึ้นหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยชุมชน การที่ชาวบ้านได้รู้เห็นในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ชาวบ้านเริ่มตระหนักว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียงทำให้ตัวเองมีอำนาจในการต่อรอง และมีศักดิ์ศรีน้อยลง ชาวบ้าน

เริ่มมีการคุยกันว่า ต่อไปนี้จะไม่ขายสิทธิ์ ขายเสียงให้นักการเมือง การนำเสนอปัญหาความต้องการในพื้นที่สาธารณะอย่างเปิดเผย ทำให้ชาวบ้านเกิดความตื่นตัว อยากรู้ยากเห็น และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เกิดการปูพื้นฐานการเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยทางตรงที่มีความยั่งยืนให้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงาน ซึ่งเป็นการสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ของพลเมือง

3. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลการศึกษาวิจัยตามแนวทางของวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว จะเห็นได้ว่า ตามเจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและ การสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้น แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งเป็นความพยายามปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองใหม่ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการทำให้โครงสร้างทางการเมืองเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและ สามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจทางการเมืองได้ นั่นก็คือ ความพยายามที่จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาต่อระบบการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในทางการเมืองและ เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยและ ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ก็น่าที่จะสามารถอธิบายแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนบอกปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นและ ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับหมู่บ้าน / ชุมชน เป็นกิจกรรมพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อาจมีปัจจัยหรือตัวแปรอื่นๆ ในอนาคตที่จะทำให้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ไม่เป็นไปตามแนวโน้มของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

6. เห็นควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน โครงการ

7. ควรให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดแนวทางการวิเคราะห์และสร้างกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานให้มีความรัดกุมมากขึ้นเพื่อลดปัญหาการทุจริตซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่โครงการและผลประโยชน์ส่วนรวมประชาชนโดยอาจกำหนดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานโครงการอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง

8. ปัจจัยความสำเร็จของโครงการขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการได้แก่ 1. ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่ 2. ความเข้มแข็งของคนในชุมชน 3. ความสามัคคีภายในชุมชน โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญและ 4. การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

9. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ยอมรับคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งแต่งตั้งมาจากการจัดประชุมประชาคมในครั้งแรกจึงเกิดปัญหาการดำเนินการจัดประชุมประชาคมซ้อนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านและชุมชนซ้อน การเปิดบัญชีธนาคารซ้อน และปัญหาความขัดแย้งและข้อร้องเรียนอื่นๆ ตามมาซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานโครงการ ดังนั้นควรมีการทำความเข้าใจกันระหว่างฝ่ายต่างๆให้เกิดการประสานงานกันและก่อให้เกิดความขับเคลื่อนโครงการให้สำเร็จเพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

10. จากปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ทำให้เกิดปัญหาและข้อร้องเรียนต่างๆ ตามมาซึ่งส่งผลกระทบต่อให้การดำเนินงานโครงการเกิดความล่าช้า นั้นจึงเห็นควรให้เห็นความสำคัญในการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อทำหน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนการประสานงาน ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานโครงการเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการของภาคประชาชนระหว่างฝ่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดการประสานงานกันและเพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการที่ตรงต่อความต้องการและก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

11. การดำเนินงานโครงการในบางพื้นที่ปัญหาส่วนใหญ่ซึ่งเกิดจากการจัดการประชุมประชาคมที่ไม่ถูกต้องซึ่งสาเหตุของปัญหาสำคัญคือการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนซึ่งอาจถูกแทรกแซงจากอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ภายในพื้นที่ทำให้อำนาจในการดำเนินการ ตลอดจนผลประโยชน์ตกอยู่ในมือของคนเพียงบางกลุ่มและเกิดช่องทางการกระทำทุจริตได้จึงเห็นควรให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีกระบวนการติดตามและตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตลอดจนมีการ

วิเคราะห์และประเมินผลเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ โครงการต่างๆ ให้มีความเหมาะสม และกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินงาน โครงการเพื่อมิให้เกิดปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นอีก

12. ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงาน โครงการคือการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน โครงการของคณะกรรมการฯ ควรให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประชาสัมพันธ์อบรมให้ความรู้และทำความเข้าใจแก่คณะกรรมการ โครงการ SML และประชาชนในพื้นที่พร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง เพื่อให้การดำเนินการ โครงการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

13. ความสัมพันธ์ทางอำนาจ สิ่งที่ชัดเจนว่าประชาชนทั่วไปนั้นจะไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ทางอำนาจใดๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กับกลุ่มมีอำนาจใดมากนัก นั้นหมายถึงกลุ่มประชาชนทั่วไปก็จะไม่สามารถเข้าถึงอำนาจต่างๆ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา ก็คือนโยบายต่างๆ ที่เกิดขึ้นสนองต่อผู้ที่สามารถเข้าถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางอำนาจเหล่านั้น และจะไม่สนองตอบต่อภาคประชาชนซึ่งไม่สามารถเข้าถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางอำนาจเหล่านั้นได้ กล่าวง่ายๆ คือ ชนชั้นใดเป็นผู้ปกครองก็จะเอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นเดียวกัน จึงมีความจำเป็นในการเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตยโดยชุมชน โดยเฉพาะคนในระดับรากหญ้าอย่างน้อยในระดับพื้นฐานก็ยังมี

14. ควรมีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ SMLจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและสรุปผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงการ SML กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตย ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อจะได้วิเคราะห์ถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนตามสิทธิขั้นพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 (มาตรา 57) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว เพราะจะได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการทางการเมืองของประชาชนในหมู่บ้าน

2. ควรมีการศึกษาประเมินความรู้สึกเกี่ยวกับโครงการประชานิยมต่างๆ โดยเฉพาะโครงการ SML ที่มีผลได้ผลเสียต่อประชาชน ว่ามีความรู้ความเข้าใจ ในระดับต่ำ ปานกลาง สูง โดยพิจารณาจากการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้าน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุ ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และ ปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์ หรือมีอิทธิพลต่อการเข้ามามีร่วมของประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตย และกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร รัตนสุธีระกุล (2555) “กองทุนพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชน (SML)” ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กมลวรรณ พาหอม (2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) : กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” รายงานผลการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ (2551) “วัฒนธรรมทางการเมือง อำนาจการเมืองและรัฐธรรมนูญ” (ปีที่ 34) (ฉบับที่ 3) เดือน กุมภาพันธ์ : หน้า 75-100
- จินดา จันที : มينا ทาหอม : วิไลพร นามวงศ์ (2552) “SML กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ชาญชัย จิตรเหล่าอาภรณ์ (2547) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับอำนาจทางการเมือง วิถีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://isc.ru.ac.th/data/ps0003447.doc> (วันที่ค้นข้อมูล : วันที่ 10 กรกฎาคม 2554)
- นโยบายประชานิยม จากสื่อออนไลน์ [http : piyapongpom.blogspot.com/2011/07/blog – post.htm](http://piyapongpom.blogspot.com/2011/07/blog-post.htm) วันที่ 7 กันยายน 2554
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) “แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน” ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร: สักดิ์โสภณการพิมพ์
- เพทาย บุญไชย (2542) “ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชน ต่อโครงสร้างและบุคลากรทางการเมือง เขตอำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานี” สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) พัฒนานโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การปัจจุบันของประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภณการพิมพ์
- ยุทธพร อิศรชัย (2547) “แนวคิดทางการเมืองและสังคมของไทย 2” ในประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทางการเมืองและสังคม หน่วยที่ 6.2.2 หน้า 355 356 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชสาขารัฐศาสตร์
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2529) “เอกสารการเรียนการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบท หน่วยที่ 8-15 สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : ศูนย์การพิมพ์พลชัย

- สน รุปสูง (2553) “คู่มือประชาธิปไตยชุมชน” รองประธานสภาพัฒนาการเมือง เรียบเรียงโดย
 นลินี กังศิริกุล สำเนา งามเชย : หน้า 1 - 5 และ 17
- สิทธิ อ้วนศิริ (2547) “วิธีการบริหารความขัดแย้งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย”
 วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย สำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรีย
 สำนักนายกรัฐมนตรี 2547 แผนพัฒนาการเมือง [Online] Available
 URL ; <http://spm.thaigov.go.th/political/index.htm>
- สิริพรรณ ชัยประสงค์สุข (2551) “แนวคิดและบทบาทของพระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว
 ญาณสัมปันโน) ที่มีต่อการเมืองการปกครองของไทย” การค้นคว้าอิสระวิชาการเมือง
 การปกครองของไทย สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุพัตรา สุภาพ (2522) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สำนักกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2554) *คู่มือการดำเนินงาน โครงการพัฒนาศักยภาพ
 ของหมู่บ้านและชุมชน (SML) พิมพ์ครั้งที่ 1* (บริษัท เอส.พี.วี.กรพิมพ์ (๒๕๕๐) จำกัด
 ๘๘/๒ หมู่ ๑ ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี)

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ มี 4 ขั้นตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- ตอนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน
- ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ(SML) ในหมู่บ้าน
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ(SML) ในหมู่บ้าน

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงหรือเติมข้อความที่เป็นจริง ลงในช่อง.....

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 18-30 ปี 2. 31-40 ปี
 3. 41-50 ปี 4. 51-60 ปี 5. 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า 4. ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 5. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 6. สูงกว่าปริญญาตรี
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. อาชีพ

- 1. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- 2. พนักงานภาคเอกชน
- 3. ค้าขาย
- 4. กิจการส่วนตัว/อาชีพอิสระ
- 5. เกษตรกร
- 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้

- 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท
- 2. 5,001-10,000 บาท
- 3. 10,001-15,000 บาท
- 4. 15,001-20,000 บาท
- 5. 20,001-25,000 บาท
- 6. 25,001 ขึ้นไป

ตอนที่ 2

ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาประชาธิปไตยชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในหมู่บ้าน

1. ท่านมีความรู้เรื่อง ประชาธิปไตย มากน้อยแค่ไหน อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน มีความจำเป็นหรือไม่ และมีประโยชน์อย่างไร อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าโครงการ (SML) ตามนโยบายรัฐบาล มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้มีจัดสรรงบประมาณโดยตรงเพื่อประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน จะได้นำไปแก้ไขปัญหาส่วนรวมได้จริงหรือไม่ อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

4.ท่านคิดว่าโครงการ (SML) สามารถแก้ปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด – ร่วมทำ) และถือเป็น“อีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย” ได้จริงหรือไม่ อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.ท่านมีส่วนร่วมในโครงการ (SML) อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. และได้รับประโยชน์จากโครงการ (SML) อย่างไร

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าประชาชนเกิดความตื่นตัวและมีแนวโน้มให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพิ่มขึ้น
มากน้อยแค่ไหน อธิบายพอสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....

7. กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเป็นช่องทางให้ชาวบ้านได้อำนาจทางตรงในการร่วมกำหนด
ปัญหาและความต้องการของตนเองและเป็นการเพิ่มพลังอำนาจของประชาชนในการใช้สิทธิการมี
หน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมืองได้จริงหรือไม่ อธิบายพอสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 3

ปัญหาอุปสรรค ของการเขามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม โครงการ
(SML) ในหมู่บ้าน

1. ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชุมชนหรือไม่ และเปิดโอกาสให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้มากน้อยแค่ไหน อธิบายพอสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....

2.ท่านคิดว่า โครงการ (SML) สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนอีกระดับหนึ่ง ได้จริงหรือไม่ อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

3.ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในระดับหมู่บ้าน มีอะไรบ้าง อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4

ข้อเสนอแนะ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามโครงการ (SML) ในระดับหมู่บ้าน มีอะไรบ้าง อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ข้อมูล.....จากผู้วิจัยโครงการฯ

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	สืบเอกธรรมจักร สดุดใจ
วัน เดือน ปีเกิด	8 มกราคม 2508
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตร์บัณฑิต (คบ.) วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช พ.ศ.2535
สถานที่ทำงาน	สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ตำแหน่ง	นักวิชาการพัฒนาชุมชน ชำนาญการ

